

Anna Toivonen

MAAILMAN ONNELLISIN KANSA – NÄKEE- HÄN SEN NAAMOISTANSA

Ironia ja intertekstuaalisuus Maustetyttöjen *Maailman onnellisin kansa* (2023) albumin sanoituksissa.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Anna Toivonen: Maailman onnellisin kansa – näkeehän sen naamoistansa: Ironia ja intertekstuaalisuus
Maustetyttöjen *Maailman onnellisin kansa* albumin sanoituksissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kirjallisuustiede
Huhtikuu 2024

Pro-gradu tutkielmassani tutkin Maustetytöt -yhtyeen kolmannen albumin *Maailman onnellisin kansa* sanoitusten ironisuutta ja intertekstuaalisuutta. Tutkimusaineistoni koostuu yhdestä albumista, josta analysoin sanoitusten lisäksi myös albumin nimeä, kansikuvaa, sisäkuvaa sekä kappaleiden nimiä. Albumin ja sen paratekstien analyysin avulla perustelen koko albumille ironista lukutapaa. Tutkin myös kappaleissa esiintyvää intertekstuaalisuutta, sillä se on usein olennainen osa ironian rakentumista.

Tutkimukseni perustuu ironian ja intertekstuaalisuuden teoriaan. Käytän ironian analyysissä erityisesti Linda Hutcheonin, Toini Rahdun ja Sari Salinin näkemyksiä ironiasta. Tutkielmassani analysoin albumin paratekstien jälkeen ensin selvästi ironisina pitämäni kappaleet ja pyrin erottelemaan niissä käytettyjä ironian keinoja. Tämän jälkeen analysoin loppuja kappaleita ja tutkin, löytyykö niistä samoja piirteitä. Näen ironian erityisesti sanotun ja tarkoitetun vastakohtaisuudella, epäsananomukaisuutena. Ironia tarkoittaa usein, että sanotaan yhtä, mutta tarkoitetaan jotain toista.

Analyysini mukaan Maustetyttöjen sanoitukset on tulkittavissa ironisiksi. Sanoituksissa käytetään paljon liioittelua ja toistoa, mutta myös vähättelyä. Ironia löytyi useista sanoituksista myös ristiriitaisuuksien ja yleisten arvojen vastakkaisuuden kautta. Tulkintani mukaan kaikki kappaleet eivät ole yhtä ironisia kuin toiset. Onkin mahdollista, että osa kappaleista toimii niin sanotussa kaksoisrekisterissä. Ne voidaan nähdä tulkinnan ja kontekstin mukaan joko ironisina tai vakavasti otettavina kappaleina. Sanoitus toimii silloin liioittelusta tai karika-tyyrimäisyydestä huolimatta aitona tai ironisena.

Sanoitukset sisältävät useita intertekstuaalisia viittauksia suomalaisiin kappaleisiin niin iskelmän, kuin rokinkin puolella. Viittaukset iskelmään ovat ironisia, ja kappaleilla ironisoidaan suomalaista melankolista lauluperinnettä. Osa viittauksista liitti Maustetytöt osaksi ironisoivaa genreä. Kappaleiden käsittelemät aiheet tukivat ironista lukutapaa, kun ne yhdistettiin albumin nimeen. Aiheita olivat muun muassa kaupunkiin kuulumattomuus ja maalta kaupunkiin muutto, haaveisiin pettyminen, pakolaisuus, sodan uhriksi joutuminen ja yhteiskunnan keskeiset kipupisteet, kuten mielenterveysongelmien hoitamattomuudesta johtuvat suuremmat ongelmat.

Tutkimukseni osoitti, että albumin sanoituksen ovat luettavissa ironisiksi ja albumi parateksteineen tukee tätä lukutapaa.

Avainsanat: Ironia, intertekstuaalisuus, Maustetytöt, laululyriikka, parateksti

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen aineisto ja aiempi tutkimus	1
1.2	Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tavoitteet ja rakenne	3
1.3	Keskeiset käsitteet	4
1.4	Laululyriikka	6
2	Ironian signaalit	9
2.1	Maustetytöt: nimi ja julkisuuskuva	9
2.2	Albumi parateksteineen	13
2.2.1	Albumin kansikuva	13
2.2.2	Nimi ja kannen sisäkuva	17
2.2.3	Kappaleiden nimet	19
2.3	Ironinen lukutapa	21
3	Ironiset kappaleet	24
3.1	Ironia – mitä se on?	24
3.2	Ironinen tulkinta	27
3.3	Intertekstuaalisuus ja interdiskursiivisuus	31
3.4	Maailman onnellisin kansa	32
3.5	Onko pakko juoda?	39
3.6	Äiti meni merille	44
3.7	Takapajula	46
3.8	Ei niin kovin suuri city	50
4	Muut kappaleet – ironiaa vai ei?	55
4.1	Kiviä sukkiin	55
4.2	Näkymätön Anna	59
4.3	Pidä hyvänä multasi kotimaa	61
4.4	Ylpeyden sopuhinta	64
4.5	Lyijyä ja puuta	66
4.6	Ironiaa vai ei?	70
5	Johtopäätökset	72
	Lähteet	74
	Liitteet	78

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aineisto ja aiempi tutkimus

Tutkimuksessani analysoin Maustetyttöjen kolmannen studioalbumin *Maailman onnellisin kansa* (2023) sanoitusten ironisuutta ja intertekstuaalisuutta. Musiikki ja täten laululyriikka kulkevat mukana koko ajan. Voin kuunnella musiikkia valintani mukaan kotona, autossa, kävellessä, ruokaa laittaessa tai vaikka siivotessa. Toisaalta musiikkia kuulee usein väkisinkin esimerkiksi kaupoissa tai kahviloissa. Jos en joskus kuuntelisikaan mitään, pyörivät sanoitukset usein päässä ja mieli kiertää ympäri sanoja ja säkeitä. Musiikki lyriikoineen koskettaakin meistä suurinta osaa. Populaarimusiikki ammentaa aiheita ympäröivästä yhteiskunnastamme ja voi ottaa kantaa siihen monin eri tavoin. Maustetyttöjen lyriikat iskevät kriittisesti niin kulutusyhteiskuntaan, luonnonvarojen käyttämiseen, kuin mielenterveysasioiden hoitamiseenkin. Ajankohtaisuudellaan lyriikat koskettavat meistä monia, ja iskevä diskorytmi saa iskostettua säkeet syvälle päähän.

Maustetytöt on Anna ja Kaisa Karjalaisen yhtye, jota olen aktiivisesti kuunnellut jo heidän esikoissinglensä ”Tein kai lottorivini väärin” (2019) ilmestymisestä lähtien. Kun kyseinen single kantautui ensimmäistä kertaa korviini radiosoitossa, aavistin heti, että nyt on käsillä jotain erityistä. Jo esikoissinglestä kuulee, kuinka Maustetyttöjen tuotannossa esitetyt viittaukset päih-teisiin tuottavat osin ivallista kuvaa yhteiskunnastamme ja ajattelutavoistamme. Laulun puhuja surkuttelee omaa osaansa lääkkeiden ja Pirkka-kaljan käyttäjänä, mutta ymmärtää samalla oman kurjuutensa olevan hyvin erilaista verrattuna Sudanin pieniin poikiin. Laulun puhuja ei koe saaneensa sellaista lottovoittoa, jollaisen Suomeen syntymisen usein kerrotaan olevan. Hän kuitenkin näkee omien murheidensa olevan pieniä verrattuna sorrettuihin ja riistettyihin pieniin lapsiin Sudanissa. Tuukka Sandström (2019) toteaaakin kolumnissaan, että kappale kertoo jälkikoloniaalisesta taloudellisesta epätasa-arvosta. Kun yhtyeen ensimmäinen single on jo näin kantaaottava osin humoristisella otteellaan, antoi se odottaa samankaltaista otetta myös tulevalta tuotannolta.

Yhtyeen toinen albumi *Eivät enkelitkään ilman siipiä lennä* (2020) nousi ilmestyessään sekä Suomen virallisella listalla että fyysisellä albumilistalla toiselle sijalle. Albumilla jatkui esikoisalbumilta tuttu melankolisilla aiheilla ja alkoholinkäytöllä leikittelevä tarinankerronta. Vuonna 2021 yhtye aloitti Agentsien kanssa yhteistyöprojektin, joka kantoi nimeä *Maustetytöt X Agents*. Yhteistyön tuloksena ilmestyi neljän kappaleen EP. Agentsin tuotannosta levyllä päätyivät ”Salattu suru” ja ”Kirje. Maustetytöiltä sen sijaan valikoitui ”Jos mulla ei ois sua, mulla ei ois mitään” ja ”Tein kai lottorivini väärin”. EP julkaistiin keväällä 2022 ja samana kesänä kokoonpano myös keikkaili yhdessä. Maustetytöt on noussut nopeasti monien tietoisuuteen, ja jo vuonna 2020 he voittivat Emma-gaalassa sekä vuoden 2020 yhtye- että vuoden rock-palkinnon, ja vuonna 2023 vuoden alternative-palkinnon. Suurin ponnahdus julkisuuteen tuli kuitenkin Aki Kaurismäen elokuvan *Kuolleet lehdet* (2023) myötä. Elokuvasa yhtye esittää kappaleensa ”Syntynyt suruun ja puettu pettymyksiin”. Elokuvan myötä Maustetytöt on päässyt nauttimaan jopa kansainvälistä suosiota, sillä New York Times (Zuckerman, 2023) kirjoitti elokuvasta positiivisen arvostelun, jossa myös Maustetyttöjä keuhutaan. Maustetyttöjen todetaan olevan ”mahdottoman cool suomalainen duo”, jonka nimi kääntyy englanniksi muotoon Spice girls. Elokuva on saanut huomiota ja suosiota muuallakin Suomen ulkopuolella, sillä se voitti Cannesin elokuvajuhlilla tuomariston palkinnon. Maustetytöt on saanut samalla osansa elokuvan saamasta huomiosta, ja he ovatkin sen myötä päässeet keikkailemaan esimerkiksi Saksassa, Ruotsissa, Tšekissä ja Italiassa ja tulevat lähitulevaisuudessa keikkailemaan vielä ainakin Ranskassa ja Espanjassa.

Uusin studioalbumi *Maailman onnellisin kansa* (2023) on yhtyeen kolmas albumi, ja samalla oman tutkimukseni kohde. Tuorein albumi nojaa aiheillaan ja teemoillaan aiempien albumien suuntaan, sillä edelleen käsittelyssä ovat niin päihteiden käyttö, kuin ihmisten kurjat kohtalotkin. Näkökulma on kuitenkin kääntynyt omasta juomisesta toisten juomiseen. Kaikki kappaleet eivät kuitenkaan keskity päihteiden käyttöön, vaan levy tarjoilee kokoelman erilaisia kohtaloita – muualtakin kuin Suomesta. Siitä huolimatta, että jo ensimmäisellä levyllä käsiteltiin Suomen ulkopuolisiakin murheita, on tällä albumilla maailmankuva laajentunut entisestään. Suurin osa kappaleista keskittyy suomalaisiin kohtaloihin, mutta niitäkin käsitellään laajalla skaalalla. Kappaleissa puhujina toimivat niin perheenäiti, taiteilija, parisuhteen toinen osapuoli, kuin esimerkiksi pakolainenkin. Analysoinkin myös puhujan roolia kappaleissa silloin kun koen sillä olevan merkitystä kappaleen analysoimisen kannalta.

Aiempaa tutkimusta Maustetyttöistä ei kirjallisuustieteen puolella ole tietääkseni tehty. Lyriikoiden ironiaa sen sijaan on tutkittu useammassakin gradussa: Juha-Matti Reinilä tutki ironiaa, satiiria ja suomalaisuutta Ismo Alangon rock-lyriikassa, ja Säde Kankare tutki ironiaa Gösta Sundqvistin *Leevi and the Leavings* -sanoituksissa. Maustetyttöjen sanoituksista on kuitenkin tietojeni mukaan tehty aiemmin yksi pro gradu -tutkielma vuonna 2021. Tässä Outi Noreman opinnäytetyössä kuvattiin, miten mielenterveys, yhteiskuntaluokka ja tunteet jäsentyivät Maustetyttö-yhtyeen kahden ensimmäisen albumin sanoituksissa. Työssä käytettiin sosiaali-tieteellisen kulttuurintutkimuksen ja uudemman luokkatutkimuksen keinoja hahmottamaan, millainen kuva mielenterveyteen liittyvästä eriarvoisuudesta rakentuu. Aihe on mielenkiintoinen ja vahvasti Maustetyttöjen lyriikoihin ja niissä käsiteltyihin aiheisiin perustuva. Koska kuitenkin kirjallisuustieteellistä tutkimusta ei Maustetyttöistä ole tehty, koin lähes veloitteekseni tarttua kohteeseen itse. Aihe työlleni valikoitui pitkälti sen ansiosta, että tulkitsin itse kuulijana Maustetyttöjen tuotannossa olevan selvää ironiaa esimerkiksi yhteiskunnallisia ongelmakohtia käsiteltäessä. Myös intertekstuaalisuus on ollut vahvasti läsnä heidän tuotannossaan alusta lähtien, joten sen mukaan ottaminen tuntui itsestään selvältä, liittyväthän ironia ja intertekstuaalisuus myös vahvasti toisiinsa. Tämän ansiosta ironiaa ja intertekstuaalisuutta olisi mahdollista tutkia vaikka jokaisesta Maustetyttöjen albumista, sillä uskon, että se olisi hedelmällistä. Oman työni rajallisuuden vuoksi olen kuitenkin rajannut oman tutkimusaineistoni koskemaan vain viimeisintä albumia. Koen myös kohdeteokseni kansikuvan olevan vahva sykäys ironian suuntaan, ja täten otan analyysiini mukaan koko albumin parateksteineen pelkien lyriikoiden sijasta.

1.2 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tavoitteet ja rakenne

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten ironia rakentuu *Maailman onnellisin kansa* -albumin sanoituksissa. Pohjustan ironian tutkimista kohdeteoksestani Maustetyttöjen imagolla ja albumin parateksteillä. Maustetytöt on tunnettu jopa lakonisesta esiintymisestään, ja toiminta esiintymislavalla ei ole erityisen energistä tai liikkuvaa. Yhtye myös mainostaa itseään surunaamoilla, joita se yhdistää jopa riemukailta kuulostaviin lausahduksiin. Tämänkaltaisen apean ja iloisen liittäminen yhteen on omiaan antamaan oletuksen ironiasta. Maustetytöt on usein yhdistetty tyyliltään *Leevi and the Leavingsiin*, ja heidän lyriikoitaan on verrattu Leevien

lisäksi myös Juice Leskiseen ja Eppu Normaaliin. Intertekstuaalinen suhde kyseisiin artisteihin on myös oman kokemukseni mukaan selvästi havaittavissa. Onkin mielestäni mielekästä tutkia mitä intertekstuaalisia viittauksia kappaleista löytyy ja mitä merkityksiä näillä viittauksilla rakennetaan. Ironiaan liittykin vahvasti intertekstuaalisuus, joten sen tutkiminen on ironian yhteydessä lähes välttämätöntä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Maustetyttöjen brändi ja albumi parateksteineen tuottavat ironisen lukutavan?
2. Miten ironia rakentuu albumin sanoituksissa, ja ovatko kaikki kappaleet ironisia?
3. Mitä intertekstuaalisia viittauksia kappaleista löytyy, ja miten ne rakentavat ironiaa?

Tutkimushypoteesini on, että Maustetyttöjen sanoitukset ovat ironisia ja sisältävät paljon intertekstuaalisia viittauksia suomirockiin ja -iskelmään. Tavoitteeni onkin osoittaa, että albumit kappaleet ovat tulkittavissa ironisiksi ja että koko teoskokonaisuus kansikuvineen ja nimineen puoltaa tätä ajatusta ja ohjaa lukijaa ironiseen lukutapaan.

Johdannon loppuosassa esittelen työssäni käytetyt keskeiset käsitteen ja pyrin määrittelemään laululyyriikan. Toisessa luvussa analysoin *Maailman onnellisin kansa* -albumia ulkoisesti, eli keskityn kansikuvaan, sisäkuvaan, albumin nimeen ja kappaleiden nimiin. Tällä tutkimuksella pyrin perustelemaan koko albumille ironisen lukutavan. Kolmannessa luvussa analysoin albumilta mielestäni viittä selvästi ironiaa sisältävää kappaletta ja erittelen niissä käytettyjä ironian keinoja. Neljännessä luvussa analysoin albumin loput viisi kappaletta ja pohdin, löytyykö niistä samoja ironian keinoja ja onko niitäkin mahdollista lukea ironisiksi. Intertekstuaalisuuden tutkiminen kulkee läpi kaikkien analyysilukujen, sillä se liittyy vahvasti sekä albumin ulkokuoreen että kappaleiden analyysiin. Lopuksi teen viidennessä luvussa johtopäätökset tutkimuksestani.

1.3 Keskeiset käsitteet

Tutkielmani tärkein käsite on ironia. Tässä työssä käsitän ironian pääosin epäsananmukaisuutena. Tämä tarkoittaa puhetta, jossa sanotaan jotain muuta, kuin tarkoitetaan. Tätä ei pidä

kuitenkaan sekoittaa esimerkiksi metaforaan, sillä ironian erottaa tästä särmä (Hutcheon 1995, 10). Ironian epäilyksen voikin herättää esimerkiksi ristiriita tekstissä ilmaistujen uskomusten ja omien uskomustemme välillä. Jos tekstissä esiintyvä kirjaimellinen merkitys on omien tai yleisten arvojen vastainen, vaikuttaa merkitys ristiriitaiselta tai jopa järjettömältä. (Booth 1974, 10–12 ja 73.) Peilaamme siis tekstejä omaa maailmankuvaamme vastaan ja pyrimme etsimään mahdollisille ristiriidoille selitystä esimerkiksi ironiasta. Ironian tekstuaalisia elementtejä ovat esimerkiksi liioittelu, vähättely, toisto ja rekisterin vaihdokset (Hutcheon 1995, 149–152).

Toinen keskeinen käsite on intertekstuaalisuus. Intertekstuaalisuus tarkoittaa tekstienvälisyyttä (Makkonen 1991, 12). Lienee selvää, että yksikään teksti ei synny tyhjiössä, vaan siihen vaikuttavat monet jo aiemmin kirjoitetut tekstit. Kirjallisuudentutkija voikin perehtyä tutkimuksessaan teoksen muista teoksista saamiin lisämerkityksiin. Teokset voivat siis olla keskenään samankaltaisia. Samankaltaisuus voi kuitenkin johtua esimerkiksi tekstien jakamasta lajista tai käsittelemästä aiheesta. (Makkonen 1991, 13–14.) Intertekstuaaliset viittaukset voivat kuitenkin olla jopa suoria lainauksia muista teoksista, tai lainaamisen kohteeksi voi joutua esimerkiksi tietynlainen henkilöahmo tai juonirakenne.

Intertekstuaalisuutta siis käytetään, kun tutkitaan tekstien välisiä suhteita ja suhteiden laatua. Analyysin kannalta onkin tärkeää pohtia sitä, mitä merkityksiä lainattu teksti tuo uudelle tekstille. Lainattavasta pohjatekstistä on käytetty monia eri nimityksiä. Pekka Tammi (1991, 60–61) on soveltanut Kiril Taranowskin käsitettä subteksti, jonka hän määrittelee kätkeyksi merkitykseksi. Tämä kätkeyty merkitys aktivoituu suhteessa johonkin kontekstiin, joka muodostuu toisista ilmaisuista. Subtekstuaalinen merkitys rakentuu siis aina jonkin aiemmin lausutun pohjalle, joka ikään kuin luodaan uudestaan uudessa tekstiympäristössä.

Tekstit voivat kytkeytyä toisiinsa monin eri tavoin. Tammi (1991, 76–87) on jakanut nämä subtekstien kytkennät neljään eri tyyppiin: 1. suora nimeäminen eli siteeraaminen, 2. metonyminen suhde 3. tyylillinen subteksti ja 4. monilähteisyys. Suora nimeäminen tarkoittaa teoksen tai henkilön nimen eksplisiittiiä mainintaa tai muun nimen ”siteeraamista”. Metonyminen suhde syntyy, jos lainataan tekstin diskurssista mitä tahansa muuta osaa. Tämä sitaatti edustaa siten subtekstiä ja sen tematiikkaa kokonaisuudessaan ja mahdollisesti myös aikaisemman

tekstin takana olevaan kirjallista perinnettä, johon uusi teksti ottaa jollain tavalla kantaa intertekstuaalisen kytkennän kautta. Tyyllillisessä subtekstissä lainataan vahvasti yksilöllistä tyylikeinoa, jonka välityksellä aktivoituu myös yksittäinen teksti. Tämä tapahtuu esimerkiksi rytmisen kuvion lainaamisella. Monilähteisyys taas tarkoittaa sitä, että tekstissä on useita viittauksia kahteen tai useampaan subtekstiin, tai sitten puhutaan ”subtekstistä subtekstissä”. Silloin yhteen subtekstiin on upotettu toisia varhaisempia subtekstejä, ja näin syntyy oikeastaan loputon viittausten sarja.

Ennako-oletukseni on, että kohdeteoksessani intertekstuaalisuutta löytyy suorana nimeämissenä, metonymisenä suhteena ja erityisesti monilähteisyytenä, sillä viittauksia muiden artistien kappaleisiin löytyy mielestäni paljon. Käsittelen intertekstuaalisuutta kohdeteoksessani viittauksina muihin suomalaisiin kappaleisiin, sekä yleisiin diskursseihin.

1.4 Laululyriikka

Laajasti ajateltuna lyriikka pitää sisällään niin runot kuin laulutkin (Haapala 2013, 157). Kuitenkin runot ja laulut eroavat toisistaan niin esitystavan kuin tulkinnankin kautta. Koska tulkitsem laululyriikkaa, on hankala analysoida sanoituksia vain luettuna. Tässä työssä pyrin tutkimaan lyriikoita kirjallisuudentutkimuksen menetelmillä kuitenkin täysin sivuuttamatta Maustetyttöjen imagoa tai lavaesiintymistä. Musiikki luo kuitenkin aina omia vaikutelmiaan kuulijassa ja on täten olennainen osa itse kappaletta. Onkin hankalaa analysoida sanoituksia vain luettuna, sillä yleensä lauluja kuunnellaan ja musiikki vaikuttaa mahdollisesti niiden tulkintaankin. Runot on tehty luettaviksi, joten niiden analysoiminen olisikin omalla tavallaan helpompaa. Heikki Salo (2006, 43) onkin todennut, että laulut on tehty nimenomaan kuunneltaviksi eikä vain luettaviksi. Runot ja laulut muistuttavat kuitenkin paljon toisiaan. Runoja on sävelletty laulettaviksi, ja lauluja voidaan lausua myös runoina. Yhteistä niissä on myös kompakti muoto. Molemmissa voidaankin sanoa paljon pienessä tilassa. Laulu tai runo voi kätkeä sisäänsä monta suurta tarinaa ja useita viittauksia muihin teoksiin. Romaani voi tehdä saman työn, mutta vaatii siihen kymmeniä, ellei satoja sivuja. Salo (2006, 35) onkin määritellyt laulutekstin omaksi kirjoittamisen lajikseen – laululyriikaksi. Lähdenkin analyysissäni liikkeelle ajatuksesta,

että analysoin laululyriikoita samoilla menetelmillä kuin analysoisin runoutta tai muuta kirjoitettua teosta.

Oksanen (2007, 160) on todennut artikkelissaan, että rocklyriikan tutkimus on monitieteinen ala, minkä takia se voidaankin nähdä osana niin kirjallisuuden-, musiikin- kuin kulttuurintutkimustakin. Oksasen mukaan tutkijan tulee myös tekstuaalisen analyysin lisäksi ainakin sivuta musiikkia ja musiikin tuottamisen ja esittämisen konteksteja. Toisaalta Lahtinen ja Lehtimäki (2006, 7) toteavat, että vaikka sanoituksia ei aina ymmärrettäisi tai edes kuunneltaisi, herättää rock-musiikki usein voimakkaitakin tunteita. Totta on, että musiikin ja laulun tarkoitus on usein juuri tunteiden herättäminen. Joillekin se tapahtuu pelkästään musiikin voimalla, osa taas kuuntelee tarkasti sanoituksia, etsii sieltä merkityksiä ja rakentaa maailmankuvaansa sen mukaan. Olisi hienoa lähteä tutkimaan Maustetyttöjen lyriikoiden lisäksi kappaleiden musiikillista taustaa, musiikkivideoita, haastatteluja ja yhtyeen lavaesiintymistä tarkemminkin. Työn laajuuden huomioon ottaen tämä ei kuitenkaan ole mielekästä, saati mahdollista.

Salon (2006, 42) mielestä yleensä musiikki ja sanat tukevat laulussa toisiaan kulkemalla samansuuntaisesti, mutta toisenlaisiakin ratkaisuja löytyy. Esimerkiksi parodiakappaleissa voivat musiikki ja tekstin maailma sotia keskenään. Salo (2006, 45) kertoo Juice Leskisen määritelleen laulutekstin käsikirjoitukseksi esiintymistilannetta varten. Silloin teksti on ikään kuin etukäteissuunnitelma laulun esittämiseen, mutta siihen liitetään vielä sävellyks, sovitus ja laulutaito, eli musiikin tuoma emotionaalinen voima ja muut sen tuomat lisämerkitykset. Lisämerkityksiä onkin paljon, mutta niitä ei valitettavasti ole mahdollista ottaa huomioon tässä tutkielmassa. Koska en ole pätevä analysoimaan sävellyksiä tai musiikin teoriaa, jätän sen tutkimukseni ulkopuolelle. Jos kuitenkin koen kappaleen musiikillisen taustan tai laulajan äänenpainon jollain tavalla vaikuttavan kappaleen lyriikoiden tulkintaan, pyrin ottamaan sen huomioon analyysissäni.

Oksanen (2007, 160) mukaan osa rocktutkimuksen haasteellisuudesta ja vaikeudesta johtuu juuri konteksteista. Pelkkien sanoitusten tutkiminen ei siis riitä vaan ne tulisi nähdä suhteessa niihin konteksteihin, esimerkiksi kappaleen esittävään yhtyeeseen. Tulkintakehys voi olla

myös ulkomusiikillinen ja vaikuttaa paljon luentaan ja miten asia tulkitaan. Esimerkiksi metalimusiikissa esiintyvä luku 666 voidaan yhdistää Raamatun pedon lukuun tai se voidaan nähdä genren sisäisenä vitsinä. Tekstiä ei siis voida tulkita täysin itsenäisenä, vaan on otettava tulkintaan vaikuttavia tekijöitä mukaan analyysiin, jotta se ei olisi liian yksiselitteinen ja mahdollisesti väärin tulkittu. Oksanen (2007, 162) ajatteleekin, että parhaimmillaan musiikki, lyriikka, videot ja levyjen kansitaide avaavat erilaisin medioin samaa teemaa. Tästä syystä otan mukaan analyysiini erityisesti kohdeteokseni kansikuvan, sillä koen sen tukevan albumin teemaa ja samalla siitä tehtävää analyysia.

2 Ironian signaalit

Tässä luvussa tutkin, mitkä signaalit viittaavat siihen, että kohdeteokseni olisi luettavissa ironiseksi. Jos Maustetyttöjen vanhemmat kappaleet ja sanoitukset ovat ennalta tuttuja, saattaa kuuntelijalla/lukijalla olla jo ennako-oletus siitä, että ironia on mahdollinen lukutapa myös uuden albumin sanoituksille. Kuten olen todennut, on Maustetyttöjen sanoituksissa usein leikkittelyä vakavuuden ja iloisuuden yhdistelyllä. Myös menevä diskomusiikki on kappaleissa yhdistetty arkirealismiin ja esimerkiksi alkoholiongelmiin. Maustetyttöjä useamman vuoden seuranneena ja kuunnelleena oma ajatukseni onkin, että heidän esiintymisensä ja kappaleensa ovat usein hyvinkin ironisia sävyiltään. Vaikka aiemmat albumit tai tietyt kappaleet olisi aiemmin jo tulkittukin ironisiksi, voimmeko silti olettaa aina uuden albumin olevan ironinen tai omaavan edes ironisia sävyjä? Yhden artistin tai kirjailijan teokset muodostavat omanlaisen kokonaisuutensa, mutta yksittäistä teosta ei voi analysoida suoraan edeltäjiensä kautta. Ovat-han taiteilijat kautta aikojen tehneet tyylisuunnassaan muutoksia.

Aloitin mahdollisen ironian analysoimisen Maustetytöt-yhtyeen nimestä, julkisuuskuvasta, esiintymisestä ja mainonnasta. Pohdin myös Maustetyttöjen yhteyttä toiseen tyttökokoonpanoon Spice Girlsiin. Tämän jälkeen siirryn *Maailman onnellisin kansa* -albumin ja sen paratekstien, kuten albumin nimen ja kappaleiden nimien analysoimiseen. Tässä otan huomioon myös albumin kansi- ja sisäkuvat, jotka ovat mielestäni olennainen osa albumia ja sen tulkintaa. Kuvat yhdistettynä nimiin voivat ajatukseni mukaan vaikuttaa tulkintaan vahvastikin. Tavoitteeni on osoittaa, että yhtyeen nimi, julkisuuskuva ja esiintymistyyli, sekä albumi parateksteineen tuottavat kohdeteokselleni ironisen lukuohjeen.

2.1 Maustetytöt: nimi ja julkisuuskuva

Ensimmäinen selvä ironian signaali löytyy heti yhtyeen nimestä: Maustetytöt. Nimi viittaa erityisesti 1990-luvulla nuorten keskuudessa suuren suosion saavuttaneeseen yhtyeeseen nimeltä *Spice Girls*. Wolfgang G. Müller on lanseerannut artikkelissaan ”Interfiguralität: A study on the Interdependence of Literary Figures” (1991, 101) käsitteen interfiguraalisuus, mikä tarkoittaa (kaunokirjallisten) henkilöihahmojen välisiä intertekstuaalisia suhteita. Müllerin (1991,

102–103) mukaan fiktiivisen hahmon nimen siirtäminen toiseen tekstiin joko identtisenä tai muokatussa muodossa on verrattavissa sitaattiin. Vaikka tutkielmassani en käsittele fiktiivisiä kaunokirjallisia hahmoja, voidaan yhtyeiden nimiä käsitellä interfiguraalisuuden avulla. Kyseessä on kuitenkin yhtyeille keksityt esiintymisnimet, eivätkä esiintyjien omat nimet. Näin nimet voidaan käsittää fiktiivisinä ja tietoisesti valittuina. Kohteessani yhtyeen nimi on lainattu toiselta yhtyeeltä, mutta hieman muunneltuna. Müllerin (1991, 103) termien mukaan nimeä voidaanakin täten pitää kierrätettynä (engl. re-used name). Müllerin (1991, 103) mukaan jonkin osan siirtäminen tekstistä toiseen aiheuttaa usein konfliktin lainatun asian ja uuden kontekstin välillä. Näin käy myös Maustetyttöjen kohdalla, sillä heidän profiilinsa eroaa lainatusta Spice Girlsistä monin tavoin. Jos kuulija odottaa Maustetytöiltä samankaltaista tuotantoa ja esiintymistä kuin ”esikuvaltaan”, tulee hän pettymään tai ainakin yllättymään. Spice Girls oli tyttöenergiaa huokuva brittiläinen pop-yhtye, jonka esiintyminen oli räväkkää, energistä ja värikkästä – siis hyvinkin mausteista. Suomen mausteet lienevät hieman erilaisia, sillä Maustetytöt esiintyvät melko päinvastaisella tavalla kuin brittiläiset edeltäjänsä. Yhtye on nimittäin tunnettu melko eleettömästä ja rauhallisesta, jopa lakoniseksi kutsuttavasta esiintymistyylistä niin haastatteluissa, kuin keikoillakin. He eivät erityisemmin hymyile keikoilla tai muissa esiintymisissä, erityisesti valokuvissa naama pidetään ennemminkin peruslukemilla. Spice girlsin jäsenet sen sijaan hymyilivät ja nauroivat julkisissa esiintymisissä avoimesti. Tällä tavoin he levittivät niin kutsuttua girl poweria eteenpäin ja voimaannuttivat myös kuulijoitaan. Girl power kun on nähtävissä niin tyttövoimana kuin -valtanakin. Spice girlsiin liitetäänkin myös feminismiä, vaikka kyynisimmät näkevätkin sen vain myyntikikkanakin nuorelle kuulijakunnalle, joka koostui pääosin tytöistä. Esiintyminen ja markkinointi näiden kahden yhtyeen välillä siis eroaa toisistaan, vaikka nimi yhdistääkin.

Myös yhtyeiden kappaleiden sanoitukset eroavat toisistaan melko radikaalistikin. Spice Girls -yhtyeen kappaleiden aiheet ovat käsitelleet pääosin ystävyyttä ja rakkautta, mutta erityisesti tyttöjen ja naisten voimaa ja feminismiä. Vaikka rakkaus ja ihmissuhteet ovat olleet arvostetuja asioita, on kappaleissa kuitenkin korostettu erityisesti ystävyden tärkeyttä. Tähän viittaavat esimerkiksi sanat kappaleesta ”Wannabe”: ”if you wanna be my lover, you gotta get with my friends.” Puhujan rakastajaksi ei siis ole asiaa, ellei tule toimeen tämän ystävien kanssa. Spice Girlsien maailmassa tytöt sanelevat, miten asiat hoidetaan. Maustetyttöjen sanoitusten aiheet ovat sen sijaan toisenlaisia, vaikka käsittelevät myös rakkautta, tai ainakin

ihmissuhteita. Maustetyttöjen kappaleissa esiintyvissä ihmissuhteissa kärsitään esimerkiksi puolison alkoholiongelmasta, tai ilmeisen masentunut äiti jättää lapsensa ja puolisonsa lähtökseen merille. Asioista puhutaan toki naisten näkökulmasta, mutta asetelma on erilainen, sillä ihmissuhteita ei käsitellä kevyellä otteella. Näiden eroavaisuuksien ansiosta vastakkainasettelu Spice Girlsin ja siihen viittaavien Maustetyttöjen välillä langettaa ironisen viitan jälkimmäisten päälle. Maustetyttöjen nimi antaa olettaa, että kyseessä on samankaltainen yhteys, kuin Spice Girls, mutta sekä tuotanto että esiintyminen kertovat lähes päinvastaista. Jo tästä asettelusta löytyy yksi ironian peruspiirteistä, joka on Rahdun (2000, 225) mukaan epäsananmukaisuutta: tarkoitetaan toista, kuin mitä sanotaan. Rahtu tarkoittaakin epäsananmukaisuudella, että sanotun ja tarkoitetun välillä on siis ristiriita.

Jos yhteyttä Spice Girls -yhtyeeseen ja sen esiintymiseen ei olisi kuulijan tai lukijan tiedossa, olisiko nimen ironia silti huomattavissa? Nimessä esiintyvän mauste-sanon konnotaatio voisi olla esimerkiksi tulinen, pippurinen, maukas tai jopa värikäs, sillä mausteet usein tuovat ruokaan väriä. Maustetyttöjen esiintyminen tai argumentointi sen sijaan ei ole nähtävissä tulisena tai erityisen värikkäänä. Lavalla he esiintyvät rauhallisesti, jopa melko eleettömästi, eikä lavalle saapuminen ole suuri spekaakkeli. Koko konsertin saattaa aloittaa Kaisa Karjalaisen toteama yksi sana: ”iltaa”, jonka jälkeen he aloittavat yhdessä tuumin soittamisen. Lavalla ei Anna ja Kaisa Karjalaisen lisäksi olekaan muuta kuin syntikka ja kitara. Esiintyminen onkin siis hyvin pelkistettyä, ei kovin mausteista tai värikästä. Sammalisto (2023) kirjoitti lehtijutussaan Demokraatti-lehdessä, että ”Huhut Maustetyttöjen lavaliikahtamattomuudesta alkavat olla vahvasti liioiteltuja. Kyllä he Kulttuuritalolla ainakin sentin verran hytkyivät suuntaan tai toiseen.” Toimittajan lähestymistapa yhtyeeseen on sekin itsessään ironinen. Lavalla liikkumattomuus nähdään vahvasti liioiteltuna, mikä antaa ymmärtää liikettä tapahtuvan ehkä reilustikin. Kuitenkin perään todetaan, että liike on hytkymistä, ei siis hyppimistä, juoksemista tai edes heilumista. Tämäkin liike toki tapahtuu vain sentin verran, ja sekin suuntaan tai toiseen, ei siis välttämättä edes molempiin. Onkin todettava, että yhtyeen pelkistetty lavaesiintyminen lienee hyvinkin pitkälle pohdittu ja suunniteltu kuvio, sillä se herättää selvästi sekä yleisön että toimittajienkin mielenkiinnon.

Nimen ja lavaesiintymisen lisäksi myös yhtyeen mainonta ja julkisuuskuva ovat esille tuomisen arvoisia asioita. Yhtye mainostaa itseään erityisesti omilla Instagram- ja Facebook-sivuillaan,

jossa he kertovat esimerkiksi keikkakuulumisia, tai mainostavat myynnissä olevia paitoja tai levyjä. Yhtyeen lakoninen tyyli saa usein ironisen vivahteen, kun iloiset tai rempseät tekstit yhdistetään masentavan oloisiin kuviin, joissa yhtyeen jäsenet näyttävät joko murjottavan tai olevan surullisia. Esimerkiksi teksti ”Siskon kanssa keikkailu on yhtä juhlaa!” yhdistetään kuvaan, jossa yhtyeen jäsenet istuvat jonkin keikkapaikan takahuoneen pöydän ääressä. Siskot istuvat eri puolilla pöytää ilmeettöminä, luomatta katsettakaan toisiinsa. Anna Karjalainen on kädet puuskassa ja Kaisa Karjalainen silmät kiinni. Teksti antaa ymmärtää, että oman siskon kanssa keikkailu on hienoa, vaikka kuvassa he näyttävät jopa välttelevän toisiaan. ”Yhtä juhlaa” ei keikkailu näytä myöskään olevan, sillä vaikka pöydällä on tölkkejä ja viinipullo, ei tunnelma vaikuta erityisen riemastuneelta tai juhlalliselta. Samalla myös usein ehkä melko villiksin kuvailtu (erityisesti rock-) yhtyeiden takahuonekulttuuri näyttäytyy kuvassa hillittynä tai jopa melko masentavana odotteluna yltiöpäisen juhlimisen ja ilonpidon sijaan.

Toisaalta he saattavat keikkamainoksen lopussa myös todeta: ”Surua viikkoonne, nähdään keikkoilla!”, jonka perään laitetaan vielä useampi surunaama. Subjektiviisen näkemykseni mukaan tätä ei ole kuitenkaan tulkittavissa aidoksi surun toivotukseksi, vaan kyseessä on jälleen harkittu ja ironinen sanamuoto. Sosiaalisessa mediassa, kuten myös tosielämässä, on usein tapana toivottaa muille iloista päivää, viikkoa tai viikonloppua. Maustetytöt ovat muokanneet perinteisen toivotuksen sopivammaksi omaan käyttötarkoitukseensa, eli oman yhtyeensä kuvan tukemiseen. Surun toivottaminen tulevaan viikkoon on helposti nähtävissä ristiriitaiseksi nimen antaman vaikutelman kanssa, kuten myös yleisiin käytöstapoihin verratessa. Sama suruaihe näkyy myös Maustetyttöjen mainonnassa ja myynnissä olevissa tuotteissa. Maustetytöt ovat lanseeranneet fanituotteisiinsa surunaaman, jota he kutsuvat surioksi, eli hymiön vastakohtaksi.

Ajatukseni on, että Maustetytöt-nimi konnotaatioineen onkin ristiriitainen suhteessa yhtyeen esiintymiseen niin lavalla, kuin haastatteluissakin. Tämäkin antaa vihjeen ironiasta, sillä yhtyeen nimellä annetaan ymmärtää jotakin muuta, kuin mitä tosiasiasa tarkoitetaan. On toki huomattava, että mausteitakin on monenlaisia ja niitä voi käyttää eri tavalla. Onkin mahdollista, että yhtyeen nimessä mausteilla viitataan laulujen sanoihin. Kappaleissa käsitellään tunteikkaita ja isoja asioita aina ihmissuhteista luonnon saastuttamiseen, ja näihin kantaa

ottaminen ja sen esille tuominen antaa omanlaisensa mausteen albumin ja koko yhtyeen tulkintaan.

2.2 Albumi parateksteineen

2.2.1 Albumin kansikuva

Kun tulkitsee yksittäistä albumia, ei voi jättää huomiotta levyn kansikuvaa. Vaikka digitalisoinnin myötä fyysisiä levyjä myydään nykyään yhä vähemmän, ovat levyjen kansikuvat esillä myös esimerkiksi Spotifyssa. Vaikka kansikuvat ovat nykyään pieniä kuvia puhelimen, tabletin tai tietokoneen ruudulla, ei kansikuvan merkitystä voi silti vähätellä. Jos alun perin kansikuvan on ollut tarkoitus olla informatiivinen kaupallisten tavoitteiden takia, on nykyään kuvituksessa enemmän taiteellista vapautta. Monesti levyn kannet ovatkin jo oma taideteoksensa, joka omalla tavallaan tukee sekä artistin imagoa, että levyn sisältöä ja teemaa. Toisaalta levyn kannesta ei enää välttämättä edes heti näe kenen artistin levy on kyseessä. Maailman onnellisin kansa -albumin kannesta katsoja löytää helposti yhtyeen jäsenet Anna ja Kaisa Karjalaisen, jos heidät vain osaa tunnistaa.

On kyseessä sitten fyysinen levy kansilehtineen, tai esimerkiksi Spotifyssa esiintyvä kuva levynkannesta, voi kulttuuri- ja taidehistoriaa tunteva huomata heti suuren yhteneväisyyden Suomen taidehistorian tunnettuun teokseen. Kansikuvassa (liite 1) on kuvattuna Eero Järnefeltin maalaus *Raatajat rahanalaiset* (liite 2), joka myös nimellä *Kaski* tunnetaan. Alkuperäinen teos on maalattu vuonna 1893, jolloin Suomessa podettiin katovuosien aikaista nälänhätää. Teos on maalattu perinteisellä kaskenpolttoalueella Savossa, ja sen malleina on ollut paikallisen Puurulan talon väki. Maalauksessa keskeinen hahmo on maiseman etualalla seisova vaa- lea ja pieni tyttö, joka katsoo katsojaa suoraan silmiin. Teoksesta on sekä sen julkaisuaikana että vuosia sen jälkeenkin tehty hyvin erilaisia tulkintoja, vaikka Järnefelt itse määritteli teok- sensa puhtaasti kalevalalaiseksi.¹ Teoksen nimi tulee Kalevalan säkeestä: ”tuop on piika pik- karainen, raataja rahanalainen”. Kaskeamisesta tuleva savu muodostaa tytön pään päälle ikään kuin sädekehän, joten teoksesta on tehty myös uskonnollisia tulkintoja.

¹ <https://www.kansallisgalleria.fi/fi/object/392378>

Kansikuvan maalaukseen on alkuperäisten etualalla olevien kaskenpolttajien tilalle maalattu yhtyeen jäsenet Anna ja Kaisa. Molempien päälle on maalattu aikakauteen sopivat vaatteet, ja heidän jaloistaan löytyy samanlaiset tuohivirsut kuin alkuperäisen teoksen pienellä tytöllä. Teoksen maalannut Anna-Liisa Kankaanmäki kertookin pitkälti käyteensä *Kaski*-maalausta teoksen pohjana, eikä ole käyttänyt maalauksessa erityisesti luovuutta. Maalauksen sommitelma onkin pysynyt ennallaan, mutta yksityiskohtia, kuten päähenkilöt on muutettu. Taiteilija onkin sanojensa mukaan säilyttänyt teoksen alkuperäisen hengen, barokkimaisen tyylin ja realistisuuden, jotka heijastelevat taidehistoriaa. (Nuopponen 2023.) Idea albumin kansikuvaan onkin sekä Maustetyttöjen managerin Aki Roukalan että taiteilijan yhteinen idea. Roukala toivoi, että kansikuvassa olisi jokin tunnistettava maalaus taidehistoriasta ja Anna ja Kaisa kuvattuna siinä. Taiteilija Kankaanmäki sen sijaan keksi ehdottaa *Kaski*-teosta, josta sekä Karjalaiset että Roukala innostuivat.

Vaikka alkuperäinen kansikuvaa koskeva toive on sisältänyt tekijöiden puolelta vain ajatuksen jostakin tunnistettavasta klassikkoteoksesta, ei *Kasken* valikoitumista kohdeteokseksi voida silti olla huomioimatta. Toive klassikosta tarkoittaa, että managerin ja artistien ajatuksena on ollut teoksen tunnistettavuus yleisön keskuudessa. Kun halutaan tunnistettavuutta ja selkeää yhteyttä johonkin klassikkoon, on perusteltavaa olettaa, että kansikuvalla halutaan mahdollisesti ottaa kantaa. Kansikuva itsessään voidaan laskea intertekstuaaliseksi viittaukseksi, vaikka kyseessä onkin kuva. Kansikuva voitaisiinkin nähdä paratekstinä, eli kynnystekstinä varsinaiselle tekstille, eli albumin lyriikalle. Lyytikäisen (1991, 155) mukaan yksi paratekstien tehtävistä on tekstin hypertekstuaalisen luonteen paljastaminen. Otsikoiden ja nimien tasolla se tarkoittaa sitä, että nimi jo itsessään viittaa tekstin rakentuvan toisen tekstin varaan. Kansikuvassa ei tietenkään ole kyse nimestä, mutta yleisesti tunnistettava teos hieman muunneltuna antaa ymmärtää, että kansikuva on rakennettu sen pohjalta. Hypertekstuaalisuudessa puhutaankin hypertekstistä, eli tarkasteltavasta tekstistä, sekä hypotekstistä, eli tekstistä, jonka päälle toinen teksti on rakennettu.

Lyytikäisen (1991, 155) mukaan Genetten ajatus on, että hyperteksti ei kommentoi hypotekstiään, vaan rakentuu sen varaan. Hyperteksti on siis muunnos toisesta tekstistä, ja näitä muunnoksia Genette erottaa kaksi erilaista: välillinen ja välitön. Välillisessä muunnoksessa käyte-

tään hypotekstin mallia hypertekstin pohjana, eli kyseessä on Genetten mukaan imitaatio. Vä-
littömässä muunnoksessa taas esimerkiksi teksti suhteutetaan toiseen tekstiin, ja sitä kutsu-
taan transformaatioksi. Hyperteksti siis määrittää itse suhteensa hypotekstiin tulkiten sitä, ja
käyttää sitä samalla omiin tarkoituseriinsä. Genetten mukaan hypotekstin on vaikutettava
hypertekstiin laaja-alaisesti. Analysoimani yksittäisen maalauksen kohdalla vaikutuksen ha-
vaitseminen on helppoa – maalaus tunnistetaan heti *Kaskeksi*. Alkuperäistä teosta käytetään
kuitenkin Maustetyttöjen omaan tarkoitukseen, oletettavasti huomion herättämiseen ja kan-
nanottoon.

Yksinkertainen syy *Kasken* valikoitumiseksi kansikuvan pohjatyöksi voi olla juuri huomion he-
rättäminen. Onhan oletettavaa, että suuri osa suomalaisista tunnistaa työn. Miksi pohjaksi ei
sitten valittu esimerkiksi H&M-vaateketjun logoa, johon olisi esimerkiksi vaihdettu Maustetyt-
ttöjen nimikirjaimet A ja K? Tai miksi ei maailmanlaajuisesti tunnettua *La Jocondea*, eli *Mona*
Lisaa? Huomion herättäminen ja tunnettavuus olisi voinut olla vieläkin laajempaa mainitse-
millani vaihtoehdoilla, joten miksi juuri *Kaski*? Ajatukseni on, että sijoittamalla itsensä 1800-
luvulla maalattuun teokseen, jossa kuvataan katovuosien aiheuttamaa nälänhädän aikaa,
Maustetytöt sijoittavat itsensä suoraan suomalaiseen kulttuuriin ja diskurssiin. Suomalaisten
ja ulkomaalaistenkin puheessa olemme edelleen se pieni ja sisukas kansa, joka on selvinnyt
Venäjän ikeen alta itsenäiseksi valtioksi. Katovuodet, sodat ja nälänhädät on selätetty, jos ei
saunan, niin ainakin sisun voimalla – sen maagisen voiman, joka on väitetysti meillä jokaisella
sisäänrakennettuna. *Kasken* dramaattiseen maisemaan sijoitetut surumielisen näköiset Karja-
laisen sisarukset lukeutuvat siihen kaiken kärsineeseen kansaan, joka on feenikslinnun lailla
noussut kasken tuhkasta.

Kansikuvaan on siis valikoitu tunnettu taidehistoriallinen teos. Maustetyttöjen kuuntelijoiden
ikäjakauma lienee laaja, mutta tunnistavatko kaikki kannen pohjateoksen? Miten tulkinta kan-
sikuvasta mahdollisesti muuttuu, jos katsoja ei tunne *Kaskea* ja sen historiallista merkitystä?
Lyytikäinen (1991, 165) toteaaakin, että historian kuluessa aikanaan lukijoille selvistä merkeistä
saattaa kadota merkkiarvo. Näin käy, jos hypotekstiä ei esimerkiksi syystä tai toisesta enää
tunnisteta. Toisaalta tunnistamattomuus ei välttämättä ole historiasta johtuvaa, sillä merk-
kien selvyys riippuu myös lukijan kompetenssista.

Lyytikäisen (1991, 168) mukaan Genette esittää, että hyperteksti voidaan aina lukea joko itseenä tai suhteessa hypotekstiin. Vaikka tulkinnat alkuperäisestä *Kaski*-teoksesta ovat vaihdelleet uskonnollisuudesta yhteiskunnan uudistamiseen, voidaan teoksesta silti erotella sen peruselementit, jotka löytyvät myös Maustetyttöjen muunnoksesta. Ei siis ole välttämätöntä tietää alkuperäistä teosta tulkintoineen voidakseen ymmärtää kansikuvan merkitystä. Alkuperäisen teoksen surullisen ja jopa avuttoman näköinen tyttö on vaihtunut Maustetyttöihin, jotka hekin näyttävät surullisilta. Maisema ihmisineen voitaneen tulkita suomalaisiksi maisemaksi, ja kaskeamista tuntemattomat ihmiset voivat luoda kuvastusta tilanteesta omia tulkintojaan. Savuava maisema onkin nähty esimerkiksi tulipalon jälkinä tai vaihtoehtoisesti pommituksen aiheuttamina raunioina. On alkuperäinen teos tuttu tai ei, katsoja yhdistää Maustetytöt jollain tavalla melankoliseen taustaan ja tilanteeseen. Jos Maustetytöt on katsojalle ennestään tuttu, voi katsoja löytää asetelmasta ironisen vivahteen, sillä surullisuus ja niin kutsuttu ”masistelu” kuuluu Maustetyttöjen imagoon. Sama katsoja ei myöskään yhdistä Maustetyttöjä esimerkiksi kansallisromanttiseen aatteeseen, vaan näkee kansikuvan asetelman pikemminkin ironisena, jopa parodiana.

Jyrki Nummen (1985, 52) mukaan parodia tuo esiin pohjatekstin mallina, mutta niin, että pohjatekstissä tapahtuu muutos, joka ilmenee poikkeamana. Pohjatekstistä on kuitenkin säilyttävä alkuperäisiä ja keskeisiä tunnuspiirteitä niin, että muunnetun tekstin hahmo on havaittavissa. Jotta parodiassa näkyy sekä muutos että pohjateksti, on muutosten siis oltava toissijaisissa piirteissä. Parodiasta puhuttaessa ei kuitenkaan riitä, että kaksi tekstiä ovat synteessissä. Kuka vaan voi muokata olemassa olevaa tekstiä oman makunsa mukaan, mutta kaikki tuotokset eivät ole automaattisesti parodioita. Parodiseen rakenteeseen kuuluu myös kaksi koodia – kaksi kieltä. Nämä kaksi kieltä ovat hierarkkisessa suhteessa, ja parodisessa tekstissä ilmaistaan etäisyys ja tekstistä tulee täten kaksiäänistä (Nummi 1985, 52). Tämä tarkoittaa sitä, että parodia ikään kuin ottaa kantaa pohjatekstiinsä. Kuten aiemmin jo totesin, eivät Maustetytöt oikein sulaudu *Kasken* maailmaan, vaan kuvassa itsessään näkyy jonkinlainen ristiriita. Kuva luokin ironisen kontrastin: näytetään A, mutta tarkoitetaan B. Kuvassa Maustetytöt liitetään nälänhädän ja pula-ajan kontekstiin, vaikka todellisuudessa he eivät sinne kuulu. Ironia kuuluu olennaisena osana myös parodiaan, sillä kummassakaan ei hyväksytä kenties helposti huomattavaa pintamerkitystä, vaan rakennetaan vihjeiden avulla ikään kuin korkeampi

merkitys. Parodian kohteen onkin oltava jollain tavalla vakiintunut, eikä se voi olla vasta muotoutumassa oleva ilmiö (Nummi 1985, 56). Tässä tapauksessa *Kaski* on oivallinen kohde parodialle, sillä se on vakiintunut ja tuttu kohde suurelle osalle suomalaisista.

Vaikka ironia ja parodia ovatkin pääosin tekstuaalisia ilmiöitä, en kuitenkaan vähättele niiden merkitystä esimerkiksi tämän teoksen kansikuvan analysoimisessa. Kaupan levyhyllyjä selaillessa, niin internetissä kuin fyysisessäkin kaupassa, on albumien kansikuvalla merkittävä osa mahdollisen kuulijan huomion herättämisessä. Hyvä kansikuva herättää huomion ja ajatukset ja parhaimmillaan houkuttelee kuuntelemaan koko albumin ajatuksen kanssa. Oman analyysini pohjalta voin todeta, että *Maailman onnellisin kansa* -albumin kansikuva voi myös antaa koko teokselle lukuohjeen, sillä kansikuvasta välittyy ironinen ote pohjateokseen ja täten myös kuvaan suomalaisuudesta ja kenties jopa suomalaisesta taiteesta.

2.2.2 Nimi ja kannen sisäkuva

Yleensä ajatellaan, että teoksen – niin kirjan, maalauksen kuin levynkin – nimen tulisi kertoa jotain teoksen aiheesta tai temasta. Usein albumit nimetään yhden, ehkä hitiksikin ajatellun albumilla esiintyvän kappaleen mukaan. Näin on myös kohdeteoksessani. Tällä kertaa albumin nimi ei kuitenkaan ole ainoastaan toisinto kappaleen nimestä, vaan näen sen määrittävän myös levyn teemaa. *Maailman onnellisin kansa* -albumin kappaleet kertovat erilaisia tarinoita erilaisista ihmisistä. Kappaleissa esiintyvät tarinat sijoittuvat pääosin Suomeen, joka on jo seitsemättä vuotta peräkkäin valittu Maailman onnellisuusraportissa maailman onnellisimmaksi maaksi.²

Otsikon merkityksen pohtiminen albumin analyysin yhteydessä on mielestäni perusteltavaa. Lyytikäinen (1991, 148) kertoo, että tekstiin kiinteästi liittyvät paratekstit ovat Genetten mukaan esimerkiksi tekijän nimi ja kaikki tekstiin liittyvät otsikot. Kohdeteokseni tekijän nimen merkitystä olen jo analysoinut aiemmassa luvussa. Albumin kansikuvan yhteydessä ei käy ilmi yhtyeen tai albumin nimi, vaan levy täytyy kääntää nähdäkseen ne. Näin fyysisen levyn käsitelijä saa oletettavasti ensimmäiseksi katseltavakseen kansikuvan, tunnistaa ehkä kuvasta Maustetytöt, jonka jälkeen voi huomata albumin nimen olevan *Maailman onnellisin kansa*.

² <https://yle.fi/a/74-20079973>

Kun pohjatietona on kansikuva ja Maustetytöt, ei albumin nimen ironiaa voi välttää. Jos Maustetyttöjen tuotanto on entuudestaan tuttu, voi heti alkajaisiksi olettaa, ettei albumi ole täynnä ylistyslauluja Suomelle ja suomalaisille. Kaiku aiemman tuotannon halvasta Pirkka-kaljasta ja reseptivapaista lääkkeistä antaa odottaa ennemminkin kriittistä suhtautumista suomalaisuuteen ja perinteisiimme. Jos Maustetyttöjen tuotanto ja tyyli ei ole albumin tarkastelijalle ennestään tuttua, voi ironisen otteen huomata albumin nimen ja kansikuvan ristiriidasta. Leena Romu (2014) on tutkinut artikkelissaan ”Tämännäköisiä naisia ja ironisia ääniä - kerronnan jännitteet Kati Kovácsin sarjakuvissa Karu selli ja Kuka pelkää Nenian Ahnavia?” sarjakuvien ironiaa. Romun (2014, 132) mukaan sarjakuvassa ironia voi muodostua sanotun ja kuvatun välille. Tällöin ironian syntyminen on multimodaalista. Kohdeteoksessani albumin onnellinen nimi ja kansikuvassa resuisena kuvatut ihmiset muodostavatkin ironisen ristiriidan. Sama ristiriita toistuu puheessamme. Vaikka Suomi on valittu useaan otteeseen maailman onnellisimmaksi maaksi, emme me itse välttämättä näe asiaa samalla tavalla. Usein puheessa voimme huomata vähättelevämme tätä titteliä, ja esimerkiksi luettelemalla asioita, jotka ovat maassamme edelleen pielessä. Asenne on erikoinen, sillä useimmiten hyvistä titteleistä iloitaan ja sitä kuulutetaan maailmalle entisestään. Aihetta tittelin kyseenalaistamiseen toki löytyy. Pahoinvointi, väkivalta, alkoholi- ja mielenterveysongelmat lisääntyvät koko ajan, ja käsillä on jo niin kutsuttu mielenterveyskriisi.³ On siis hankala ajatella, että kukaan olettaisi tämän nimisen suomalaisen albumin todella kertovan onnellisen kansan onnellisia asioita.

Kun fyysisen albumin avaa kokonaan, avautuu eteen kasvokuva Maustetyttöjen jäsenistä Annasta ja Kaisasta (liite 3). Kuvassa kumpikaan jäsenistä ei hymyile tai näytä iloiselta, päinvas-toin. Anna Karjalainen on luonut katseensa maahan, ja näyttää vähintäänkin surumieliseltä ja apealta. Kannen välittämä surumielinen tunnelma jatkuu edelleen albumin sisäpuolella. Romun (2014, 136) mukaan esimerkiksi perinteiset ironian keinot vihjaavat ironiasta myös sarjakuvakerronnassa, mutta kerrontamuodon luonteesta johtuen ne voivat muodostua multimodaalisesti kuvallis-sanallisissa suhteissa. Sama periaate soveltuu myös albumin kuvien ja nimen tulkintaan. Kun albumin onnellista nimeä vertaa kuviin surumielisiksi tulkittavista Maustetytöistä, antaa se katsojalle selvän vihjeen mahdollisesta ironisesta lähestymistavasta, sillä

³<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/asiantuntija-suomessa-on-mielenterveyskriisi-joka-maksaa-meille-miljardeja-kestamaton-tilanne/8662816#gs.6w62xf>

ristiriita on yksi ironian merkki. Jos Suomen kansa on todella maailman onnellisin, miksi se ei näy ulospäin?

2.2.3 Kappaleiden nimet

Ajatukseni on, että albumin kappaleiden nimet lasketaan myös teoksen parateksteiksi, sillä ne rinnastuvat mielestäni ikään kuin väliotsikoihin. Jokainen kappale toki toimii myös omana teoksenaan, kuten runotkin toimivat. Ne ovat kuitenkin osa yhtä teosta eikä niitä ole valikoitu samalle albumille sattumanvaraisesti. Kappaleet rakentavat yhdessä teosta ja sen teemaa (paitsi jos kyseessä on kokoelmalevy, jossa kappaleet valikoituvat suosion mukaan). Jo analysoimieni kuvien lisäksi siis myös albumin muut paratekstit eli kappaleiden nimet voivat vaikuttaa albumin tulkintaan ja tulkintahorisonttiin. Kappaleet ovat:

A-puoli

1. Ei niin kovin suuri city
2. Kiviä sukkiin
3. Näkymätön Anna
4. Pidä hyvänä multasi kotimaa
5. Takapajula

B-puoli

6. Äiti meni merille
7. Onko pakko juoda?
8. Maailman onnellisin kansa
9. Lyijyä ja puuta
10. Ylpeyden sopuhinta

Mielestäni jokaisen kappaleen nimi on jollain tavalla negatiivissävytteinen. Osa kappaleista ottaa jo nimellään negatiivisesti kantaa asuinpaikkaan tai kotimaahan. ”Ei niin kovin suuri city” viittaa jo nimellään tunnettuun Yölinnun iskelmä-kappaleeseen ”Liian suuri city”. Yölinnun kappaleessa maalta kaupunkiin muuttanut henkilö toteaa kaupungin olevankin hänelle liian iso, yksinäinen ja äänekäs. Henkilö päättääkin karistaa kaupungin tomut jaloistaan ja muuttaa takaisin maalle, jossa on ilmaa. Maustetyttöjen kappaleen ajatus ei sittenkään niin kovin suuresta kaupungista antaa ymmärtää, että kaupungilta on odotettu jotain enemmän. Molemmissa tapauksissa kaupunkiin on luultavasti petytty. ”Pidä hyvänä multasi kotimaa” sen sijaan ottaa jo nimellään kantaa kokonaiseen maahan. Kotimaahan yhdistetään usein kaipuu, rakkaus ja koti, mutta kappaleen nimessä jo todetaan, että se saa jäädä taakseen. Nimi saa vielä ikävämmän kaiun, kun siinä kerrotaan kotimaan mullasta, eikä esimerkiksi pelloista, metsästä

tai maasta. Multa yhdistetään usein myös hautaamiseen, joten kappaleen puhuja haluaa kenties jättää kotimaansa haudat muille ja välttää ne itse. ”Takapajula” sen sijaan viittaa pieneen paikkakuntaan, jollaisia voidaan kutsua takapajuloiksi. Nimi on arvottava ja antaa ymmärtää, että kyseinen paikkakunta on jossain kaukana takana. Kyseistä nimitystä käytetään usein halventavassa ja pilkkaavassa mielessä pienistä paikkakunnista, kun verrataan niitä isompiin. Albumin nimeä kantava ”Maailman onnellisin kansa” vaikuttaa positiiviselta, mutta muihin nimiin yhdistettynä saa kyseenalaistamaan onnellisuuden. Erityisesti, kun albumi kantaa samaa nimeä. Nämä edellä mainitsemani nimet antavat ymmärtää, ettei kappaleissa kyseessä olevassa kaupungeissa, kylissä tai kenties koko maassa asukaan maailman onnellisin kansa.

Kappale ”Kiviä sukkiin” pistää miettimään miksi niitä sinne laitetaan. Kivi kengässä tiedetään inhottavaksi tilanteeksi, josta halutaan päästä nopeasti eroon, että kävely taas luonnistuu. Onko kivien sukassa tarkoitus olla painona, että jalat pysyvät maassa? Kivet tai muu painava asia sukassa on myös tarvittaessa toiminut kotikutoisena aseena. Onko kappaleen puhujalla tarve suojautua tai hyökätä? Joka tapauksessa ajatus kivistä sukissa tuottaa epämukavan olon, enkä uskoisi maailman onnellisimman kansan tekevän niin. ”Näkymätön Anna” taas antaa viitteitä siitä, että kappale kertoo Annasta, joka on jollain tavalla muille ihmisille näkymätön. Koska otan Maustetyttöjen taustan ja aiemman tuotannon huomioon, voin mielestäni heti sulkea pois mahdollisuuden siitä, että kappaleessa käsiteltäisiin fantasianomaisesti jotakin näkymätöntä tai näkymättömäksi muuttuvaa ihmistä. Muille ihmisille näkymättömänä olemisen voi taas tulkita ikäväksi asiaksi, haluaahan luultavasti jokainen meistä tulla ainakin jollain tavalla nähdyksi ja kuulluksi elämässään.

”Äiti meni merille” antaa ymmärtää äidin lähteneen pois. Koska kyseessä on nimenomaan äiti, antaa nimi ymmärtää, että myös lapset ovat olemassa. Täten voitaneen olettaa äidin lähteneen pois nimenomaan lastensa luota. Perheen jättämistä pidetään mielestäni edelleenkin hyvin erikoisena asiana nimenomaan äidin kohdalla, vaikka isä jäisikin lasten kanssa kotiin. Olisiko nimellä ”Isä meni merille” samanlainen vaikutus? Monet tarinat kertovat merillä seikkailleesta isästä, joka kuitenkin palaa joskus lastensa luo kotiin. Äideistä samankaltaisia tarinoita ei niinkään ole, ja tunnelma on heti kolkempi ja ikävämpi – lähtiköhän äiti lopullisesti? ”Onko pakko juoda” tuo taas ajatuksen juomisesta, joka ei ole toivottua. Kysymys voidaan

esittää esimerkiksi kaverille tai puolisolle, jonka juomisesta ollaan huolissaan. Toisaalta kysymys voi olla myös kannanotto yleiseen kulttuuriin, jossa juominen on yleistä ja jopa suotavaa. Kun kysymykseen liitetään sana *pakko*, antaa se kyseessä olevalle kohteelle negatiivisen sävyn ja oletuksen, että sitä ei haluta tehdä, tai jonkun ei haluta tekevän sitä.

Viimeiset kappaleet ”Lyijyä ja puuta” ja ”Ylpeyden sopuhinta” eivät ehkä suoranaisesti anna erityisen negatiivista kuvaa, mutta muiden kappaleiden jatkumona ei niitä voi katsoa kovin positiivistenkaan lasien läpi. Rahtu (2000, 236) toteaaakin, että jos lukija löytää tekstistä jostain kohtaa ivaa, joutuu hän sen ansioista tulkitsemaan ivallisiksi myös muita muuten ehkä ivattomankin näköisiä asioita. Tämän avulla teksti voidaan nähdä yhtenäisenä tai mielekkäänä. Sama periaate pätee mielestäni kappaleiden nimiin: kun huomaamme suurimman osan nimistä omaavan negatiivisen konnotaation, siirrämme saman mielikuvan helposti myös kappaleisiin, jotka eivät suorilta tai itsenäisinä välttämättä luokaan samaa mielikuvaa. Toisaalta osa kappaleiden nimistä voisi välittyä melko neutraaleina tai positiivisinakin. Äiti on saattanut lähteä merille seikkailemaan, ei niin kovin suuri city onkin juuri oikean kokoinen, ja Anna seikkaillee näkymättömänä taikamaailmassa. Kun nimet kuitenkin yhdistetään oikeaan kontekstiin, eli Maustetyttöihin ja albumin nimeen ja kuvaan, on ironia kappaleiden ja albumin nimen välillä selkeä. Maailman onnellisimman kansan riveistä löytyy niin alkoholiongelmaa, kuin haasteita ihmissuhteissakin.

2.3 Ironinen lukutapa

Kuten todettua, ironia on yksinkertaisimmillaan sitä, että sanotaan toista kuin mitä tarkoitetaan. Albumin ”onnellinen” nimi yhdistettynä surumielisiin kuviin ja jälleen negatiivissävytteisiin kappaleiden nimiin noudattaa juuri tätä kaavaa. Tämän myötä albumin nimi parateksteineen antaa mielestäni koko albumin mahdolliseksi lukuohjeeksi ironian. Olen kuitenkin ottanut huomioon myös ihmisten ennakko-oletukset Maustetyttöistä, sillä yhtyeen tuntevat tietävät heidän lakonisen esiintymistyylinsä. Myös heidän mediakuvansa vaikuttaa siihen, miten yhtyeen lauluja kuunnellaan ja tulkitaan. Jos samat kappaleet annettaisiin jonkin toisen esiintyjän laulettaviksi, voisi tulkinta kappaleista muuttua esiintyjän mukaan.

Anna Byckling (2006) on tutkinut artikkellissaan ”Törkyä vai terävää ironiaa? Eminem räppää tulkinnan rajamailla” Eminemin lyriikoiden aikaansaamaa kohua sekä niiden mahdollista ironisuutta. Bycklingin (2006, 123–124) mukaan *The Guardianin* kirjallisuuskriitikko Giles Foden on kutsunut Eminemin sanoituksia herkullisen ironisiksi ja verrannut niiden taituruutta jopa klassisiin englantilaisiin runoilijoihin. Eminemin raju sanasto ja tyyli on kuitenkin löytänyt myös vastustajia, jotka ovat sen sijaan pitäneet ironiaa tekosyynä, jolla Eminemin väkivaltaisia ja haitallisia sanoituksia puolustellaan. Maustetyttöjen lyriikat saattavat kohdata saman ongelman: kaikki eivät näe niitä ironisina. Se onkin ironialle tyypillistä. Erilaiset diskursiiviset yhteisöt tulkitsevat tekstejä eri tavoin, eivätkä kaikki näe samoja tekstejä ironisina.

Ironia onkin pitkälti kontekstisidonnaista ja riippuu aina itse tulkitsijasta. Rahtu (2000, 224) toteaaakin tekstien olevan aina monitulkintaisia, sillä tekstinulkoinen konteksti, johon teksti eri tulkitsijoiden ajatuksissa törmää, vaihtelee esimerkiksi yksilön tai kulloisenkin tilanteen mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että konteksti (kuten odotukset tai tulkintakyky) vaikuttaa siihen, mitä tekstin sisällä olevia tulkintavihjeitä tulkitsija poimii. Myös Linda Hutcheon (1995, 96) on sitä mieltä, että lopulta juuri yleisö on se, joka luo ironian käytölle ja ymmärtämiselle omat viitekehysensä. Tämän takia ilmaisut, jotka ovat mielestäni tässä kontekstissa ironisia, eivät välttämättä ole sellaisia toisissa tilanteissa tai toisissa yhteisöissä. Riskinä onkin se, että koska olen itse päättellyt Maustetyttöjen käyttävän aktiivisesti ironiaa, saatan löytää sitä tekstistä liikaakin. Ironikon lasien takaa katsottuna alkaa pian kaikki näyttää ironiselta.

Kun olen kuitenkin yhtyettä ja albumin ulkoasua tutkimalla ja analysoimalla päätenyt ironiseen lukuohjeeseen, on mielekästä tutkia myös itse albumin lyriikkaa. Tutkinkin seuraavaksi tarkemmin kappaleiden sanoituksia ja niissä mahdollisesti ilmenevää ironiaa. Jo ennen tutkielman tekemisen aloittamista olen mielessäni tulkinnut osan kappaleista selvästi ironisiksi, olenhan myös tulkinnut Maustetyttöjen käyttävän ahkerasti ironiaa niin kappaleissaan, kuin mainonnassaankin. En kuitenkaan ole ilman tarkempaa tutkimusta löytänyt selkeästi ironista kullmaa kaikista albumin kappaleista. Onkin mielenkiintoista tutkia, onko kaikista kappaleista löydettävissä ironian keinoja. Jos ironian keinoja ei löydykään ja jokin kappale tai kappaleet eivät tulkintani valossa ole ironisia, voiko silloin päättelemäni ironinen lukutapa pitääkään paikkansa? Mitä ei-ironiset kappaleet ironiseksi määritellyllä albumilla mahdollisesti tarkoittavat?

Aloitan analyysini mielestäni selvästi ironisista kappaleista ja pyrin erottelemaan niistä löytyviä ironian keinoja. Tämän jälkeen siirryn albumin muihin kappaleisiin ja käyn edellisessä luvussa löytämäni keinojen avulla loputkin lyriikat tarkasti läpi.

3 Ironiset kappaleet

Maustetyttöjen tuotantoa kuunnellessani olen huomannut kappaleissa usein mielestäni ironisen näkökulman. Uusinta albumia kuunnellessani en kuitenkaan lähtenyt heti analysoimaan sitä ironian kautta, vaan halusin kuunnella kappaleet ilman sen suurempia ennakko-oletuksia. Huomattava kuitenkin on, että koska omaan ajatuksen mahdollisesta ironiasta, on se saattanut vaikuttaa ajattelutapaani ja odotushorisonttiini huomattavastikin. Rahtu (2000, 238) onkin sitä mieltä, että ironian havaitsemista edeltää ironian odotus. Kuitenkin tavallisen – ei erityisen analysoivan – kuuntelemisen aikana huomasin melko nopeasti mielestäni viiden kappaleen käyttävän selvästi ironisia piirteitä ja ironisoivan asioita. Siksi mielestäni onkin mielekästä aloittaa kohdeteoksen kappaleiden analysoiminen juuri näistä kappaleista. Kappaleet ovat: ”Maailman onnellisin kansa”, ”Onko pakko juoda?”, ”Äiti meni merille”, ”Takapajula” ja ”Ei niin kovin suuri city”. Tässä luvussa käyn ensin läpi tarkemmin ironian teoriaa ja ironian tulkintaa. Tämän jälkeen käyn läpi jokaisen ironiseksi mieltämäni kappaleen, pyrin erittelemään niissä käytettyjä ironian keinoja ja mietin myös mitä kappaleissa ironisoidaan, tai mihin otetaan kantaa. Tutkin myös, mitä intertekstuaalisia viittauksia kappaleista mahdollisesti löytyy. Löytäessäni niitä pohdin, mikä vaikutus niillä on kappaleen tulkintaan ja erityisesti ironian analyysiin.

3.1 Ironia – mitä se on?

Ironian juuret juontavat kauas, aina antiikin aikaan saakka. Sana ”ironia” tulee kreikan kielien sanasta *ieron*. Tämä tarkoittaa kreikkalaisen komedian stereotyyppistä hahmoa, teeskentelijää. Eiron oli tyhmän kerskailija alazonin vastapooli, mutta heistä kumpikaan ei ollut erityisen arvostettu, vaan molemmat nähtiin enemmänkin roistoina. Ironia-sanaan on siis alussa liitetty kielteinen kaiku. (Salin 2003, 184.) Kuitenkaan nykypäivänä emme näe ironiaa roistojen toimintana, tai muuten ikävän kielteisenä asiana. Jos tunnistamme jonkun käyttävän ironiaa, näemme sen ennemminkin oivaltavana, jopa nerokkaana toimintana. Salinin (2003, 184–185) mukaan Aristoteles ei pitänyt ironiaa hyveenä, mutta se oli hänen mukaansa hyväksyttävämpää kuin kerskailu. Täten hän mainitsikin ensimmäisen myönteisemmän näkökulman ironiaan,

kun hän puhui ironiasta Sokrateen yhteydessä. Koenkin, että ironiasta puhuttaessa on mahdotonta ohittaa Sokratesta. Sokrateen harjoittamaa ironiaa kutsutaan sokraattiseksi ironiaksi tai sokraattiseksi metodiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että keskustelukumppani tekeytyy tyhmemmäksi kuin onkaan ja kysymyksillään paljastaa toisen keskustelukumppanin tyhmyyden. (Salin 2003, 184–185; Rahtu 2006, 12.) Rahdun (2006, 12) mukaan Sokrates ei käyttänyt ironiaa korostaakseen itseään, vaan halusi osoittaa toisen ajattelumallin ongelmat ja saada tämän synnyttämään itse omia ajatuksia. Näin ajatellen ironialla voi saada aikaan myös paljon hyvää, vaikka kyse olisikin teeskentelystä tai jopa valehteluksi ajatellusta toiminnasta. Lopputulos voi olla kiinni siitä, mihin ironian käyttäjä on toiminnallaan pyrkinyt.

Antiikin aikana ironia määriteltiin kahdella tavalla: 1. Ironia on päinvastaista kuin sanotaan tai 2. ironia on muuta kuin sanotaan. Nämä molemmat määritelmät saattoivat olla opettajan käytössä, kun hän luonnehti ironiaa puhetaidon opetuksessa. Tämä kuvailu auttoi puhetaidon opiskelijaa ironian tunnistamisessa, mutta esimerkiksi kielentutkimuksessa ironia vaatii toisenlaista määrittelyä. Näitä määritelmiä onkin jatkuvasti kritisoitu. (Rahtu 2000, 224; Rahtu 2006, 37.) Vuosien aikana ironiaa onkin tutkittu ja täten myös määritelty monin eri tavoin. Yrjö Hosiailuoma (2016, 369) määrittelee ironian epäsuoraksi ivaksi tai salaivaksi, joka rakentuu sanotun ja sanojan todellisten tarkoituserien ristiriidalle. Sari Salinin (2003, 189) mukaan tämänkaltainen ironian yleisin määritelmä ”sanotaan toista kuin tarkoitetaan” on edelleen pätevä, vaikka se ei hänen mukaansa kerrokaan kaikkea. Yleispätevänä ohjenuorana se varmasti toimiikin melko hyvin, mutta tutkimuksessa kaivataan kuitenkin vielä tarkempaa erittelyä. Linda Hutcheon (1995, 12–13) korostaakin, että sanottu ei välttämättä ole ainoastaan vastakkaista tarkoitettun kanssa, mutta se on ainakin muuta ja enemmän.

Ironian määritelmä vastakkaiseksi tai toiseksi kuin on sanottu saattaa tuntua arkikäytössä selkeältä. Jos katson ikkunasta ulkona vellovaa räntäsadetta ja totean puolisollessi siellä olevan ”täydellinen ilma!”, hän ymmärtäneen minun olevan ironinen. Lausumallani tarkoitan siis vastakkaista tai ainakin hyvin toista, kuin mitä sanoin – ilma ei näkökulmastani ole lähelläkään täydellistä. Jos kuitenkin haluaisin houkutella puolisoni lenkille kanssani huonosta säästä huolimatta, voisin sanoa ilman olevan täydellinen lenkkeilyyn. Jos saan hänet tällä houkutelua ulos asti, hän ei ehkä enää viitsi perääntyä. Onko tässäkin siis kyse ironiasta? Ei, vaan valehtelusta tai totuuden muuntelusta. Ironian määrittelemisen siis vastakkaiseksi tai toiseksi, mitä

on sanottu, ei ole aukotonta. Rahdun (2000, 224) mukaan esimerkiksi valehtelu tai kohteliaisuus voivat johtaa samanlaiseen kielenkäyttöön kuin ironia, mutta niiden päämäärät poikkeavat toisistaan: valehtelija ei halua kertoa totuutta, mutta ironisoija sirottelee viestiinsä vihjeitä todellisesta asenteestaan. Ironisoija ei siis suoranaisesti valehtele, vaan sanotun takaa paistaa sanomaton, mutta kuulluksi tarkoitettu asia tai ajatus. Jos opettaja toteaa luokassa, että ”hiinoa aktiivisuutta!”, kun vain kaksi oppilasta viittaa, voidaan pohtia sanoman tarkoitusta. Onko kaksi viittaavaa oppilasta todella aktiivisuuden määritelmä siinä luokassa vai kaipaisiko opettaja hieman lisää viittaajia? Luultavasti kallistuisimme jälkimmäiseen tulkintaan ja olettaisimme opettajan olevan ironinen. Rahtu (2000, 225) puhuukin epäsananomukaisuudesta, jossa sanotun ja tarkoitettun välillä on siis ristiriita. Pelkkä ristiriitaisuus ei kuitenkaan luo ironisuutta, sillä esimerkiksi metaforat eivät aina ole ironiaa. Koska myöskään yksittäiset sanat tai piirteet eivät luo ironisuutta, tulee tekstiä tarkastella kokonaisuutena. Edellisen esimerkkini opettajan lausahdus saatettaisiin toisessa kontekstissa tulkita vakavasti sanotuksi. Jossakin luokassa kaksikin viittaavaa oppilasta saatetaan nähdä normaalia aktiivisemmaksi toiminnaksi. Koska kontekstilla on oma vaikutuksensa analyysiin, olenkin jo tarkastellut sanoitusten lisäksi myös suurempaa kontekstia levyn kansikuvasta Maustetyttöjen imagoon. Toisaalta yksi lausahdus voi jopa samanaikaisesti toimia sekä sananomukaisesti että epäsananomukaisesti (Rahtu 2006, 38–39.) Jos esimerkiksi katselen kotona kasvavaa pyykkivuorta ja totean ”minä sitten rakastan puhtaita pyykkejä!”, voin todellakin tarkoittaa rakastavani sellaisia, mutta samaan aikaan lausahduksellani tarkoitan, että olisipa mukavaa, jos joku pesisi likaiset pyykkit. Jos perheeni ymmärtäisi lausahduksen ironian, voisin ehkä olettaa tai ainakin toivoa heidän tekevän asialle jotain. Jos he taas pitäytyvät sananomukaisessa merkityksessä huomaamatta ironista piikkiäni, on minun itseni luultavasti tartuttava töihin. Ironiassa piileekin aina se vaara, että sitä ei ymmärretä. Ironia perustuu kahteen yleisöön, joista toinen ymmärtää ja toinen ei.

Kuten jo aiemmin totesin, on ironia myös puheopin eikä ainoastaan kirjallisuuden ilmiö. Kirjallisuudessa ironian analyysi pureutuu tekstissä ilmenevään epäsananomukaisuuteen tai ristiriitaan, tai esimerkiksi Hutcheonin (1995, 149–152) mainitsemiin muihin tekstuaalisiin keinoihin kuten esimerkiksi liioitteluun, vähättelyyn tai rekisterin vaihdokseen. Puheeseen vaikuttavat useat asiat, joita ei kirjoitetusta tekstistä löydy. Puhuja voi omalla äänellään vaikuttaa siihen, kuinka sanottava asia kuullaan. Silloin ironiset sävyt voivat myös kuulua äänestä. Koska tulkitsen laululyriikkaa, joka on tarkoitettu esitettäväksi, voisi olla mielekästä tutkia myös

Maustetyttöjen laulamista ja esiintymistä analysoimieni kappaleiden kohdalla. Kuten Heikki Salokin (2006, 43) toteaa, on laulut tehty kuunneltaviksi eikä vain luettaviksi. Koska tutkielmani keskittyy kuitenkin lyriikkaan, rajaan tämän osion tutkimuksestani pois. On kuitenkin huomattava, että äänenkäyttö voi vaikuttaa siihen, miten kuultu teksti ymmärretään. On esimerkiksi mahdollista, että äänenpainot ja -sävyt kappaleita esittäessä saattavat muuttua albumille äänitetystä lauluäänestä, jolloin esimerkiksi ironisuutta on mahdollista korostaa keikkatilanteissa. Keikoilla myös artistien eleet ja muu nonverbaliikka voi vaikuttaa vahvasti tulkintaan, mutta rajaan senkin tutkimuksestani pääasiassa pois, sillä tähän työhön ei ole mahdollista sijoittaa ja laajaa tutkimusta Maustetyttöjen esiintymisestä.

3.2 Ironinen tulkinta

Olen edellä käsitellyt hieman ironian pääpiirteitä ja sen alkuperäistä merkitystä. Ironiaa ei kuitenkaan ole aina helppo havaita, sillä se ei useinkaan ole selvä kaikille. Rahtu (2006, 25) ajattelee, että tulkitsijalla on aina pyrkimys kokea viesti koherentiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että lukija löytää tekstistä järjen suhteessa teksti- ja muuhun kontekstiin. Jos siis teksti tuntuu lukijasta epäyhtenäiseltä, yrittää tämä saada siitä yhtenäisen. Joskus ironia onkin ainoa keino, jolla tämä viestin mielekäs kokonaisuus saadaan lukijan mielessä aikaan. Rahtun (2006, 37) mukaan on olemassa ironiaa, joka on päinvastaista tai muuta kuin mitä on sanottu. Sen lisäksi on olemassa myös muuta ironiaa. Tämän muun mukaan on Rahtu määritellyt oman komponenttimääritelmänsä. Kun lukija huomaa tekstin inkoherentiksi, alkaa hän ironian komponentteja käyttäen etsiä tekstistä koherenssia ja täten saattaa tulkita koko tekstin ironiseksi.

Rahtu (2006, 46) nimittää ironisen tulkinnan osatekijöitä ironian komponenteiksi, joita on viisi kappaletta:

Ironisessa tulkinnassa on aina jokin 1) tavalla tai toisella **negatiivinen sanoma**, joka on tulkittava 2) **tuottajansa intention** mukaiseksi ja jolla on jokin 3) **kohde** ja useimmiten myös 4) **uhri**. Olennaista on 5) **monitulkintainen esitystapa**: jokin, joitakin tai kaikki komponenteista 1–4 tajutaan kätketyn, ja ne on siksi pääteltävä itse.

Tärkein komponenteista on ensimmäinen, eli negatiivinen sanoma. Jos viestistä tulkitaan negatiivinen sanoma, se tulkitaan myös jonkun aiheuttamaksi, johonkin kohdistuvaksi, jolloin

sillä on myös uhri. Komponentit 2–4 ovatkin Rahdun mukaan hierarkiassa komponentin 1 alapuolella. Komponenttimääritelmä toimii mielestäni parhaiten kielellisessä ironiassa. Esimerkiksi Pauliina Määttä on tutkinut suomen kielen pro gradussaan ironiaa Lidlin mainoksissa ja käyttänyt tutkimuksessaan apuna Rahdun komponenttimääritelmää. Koska oma tutkimukseni sijoittuu kirjallisuustieteen piiriin, en koe komponenttimääritelmän olevan oman tutkimukseni kannalta sopiva. Koen ironian voivan olla epämääräisempää, eikä tällä määritelmällä pysty analysoimaan kaikkia sen suhteita. Ironiaa on kuitenkin olemassa monenlaista, joten sen tutkimiseen tarvitaan myös erilaisia välineitä.

Ironialle tyypillistä on monimielisyys. Yksittäisellä lauseella tai tekstillä voidaan siis nähdä olevan useita eri merkityksiä. Yksi näkee tekstin ironisena ja toinen taas vakavana. Mistä tämä sitten johtuu? Linda Hutcheon (1995, 11) näkee ironian olevan pitkälti kontekstisidonnaista, ja sen takia sen tulkitseminen on hyvin paljon riippuvainen itse tulkitsijasta. Myös Rahdun (2000, 224) mukaan tekstit ovat aina monitulkintaisia ja tilannesidonnaisia. Tekstien tulkintaan vaikuttavat tekstinulkoinen konteksti, eli esimerkiksi lukijan odotukset ja tulkintakyky. Nämä piirteet vaihtelevat sekä yksilöittäin, ryhmittäin, että tilanteittain. Otan esimerkin omasta elämästäni ja aiheeksi kohdeaineistoni. Lähipiirissäni kaikki eivät ajattele Maustetyttöjen musiikista samalla tavalla kuin minä. Useat miespuoliset tuttavani ovat lähes suorilta käsin tuominneet yhtyeen huonoksi. Tämä saattaa johtua esimerkiksi musiikista tai laulajien äänensävyistä, jotka eivät heitä miellytä. Olen kuitenkin pannut merkille, että tämä asenne saattaa vaikuttaa heillä myös kappaleiden tulkintaan. Kun niitä alun alkaenkin pidetään huonoina, ei niissä välttämättä nähdä lyriikan hienoutta – ironiasta puhumattakaan. Jos kuulija ei syystä tai toisesta kykene kuuntelemaan aktiivisesti, on tämän hankala tulkita tekstistä minäkäänlaisia vihjeitä. Jos taas Maustetyttöjen kappaleita kuuntelee ihminen, joka on tottunut kuuntelemaan perinteistä suomalaista iskelmää, voi hänen olla vaikea nähdä Maustetyttöjen lyriikoita ironisina. Iskelmämusiikki vilisee kliseitä ja kurjia kohtaloita, mutta iskelmämusiikin konteksti ei tarjoile tai näe niitä ironisina. Jos siis esiintyvä yhtye nähdään jo alkuunsa tietynlaisena tai omasta mielestä huonona, voi kappaleiden tulkitseminen olla vaikeaa. Jos kuulija on taas tottunut tulkitsemaan kuulemansa musiikin aina kirjaimellisesti, on toisenlaisten tulkintojen tekeminen haastavaa tai mahdotonta. Taustatekijät vaikuttavat siis suuresti siihen, mitä tulkintavihjeitä kukin kuuntelija ja tulkitsija milloinkin havaitsee.

Koska ironian tulkinta on pitkälti riippuvaista tulkitsijasta ja tämän taustatekijöistä, voi ironian käyttämisen ajatella olevan vaarallista. Salinin (2003, 199) mukaan jo roomalainen retoriikan opettaja Quintilianus varoitti kaikkien trooppien käytöstä, koska niiden avulla välitetyn viestin perillemeno on kontekstista riippuvaista ja epävarmaa. Ironian kohdalla pätee siis sama ongelma. Esimerkkejä löytyy niin kaunokirjallisuuden kuin musiikinkin puolelta. Tunnetuin esimerkki laululyriikan tulkitsemisen ongelmasta lienee Irwinin esittämä kappale ”Mutakuono ja lakupelle”, jonka ironiaa eivät kaikki tulkitsijat huomaa tai halua huomata. Osa ottaa kappaleen kirjaimellisesti ja käyttää sitä kenties pönkittämään omaa muukalaisvihaansa. Toiset taas näkevät kappaleen äärimmäisen rasistisena ja siitä syystä tuomitsevat sen. Suurin osa kuulijoista kuitenkin ymmärtäne laulun sanoman nimenomaan suomalaisen ”junttiuden” ja ”takapajuisuuden” kritiikkinä.

Monitulkintaisuudesta huolimatta ironia ei ole sen synonyymi (Salin 2003, 199). Hutcheonin (1995, 10) mukaan ironian erottaakin esimerkiksi muista troopeista sen särmä. Salin (2003, 199) kertoo, että tähän ominaisuuteen sisältyy ironian arvottava funktio. Arvottavuuden takia ironia voidaan nähdä hyökkäävänä tai jopa loukkaavana. Ironia ei vetoakaan älyyn, vaan myös tunteisiin. Mielestäni ironian käyttäminen voikin nostattaa tulkitsijassa helposti tunteita pintaan, näkee hän tulkittavassa tekstissä ironiaa tai ei. Kärkäs ilmaisu voi tuntua ikävältä, jos ei ymmärrä sen kantaaottavuutta. Edellisessä kappaleessa käyttämässäni esimerkkitextissä esimerkiksi sanotaan: ”Täällä suulas muija on yönsä kuutamolla. Ja ellei tyyli muutu, niin sitten haulikolla”. Perheväkivallasta kärsivä traumatisoitunut nainen saattaa nähdä kappaleen todennukaisena, jos hänelle itselleenkin on käynyt niin. Perheväkivaltaan taipuvainen mies taas voi kokea tämän kohdan jopa ylistävänä, sillä näinhän meillä täällä Suomessa tehdään! Näin kappaleen tulkitseva ihminen onkin ironian uhri eli se, joka ei ironiaa ymmärrä. Moni kuitenkin ymmärtäne kuvatun väkivallan olevan yleisten arvojen vastaista, ja täten tulkitsee kappaleen ironiseksi kuvaukseksi suomalaisesta parisuhteesta ja siihen usein liitetystä väkivallasta.

Ironian tulkitsemisesta puhuttaessa on pohdittava myös tekijän intentiota. Mistä voimme lopulta tietää, onko jokin lausahdus tai teos tarkoitettu ironiseksi? Salinin (2003, 200) mukaan lukijan on usein mahdotonta tietää tekijän intentiota, ja ettei sitä oikeastaan tarvitse yrittääkään. Toisaalta, jos voimme tekijän perusteella olettaa tämän tuotannon sisältävän mahdoli-

sesti ironiaa, vaikuttanee se kuitenkin omaan tulkintaamme. Koska itse tunnen Maustetyttöjen tuotantoa enemmänkin ja tiedän miten he itseään markkinoivat, osaan odottaa heidän uudeltakin tuotannoltaan ironisuutta. Rahtu (2000, 238) onkin sitä mieltä, että usein ironiaa osataan odottaa jo ennen kuin sitä edes havaitaan. Hutcheon (1995, 117) korostaakin nimenomaan tulkitsijan intentiota. Hänen mielestään juuri lukija, eli tulkitsija on se, joka saa ironian lopulta tapahtumaan.

Ironian tulkintaan vaikuttavat yksilö, yhteisö ja tulkitemisaika. Edellisessä kappaleessa mainitsemani laulu ”Mutakuono ja lakupelle” nähdään vuonna 2024 mitä luultavimmin herkemmin ironisena ja satiirisena kappaleena kuin sen syntyvuonna 1989. Rasismi ja suvaitsevaisuus ovat viime vuosina olleet vahvasti pinnalla ja puheenaiheina, ja vaikka täyttä tasa-arvoa ei vielä ole saavutettu, ovat ihmiset nykyään herkempiä ja tiedostavampia näitä asioita kohtaan. Myös ihmisten arvot ovat vuosikymmenten varrella muuttuneet. Joillain teksteillä on myös kanonisoitu ironinen merkitys, jolloin erilaisten yhteisöjen jäsenet tulkitsevat tekstejä samoilla tavoilla. Salin (2003, 200) käyttää artikkelissaan esimerkkinä Jonathan Swiftin pamflettia nimeltään *Vaatimaton ehdotus*, jossa ehdotetaan Irlannin köyhyyden ja nälänhädän ratkaisuksi ylimääräisten pienten lasten syömistä. Lukijan arvot ovat useimmiten vahvasti tällaista ehdotusta vastaan, ja se voidaankin nähdä vulgaarina. Vaikka äärimmäisissä tilanteissa ihmiset ovat joutuneet turvautumaan kannibalismiin pysyäkseen hengissä, on tämänkaltainen ehdotus selvästi nähtävissä ironisena sekä teoksen syntyajankohtana, että myös tänä päivänä. Kaikille teoksille ei kuitenkaan tällaista tulkintaperinnettä synny, jolloin osa teksteistä voidaan nähdä selkeästi ironisina, mutta osasta ei päästä koskaan yhteisymmärrykseen.

Ironian ymmärtämisen kohdalla voidaan puhua myös ironian eettisyydestä. Entä jos joku ottikin mallia Swiftin *Ehdotuksesta* ja lähti etsimään ylimääräisiä lapsia pataan laitettavaksi? Entä rassistiset puheet ja toiminta, jotka ovat saaneet pontta Irwinin kertoman mutakuonojen kohtelusta ja Suomesta ulos heittämisestä? Ironian ymmärtämisen vaikeus ei välttämättä johdu itse tekstistä, vaan enemmänkin tulkitsijasta. Tulkitsija saattaa lähteä etsimään motiivia ironialle tekijästä, mutta jos ei ole varma tekijän intentiosta, jää tulkinta vajaaksi. Salin (2003, 204) ajatteleekin, että meidän on vain kestävä ironian epävarmuutta. Jos näemme teoksessa esitetyn moraalikäsitteen poikkeavan selvästi omastamme, voimme olettaa teoksen olevan ironinen. Mutta entä jos toinen lukija omaakin toisenlaisen moraalikäsitteen kuin minä? Salin

(2003, 203) pohtiikin, onko meillä varaa epäillä muiden lukukykyä tai nostaa oma moraalikäsitteemme muiden yläpuolelle. Lukijoiden ja tulkitsijoiden maailmat ja arvomaailmat ovat erilaisia. On kuitenkin huomattava, että mitä enemmän ironisia vihjeitä teksti sisältää, sitä helpompi se on ymmärtää ironiseksi. Samalla myös suurempi diskursiivinen yhteisö ymmärtää tekstin ironiseksi ja väärinymmärryksen mahdollisuus pienenee. Maustetyttöjen kappale ”Maailman onnellisin kansa” on sanoituksiltaan kuorrutettu kurjuudella ja niin kärjistetty, ettei sitä oikein voi olla näkemättä ironisena, varsinkin kun otetaan tulkinnassa huomioon kappaleen nimi. Koska me tulkitsijat emme kuitenkaan ole samanlaisia, voi joku nähdä tässäkin vain omasta mielestään realistisen kuvauksen suomalaisesta yhteiskunnasta.

3.3 Intertekstuaalisuus ja interdiskursiivisuus

Intertekstuaalisuus tarkoittaa Hosiaisuoman (2016, 366) mukaan tekstienvälisyyttä, tekstin suhdetta muihin teksteihin ja teksteissä esiintyviä ekplisiittisiä tai implisiittisiä viittauksia toisiin teksteihin. Koska mikään teos ei voi olla irrallaan ympäröivästä maailmasta, löytyy jokaisesta yhteyksiä myös muihin teoksiin ja ulkopuoliseen maailmaan. Steinbyn (2013, 47) mukaan jokaista kirjallista tekstiä yhdistää muihin kirjallisuus teksteihin suuri määrä samankaltaisia piirteitä. Tämän takia voidaan sanoa, että uusi teos toimii vain aikaisemman kirjallisuuden varassa, ja tätä kutsutaan konstitutiiviseksi intertekstuaalisuudeksi.

Konstitutiivisesta intertekstuaalisuudesta Steinby (2013) erottaa eksplisiittisen, eli avoimen ja näkyvän intertekstuaalisuuden. Tämä tarkoittaa tekstiin sisältyviä ja havaittaviksi tarkoitettuja viittauksia joihinkin toisiin teksteihin ja tekstityyppeihin. Intertekstuaaliset viittaukset voivat olla suoria lainauksia tekstissä tai esimerkiksi lainauksia toisen teoksen henkilöasetelmasta tai tapahtumista. Toinen teos voidaan ottaa myös puheeksi tai kohdeteoksessa voidaan esimerkiksi esittää tulkintoja toisesta teoksesta. Myös vastateoksen kirjoittaminen on intertekstuaalisuutta. Silloin uusi teos kirjoitetaan haastamaan tai kiistämään jokin aiempi teos. Eksplisiittisestä intertekstuaalisuudesta puhutaan usein juurikin yksittäisten tekstien välisinä suhteina. Intertekstuaalisuus voidaan kuitenkin nähdä myös kirjallisuuden konventioihin, traditioihin ja lajeihin viittaamisena. (Steinby 2013, 48–49.) Maustetyttöjen lyriikoista löytyy suoria viittauksia suomalaiseen musiikkiin niin rockin kuin iskelmänkin puolella. Samalla kuitenkin heidän kappaleensa viittaavat myös kyseisiin lajeihin ja myös laajemmin diskursseihin.

Interdiskursiivisuuden käsite eroaakin intertekstuaalisuudesta siinä, että se analysoi tekstin suhdetta laajemmin kuin vain teksteihin liittyen. Fairclough (1992, 104) toteaaakin, että interdiskursiivisuus tarkoittaa tekstin suhdetta nimenomaan diskursseihin, tekstilajeihin, kielenkäytön alueisiin ja kielellä tuotettaviin merkityksiin. Koenkin Maustetyttöjen kappaleista löytyvän viittauksia esimerkiksi iskelmän ja suomirokin tekstilajeihin, mutta myös kielenkäytön alueisiin puhuttaessa esimerkiksi suomalaisten onnellisuudesta. Käsittelenkin intertekstuaalisuutta ja interdiskursiivisuutta kappaleiden analyysin kohdalla silloin, kun koen sen olevan merkityksellistä kappaleen analyysin kannalta.

3.4 Maailman onnellisin kansa

Maustetyttöjen aiempienkin albumeiden kappaleiden sanoitukset käsittelevät hyvin paljon mielenterveyttä ja samalla esimerkiksi alkoholin- ja lääkkeidenkäyttö on niissä usein vahvasti edustettuna. Aiemmin näitä aiheita on käsitelty osin humoristisin ottein, mutta kohdeteoksessani *Maailman onnellisin kansa* tunnelma on jo vakavampi. Aiemmiltakin albumeilta löytyvä melankolinen ja arkinen tunnelma jatkuu kuitenkin tälläkin levyllä. Erityisesti albumin nimikkokappale ottaa kantaa suomalaisten hyvinvointiin. Kappale sijoittuu nimenomaan Suomeen selvästi sanoitusten perusteella: laulussa pohditaan miksi Nokian palkat ja lapsilisä eivät riittäneet, ja mainitaan ikivihreät Suomifilmitähdet Tauno ja Ansa. Koska albumin nimi tulkittiin jo ironiseksi, samannimisen kappaleen kanssa voitaneen noudattaa samaa kaavaa. Heti kappaleen alussa huomataan, että siinä leikitellään ironialle tyypillisesti sanotun ja tarkoitetun vastakohtilla:

ostarilla nään rannan tuijaa
hyvin pyyhkii jos itseään huijaa
lupaavalta taas lauantai näyttää
kunhan lottokupongin täyttää

Elämässä siis pyyhkii hyvin, jos huijaa itseään. Tämä tarkoittaa sitä, että tosiasioita ei kohdata, vaan itseään huijataan – asiat eivät siis ole hyvin. Kohdan kirjaimellinen merkitys on siis järjetön, mikä on yksi ironian merkki (Booth, 1974, 10–12). Tekstikohta antaa ymmärtää, että Tuija kertoo näkemälleen laulun puhujalle, että hyvin pyyhkii. Lauantaikin on lupaava, mutta vain

lottokupongin täyttämisen takia. Lottoaminen on kuitenkin tunnetusti uhkapeliä, jossa harvemmin kukaan voittaa – ainakaan isosti. Hyvin epävarman voiton toivominen on siis ainoa asia, joka tuo toivoa lauantaihin. Itseään huijaaminen ja lottovoiton toivominen ei usein ihmisten mielestä kuitenkaan tarkoita sitä, että menisi erityisen hyvin, päinvastoin. Toivo voitosta on suuri, mutta mahdollisuus voittoon minimaalisen pieni. Tämä kohta ironisoikin suomalaisia lottokansana, sillä vielä vuonna 2022 Danske Bankin tutkimuksen mukaan yli 35-vuotiaista suomalaisista lähes puolet piti lottoamista itselleen todennäköisimpänä tapana rikastua.⁴ Todellisuudessa harva pääsee rikastumaan lottoamalla, mutta sen sijaan useat jäävät pelaamiseen koukkuun, ja menettävät siinä vähätkin rahansa.

Samalla kappale viittaa myös yhtyeen ensimmäisenä julkaistuun kappaleeseen ”Tein kai lottorivini väärin”, joka kertoo kurjuudesta niin Suomessa kuin Sudanissakin. Ajatus Suomeen syntymisestä lottovoittona saa erilaisen merkityksen Maustetyttöjen kappaleissa, kun siihen yhdistetään kurjat olosuhteet ja ihmisten yleiset ongelmat. ”Maailman onnellisimman kansan” Tuija näkeekin ehkä lauantain toivonpilkahduksena, jolloin elämän lottovoitto voisi osua kohdalle ja oman elämän olosuhteet voisivat parantua. Lottovoitto voidaan nähdä sananakin ironisena, sillä sen käyttö on vakiintunut myös ironisiin ilmauksiin. Esimerkiksi autolleen palaava ihminen, joka huomaa parkkisakon autonsa tuulilasissa saattaa todeta saaneensa lottovoiton. Tässä tapauksessa puhuja ei tarkoita lottovoitolla minkäänlaista voittoa. Lottovoitto tarkoittaakin tämänkaltaisessa puheessa ikävää asiaa, jota ei toivota omalle kohdalle.

Samalla tämä on mahdollisesti intertekstuaalinen viittaus Alwari Tuohitorven kappaleeseen ”Älä iske Tuijaa” (1976), jossa todetaan suoraan, että ”älä usko Tuijaa, Tuija sua huijaa”. Voimme siis olettaa kappaleen Tuijan huijaavan itseään, mutta mahdollisesti yrittävän huijata myös muitakin. Tämä kohta voi viitata myös Maija Vilkkumaan kappaleeseen ”Ei saa surettaa”, jossa kerrotaan Saarasta ja tämän naapurista Tuijasta. Tästäkin Tuijasta sanottiin ”et se kaikkia huijaa”:

Tuija oli vain seitsemän
mut tiesi jo sen
että vaivaa täytyy nähdä

⁴ <https://perheyryitys.fi/uutishuone/blogit/lottokansan-sukupolvenvaihdos-olisi-tervetullut-->

jos tahtoo olla onnellinen

Vilkkumaan kappalekin käsittelee onnellisuutta ja sen saavuttamista, vaikka valehtelemalla. Tuija näkeekin vaivaa oman onnensa eteen ja valehtelee Saaran kavereille tämän olevan kiipeä, jolloin kukaan vieraista ei saavu Saaran syntymäpäiville. Kappale ei kerro, kuinka Saaralle ja Tuijalle lopulta kävi, mutta oletettavaa on, että valhe paljastuu aikanaan ja vie Tuijan vielä ikävämpään tilanteeseen. Näin luultavasti käy myös Maustetyttöjen kappaleessa, sillä itselleenkin valehtelu ei lopulta tilannetta auta. Molemmat intertekstuaaliset viittaukset ovat Tammen (1991, 76) kutsumia suorina nimeämisiä, ja antavat Maustetyttöjen kappaleen Tuijalle valehtelijan leiman, mikä löytyy myös viitatuista subteksteistä. Seuraavassa säkeistössä pohditaan ironisesti sivistisyhteiskunnan tukipilareiden riittämättömyyttä:

miksi ihmeessä äiti ja isä
nokian palkat ja lapsilisä
ja yliopisto vailla vertaa
eivät riittäneet tällä kertaa

Säkeistöön on ahdattu lähes kaikki yhteiskunnassamme tärkeiksi, merkityksellisiksi ja saavuttamisen arvoisiksi nähdyt asiat: perinteisen avioliittokäsityksen mukaan perheessä tulee olla äiti ja isä, ei äiti ja äiti, isä ja isä, tai vain yksi tai kahta useampi vanhempi. Vanhemmilla on selvästi hyvät palkat, kun ollaan töissä kansainvälisestikin tunnetulla Nokialla. Tämän on aikanaan voinut nähdä jopa statussymbolina. Hyvinvointiyhteiskunnan läsnäolo nähdään myös lapsilisässä ja vailla vertaa olevan yliopiston käymisessä. Kaikesta huolimatta nämä eivät kuitenkaan riittäneet. Miksi ihmeessä? Tässä kohdassa ironia kohdistuu myös hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpinä pidettyihin seikkoihin, kuten perhearvoihin, palkkaan ja koulutukseen. Kysymys siitä, *miksi ihmeessä* nämä eivät riittäneet, on ironinen, sillä vastaus lienee päivänselvä. Nämä mainitut seikat korostuvat yhteiskunnallisessa keskustelussa, vaikka mielenterveysongelmat ovat yksi tämän hetken suurimmista uhista koko hyvinvoinnillemme. Kappaleen listauksesta puuttuukin se olennaisin: mielenterveydestä huolehtiminen – hyvinvointi. Palkoilla, koulutuksella tai perheen kulisilla ei ole merkitystä, jos mieli sairastuu eikä siihen saa apua. Hyvien asioiden listaaminen voidaan nähdä myös liioitteluna, mikä on ironialle tyypillinen tehokeino.

Kappaleen kertosäe toistaa ironista ajatusta meistä suomalaisista maailman onnellisimpana kansana:

maailman onnellisin kansa
näkeehän sen naamoistansa
oi joi riemulla ei ole rajaa
maailman onnellisin kansa
ikuisesti tauno ja ansa
ryijyn alla lika pitää majaa

Kohta ”näkeehän sen naamoistansa” viittaa heti sekä albumin kansikuvaan että sen sisältä löytyvään kuvaan. Säe voi viitata myös ajatukseen siitä, että meitä suomalaisia ei nähdä niin iloisina ja sosiaalisina kuin esimerkiksi keskieurooppalaiset mahdollisesti nähdään. Jos tuntematon ihminen ottaa meihin kontaktia kadulla, olemme ehkä häivääntyneitä tai jopa kiusantuneita, eikä kasvoiltamme ole ehkä luettavissa iloa. Usein myös sosiaalisessa mediassa kiertävissä meemeissä on käytetty kuvaa Heikki Silvennoisesta, jolla on naama niin sanotusti peruslukemilla. Tähän kuvaan on yhdistetty tekstejä suomalaisista reagoimassa erilaisiin asioihin kuten lapsen syntymään, naimisiin menoon, palkankorotukseen tai maailman onnellisimman maan tittelin saamiseen (liite 4). Voidaankin ajatella suomalaisten perusilmeen olevan ilmeettömän tapahtui mitä hyvänsä, tai tällaisena se ilmenee yleisessä diskurssissa. Kappaleen tekstikohta on myös intertekstuaalinen viittaus Juha Vainion tunnettuun kappaleeseen ”Matkalla pohjoiseen”, jossa lauletaan:

Mies kun tulee tiettyyn ikään
niin ei sillä pelaa mikään.
Sen näkee naamasta, kun lakkaa saamasta
jo vain me kimpassa tuumattiin.

Jonkin asian näkeminen naamasta rinnastetaan siis ikävään asiaan iloisen sijaan. Intertekstuaalinen viittaus on tässä tapauksessa metonyminen suhde (Tammi 1991, 78). Vainion kappale käsittelee muun muassa vanhempien miesten potenssiongelmiä huumorin kautta. Maailman onnellisimman kansan tittelin saamisen näkeminen naamasta rinnastuu siis samalla ongelmiin. Riemulla ei ole rajaa, mutta ilmeet kertovat jotain aivan muuta. Tämä ironialle tyypillinen ristiriita ohjaa selvästi ironiseen tulkintaan. Myös hieman pateettinen huudahdus ”oi joi” antaa selvän viittauksen kappaleen ironisuudesta, varsinkin kun samalla liioitellaan käsillä olevan

riemun määrällä. Lausahdus ei saa todentuntua edes kuunneltuna, sillä laulajan äänessä ei ole viitettäkään todellisesta riemusta, vaan asia todetaan lähes lakonisesti. Samalla maailman onnellisimpaan kansaan rinnastetaan elokuvatähdet Tauno Palo ja Ansa Ikonen, joilla on useiden suomalaisten sydämissä edelleen vankka paikka. Palo ja Ikonen näyttelivät usein rakastunutta ja jopa täydellisenä pidettyä paria, joka vastoinikäymisistä huolimatta sai aina toisensa ja onnensa. Todellisuudessa kyse on tietenkin teatterista eikä tosielämästä. Jälleen kerran onnellisuutena pidetään jotain, mitä ei ole olemassakaan. ”Ikuisesti” viittaa myös siihen, että ei suosuta edes näkemään muuta. Tauno ja Ansa ovat ikuisesti rakastunut ja täydellinen pari, suomalaiset ovat ikuisesti maailman onnellisin kansa. Tämän jälkeen todetaankin, että ryijyn alla lika pitää majaa. Ryijy on perinteinen suomalainen käsityö, joka ripustetaan esimerkiksi seinälle. Virke voisi viitata siihen, että ongelmien peittäminen on vanha perinne Suomessa. Näyttellään onnea, kuten elokuvissa, ja peitetään kauniilla esineillä oikea lika ja suru. Ryijy saa tässä myös täysin erilaisen merkityksen kuin ehkä tunnetuimmassa ryijyn mainitsevassa kappaleessa ”Kulkuset”. Tässä iloisessa joululaulussa lumisateesta huolimatta ryijyn alla on lämmin. Ryijyn alla oleminen yhdistyykin iloon, talven ja joulun riemuun ja vauhdin hurmaan reen kyydissä. Mielikuva on siis täysin erilainen kuin Maustetyttöjen kappaleessa, jossa ryijyn alla majallekin lika. Kielikuva ”ryijyn alla” uudistetaan tässä kappaleessa, kun ryijy kuvastaa ikuisen onnellisuuden kuvaa, jolla peitetään alleen todelliset ja ikävätkin asiat, joita ei haluta muille näyttää.

Seuraavaksi kappaleessa siirrytään koulumaailmaan ja siellä ilmeneviin mielenterveysongelmiin.

ty-tyhmille tu-tukiopetusta
ja terkkarille jos mieli on musta
jos ei uskalla tunteitaan näyttää
aina voi koko koulun räjäyttää

Tyhmien tyhmyyttä ja heille annettavaa tukiopetusta korostetaan änkytyksellä, joka ei kuitenkaan ole tyhmyyden merkki. Useimmat kuitenkin ajattelevat, että tukiopetusta saavat eivät ole tyhmiä, vaan tarvitsevat nimenomaan tukea. Terveystenhoitajalle on suotavaa mennä mielen ollessa apea, mutta sen ollessa musta tarvitaan jo suurempaa tukea ja apua. Apua ei kuitenkaan ole enää helposti saatavissa ja sen puuttuessa on seuraava askel jo tiedossa: koulun

räjyettäminen. Tässä ironia syntyy yleisen arvopohjan vastaisen asian ilmaisemisella. Yleisesti katsottuna yhteiskuntamme on sitä mieltä, että koulun räjäyttäminen ei tietenkään ole hyväksyttävää. Kappale ottaakin kantaa siihen, miten suomalaisillekin perinteenä pidetty tunteiden piilottaminen voi lopulta johtaa kamaliin ratkaisuihin. Kouluampumiset ja muut vastaavat tragediat ovat lähes arkipäivää Yhdysvalloissa, ja Suomikin on saanut niistä jo osansa. Vielä se ei kuitenkaan ole Suomessa kovin yleistä, mutta juuri huhtikuussa 2024 jouduimme valitettavasti todistamaan ampumavälikohtausta vantaalaisessa koulussa. Tavatonta ei kouluväkivalta ole siis Suomessakaan, ja pelko sen lisääntymisestä on kasvavaa. Säkeistön voidaankin nähdä tuottavan ajatuksen siitä, mihin päin ollaan menossa, jos asioihin ei puututa ajoissa. Kappaleen lopussa isäkin rasvaa köyttä, minkä voi tulkita tarkoittavan hirttäytymiseen valmistautumista:

isäkin nyt jo köyttä rasvaa
 miksi pojat noin kieroon kasvaa
 haihtuneet ovat ylpeyden häivät
 kelan papereille tahrat jäivät

Maailman onnellisin kansa siis räjäyttää koulun ja hirttäytyy, vaikka riemulla ei ole rajaa. Vastakkainasettelu kahden lähes päinvastaisen asian kohdalla synnyttää väkisinkin ironisen tulkintakehyksen koko kappaleelle. Kappaleen ironia syntyy myös liioittelun kautta: tunteiden näyttämisen vastapainona on koulun räjäyttäminen. Ajatus sotii myös yleistä arvomaailmaa vastaan. Ajatteleeko joku oikeasti näin? Tämä kohta viittaa myös kahteen Eppu Normaalin kappaleeseen. ”Murheellisten laulujen maa”: ”isät ylpeinä katsovat poikiaan”, mutta tässä tapauksessa ylpeyden häivätkin ovat jo haihtuneet. Eppu Normaalin ⁵kappaleen on alun perin ollut tarkoitus olla pilkkaa suomalaisesta iskelmälyriikasta, mutta käytetyt kliseet ovat osuneet iskelmän lisäksi myös kokonaiseen kirjoitettuun kulttuuriin. Maustetytöt ottavat osaa tähän yltiömelankolisen kulttuurin ironisoimiseen viittaamalla edeltäjiinsä sekä maksimoimalla kuvailtua kurjuutta; kyse on siis interdiskursiivisuudesta. Samalla Maustetytöt sijoittavat itsensä samalle ironisoivalle kentälle. Säe ”haihtuneet ovat ylpeyden häivät” on intertekstuaalinen viittaus myös Eino Leinon ”Elegiaan”. Eino Leino runoili melankolisesti ”häipyvät taakse tah-toni ylpeät päivät”, ja ”Elegia” onkin suorastaan tuskaa tihkuva pessimistinen runo elämän

⁵ <https://yle.fi/a/3-9870385>

koettelemuksista ja lopulta kuolemista. Viittaus ”Elegiaan” korostaa kappaleen melankolisuutta ja kurjuutta ja samalla suorastaa liioittelee niitä. Kelan paperit taas viittaavat kappaleeseen ”Tahroja paperilla”. Eppu Normaalien kappaleessa paperin voi tulkita olevan kirje, ja siinä olevat tahrat ovat kyneleiden muodostamia mustetahroja. Näin ajatellen kyneleiden voisi tulkita syntyneen esimerkiksi erokirjeen tai muuten tunteellisen kirjeen tuottaman tunnereaktion kautta. Maustetyttöjen paperit on nimetty suoraan Kelan papereiksi. Jos oletamme niistä hinkin muodostuneiden tahrojen tulleen kyneleistä, voimme pohtia miksi Kelan paperit saavat niitä aikaan. Paperit saattavat tuottaa kyneleitä niiden hankaluuden vuoksi – lomakkeet saattavat olla mutkikkaita, eikä väärin tai puutteellisesti täytettyjä hakemuksia oteta huomioon. Toisaalta kyneleitä saattaa aiheuttaa se, että on omassa taloudellisessa tilanteessaan päätyneet siihen, että joutuu hakemaan apua Kelasta. Työn menettäminen tai sairastuminen voivat olla hyvinkin kova paikka, erityisesti jos on tottunut elättämään itsensä ja ollut siitä ylpeä. Kolmanneksi kyneleitä voi tuottaa tuska siitä, että Kelan tuet voivat olla kovin vähäiset, ja papereiden täyttäjät joutuu pohtimaan, miten elättää itsensä tai perheensä tästä eteenpäin. Kela nähdään vahvasti hyvinvointiyhteiskuntamme tukipilarin. Sitä se onkin, sillä sieltä saavat tukea useimmat, jotka sitä tarvitsevat. Kun kuitenkin Kelan papereihin liitetään kyneleet, saa Kelakin uudenlaisen merkityksen kyneleiden aiheuttajana. Näin kappale kertoo, että Kelaa ei nähdä aina pelkästään auttajana, vaan se tuottaa myös murhetta. Kohta ironisoikin ajatusta siitä, kuinka hyvin toimeentulevat saattavat nähdä Kelan tukien saajat vain yhteiskunnan loisina, jotka eivät halua tehdä mitään elantonsa eteen. Monien toimeentulo on kuitenkin kiinni Kelan tuista, vaikka töitä tehtäisiinkin. Kappale ottaakin kantaa yhteiskunnassamme käytävään keskusteluun tukien tarpeellisuudesta ja niihin oikeutetuista ihmisistä. Monet Kelan tukia hakevat painivat myös itsetunto-ongelmien kanssa, sillä yhteiskunnan puheesta johtuen he saattavat kokea olevansa ikään kuin toisen luokan kansalaisia, koska joutuvat turvautumaan apuun. Viimeisessä säkeistössä puhutaankin itsetunnosta: ”itsetunnon pisarat on vaivoin kaivoon kannettu, ei kauhalla voi ottaa, jos on lusikalla annettu”. Kohta on kyllästetty kliseillä, joten sitä on vaikea ottaa vakavasti. Itsetunnosta puhuttaessa käytetään termiä pisarat, joka viittaa itsetuntoa olevan hyvin vähän. Pisarat on kannettu kaivoon vaivoin, eli sekin on ollut hankalaa. Vanhan suomalaisen sananlaskun mukaan ”kannettu vesi ei kaivossa pysy”, eli tämä vaivalloinen työ on ollut kaiken lisäksi turhaakin. ”Ei kauhalla voi ottaa, jos on lusikalla annettu” on myös vanha sananlasku, mikä tarkoittaa sitä, ettei pienestä voi mitenkään saada suurta. Sanonnalla viitataan usein tyhmyyteen, jolloin tyhmäksi koetulle ei ole annettu järkeä

kuin lusikalla, joten häneltä ei voi odottaakaan paljon. Käyttämällä vanhoja kliseitä näinkin liioitellusti Maustetytöt ironisoi myös suomalaista negatiivista diskurssia. Monet suomalaiset sananlaskut lähestyvät käsiteltävää asiaa negatiivisesti, mikä on erikoista, jos kerran olemme maailman onnellisin kansa.

Kappaleen lopussa kertosaäkeen jälkeen toistetaan säettä ”onnellisin kansa” yhteensä viisi kertaa, jonka jälkeen kappale päättyy jälleen lausahdukseen ”oi joi riemulla ei ole rajaa”. Onnellisimman kansan käsitteen toistaminen saa näinkin melankolisen kappaleen yhteydessä erittäin ironisen ja jopa pahoinvoivan tunteen aikaan. Loppukaneetti ”riemulla ei ole rajaa” on taas vahvaa liioittelua, kun voimme näin kappaleen lopussa peilata sitä kappaleessa esitettyihin ikäviin asioihin. Toisto ja liioittelu ovatkin ironian tekstuaalisia elementtejä (Hutcheon 1995, 149–152.)

Kappaleen tuottama kritiikki tulee esille ironian kautta. Sanoituksissa väitetään itsensä huijaimista ja ongelmien ja tunteiden piilottelua normaaliksi tilanteeksi, joka sattuu johtamaan koulun räjäyttämiseen tai itsemurhaan. Kun sanoitus ymmärretään ironiseksi, muuttuu merkitys kantaottavaksi ja kriittiseksi. Miksi pahoinvoivat ihmiset eivät saa tarvitsemaansa apua ja miksi tunteiden näyttäminen ja niistä puhuminen on niin vaikeaa? Ironisen asetelman kautta otetaan kantaa siihen, että resurssit eivät enää riitä, jos ovat koskaan riittäneetkään. Hyvinvointiyhteiskuntamme koostuu taloudellisista ja koulutuksellisista meriiteistä, mutta hyvinvointia ei oteta huomioon. ”Maailman onnellisimman kansan” tarina on niin makaaberi, että se on jo kritiikkiä suomalaista tarinaa kohtaan, jossa perusluonteensa ja sisunsa ansiosta pärjää, vaikka mikä olisi vastassa.

3.5 Onko pakko juoda?

Aiemmin Maustetyttöjen sanoituksissa puhuttiin juomisesta minä-muodossa. Kolmannen albumin kohdalla on näkökulma muuttunut, ja toisen ihmisen juomista kommentoidaan tällä kertaa kriittisesti. Kappale ironisoi mielestäni melankolista iskelmää, joka kertoo usein alkoholia juovan miehen tarinan tämän omasta näkökulmasta. Kappaleessa ”Onko pakko juoda” oletettavasti parisuhteessa oleva puhuu seurustelukumppaninsa juomisesta ja sen tuomista ongelmista. Laulun puhuja puhuttelee laulun sinää, eli oletettavaa seurustelukumppaniaan.

taas on perjantai aiot vain parit ottaa
 velkavankia jo taas janottaa
 leiri pystyyn tiskin edustalle
 huolet taakse pari tiukkaa alle

Ironia syntyy taas siitä, että tarkoitetaan toista, mitä sanotaan. Alussa sanotaan, että toinen aikoo ottaa vain parit, mikä tarkoittaa paria juomaa. Koska kyseessä on perjantai-ilta, voidaan olettaa kyseessä olevan alkoholijuomia. Kuitenkin heti pian todetaan, että tiskin edustalle laitetaan leiri pystyyn. Tämä viittaa heti siihen, että paikalle on tultu juomaan enemmänkin, eikä vain käymään. Ajatus parista juomasta kumoutuu heti säkeistön lopussa, jossa kumppani ottaa ”pari tiukkaa alle”. Alle ottaminen viittaa siihen, että tiukat juomat ovat vasta aloittelua, eikä niitä ehkä lasketakaan siihen pariin, jota tultiin ottamaan. Velkavanki ei sanana oikein istu Maustetyttöjen lyriikoihin. Se jo itsessään luo ironisuutta inkoherenttiudellaan, mutta se voi olla myös viittaus toiseen kappaleeseen. Reijo Kallion ”Velkavanki” (1993) kertoo velkaantuneen miehen tarinan. Kappaleessa pariskunta riitelee velkaongelmien takia, koska rahat ovat loppu. Mies juo murheidensa takia monta iltaa, ja lopulta vaimon kyllästyessä on ero edessä. Iskelmänä ”Velkavanki” on nähtävissä vakavamielisenä kuvauksena velkaantuneen miehen tilanteesta. Maustetyttöjen kappale sen sijaan ironisoi melankolista iskelmää, kertoen samasta tarinasta naisen puolen. Kallion kappaleessa sympatit lienevät miehen puolella, ja hänen surkeaa kohtaloaan harmitellaan. Maustetytöt sen sijaan kirjoittavat tämän tarinan uudelleen ja ironisoivat sen. Näin kuulijalle esitellään myös parisuhteen toisen osapuolen näkemys ja kokemus asiasta, ja syntyy vastakertomus perinteisestä miehen tarinasta, joka on niin kutsuttu hallitseva kertomus. Maria Laakson (2018, 31) mukaan hallitsevat kertomukset voidaan ymmärtää niin, että ne ovat yleisiä, tunnettuja ja tunnistettavia kulttuurisia kehyksiä tai käsikirjoituksia. Niiden tarkoitus on auttaa tunnistamaan hyväksyttäviä kokemuksia ja ovat täten tärkeä tapa hahmottaa ja ymmärtää maailmaa. Suomalaisessa iskelmässä onkin totuttu kuulemaan miesten tarinoita ongelmista niin alkoholin, työn, kuin parisuhteidenkin kohdalla. Laakso (2018, 32) kertoo, että hallitseville kertomuksille syntyy vastakertomuksia, joiden avulla vallitsevia kertomuksia voidaan kyseenalaistaa ja vastustaa. Näin Maustetytöt tekevätkin kertomalla parisuhteen toisen osapuolen näkemyksen.

Jatkossa kappaleessa käydään enemmänkin läpi kyseisten ihmisten parisuhdetta. Sanoituksesta voi huomata, että juojalla on useita ikäviä asioita mielen päällä, jotka kenties saavat hänet juomaan. Hänet on heti alussa mainittu velkavangiksi, mistä voi olettaa velkaa olevan niin paljon, ettei siitä hetkessä pääse irti. Seuraavaksi todetaan, että:

töissä leijuu lopputilin uhka
 takan päällä valvoo äitis tuhka
 minäkään en enää ole sujut
 mut jättöuhkauksiini oot tottunut

Velkojen lisäksi mieltä painaa uhka töiden loppumisesta, eikä oma äitikään ole enää tukena. Laulun puhuja sen sijaan tuntee kumppanin äidin tuhkien jopa valvovan heidän toimintaansa ja elämäänsä. Kumppanin elämätilanne on luonut varjonsa myös laulun puhujan päälle ja hänkin kertoo omista synkistä tuntemuksistaan. Hän on sanomansa mukaan uhkaillut puolisoaan erolla niin useasti, että tämä on jo tottunut uhkauksiin. Puhuja miettiikin kertosäkeessä, että onko rakkaus ikuista:

onko pakko juoda milloin tämä lakkaa
 olen jälleen pelkkä nalkuttava akka
 kuinka pyydät anteeks jos et mitään muista
 mietin joskus onko rakkaus ikuista

Kertosäe antaa ymmärtää laulun puhujan kysyneen kumppaniltaan, että onko tämän pakko juoda ja milloin tämä tilanne lakkaa. Kumppani on ilmeisesti humalassa todennut puhujan olevan pelkkä nalkuttava akka eikä ole halunnut kuunnella syytöksiä juomisestaan. Selvänä kumppani pyytää tekojaan anteeksi. Puhuja kuitenkin kyseenalaistaa anteeksipyynnön, sillä kumppanin mukaan hän ei kuitenkaan muista mitään. Puhuja jääkin miettimään, onko rakkaus ikuista. Parisuhteen tilanne ja ratkaisu siihen on omalla tavallaan niin yksinkertainen, että puhujan esittämät kysymykset voisi nähdä ironisiksi: kenenkään ei ole pakko juoda, vaikka kyse olisikin sairaudesta. Jos tilanteen lakkaamista on odotettu jo pitkään, on toisen käytöksen muuttumisen odottaminen oletettavasti turhaa. Tilanne lakkaa silloin, kun puhuja päättää itse lähteä siitä pois. Anteeksi ei myöskään voi pyytää vilpittömästi, jos ei tiedä mitä pyytää anteeksi. Kysymys rakkauden ikuisuudesta on sen sijaan hankalampi. Kuka ensinnäkin määrittelee rakkauden ja millaiseksi? Laulun puhuja kenties rinnastaa rakkauden omaan suhteeseensa,

jossa olemiseen on tottunut olosuhteista huolimatta. Jättöuhkauksia on kuitenkin annettu useastikin, joten parisuhteen päättäminen ei olisi puhujalle uusi ajatus. Parisuhteen ei tarvitse olla ikuista, varsinkaan jos toinen joutuu siinä kärsimään. Puhujan sietokykyä koetellaankin myös juomisen jälkeen:

oon vaihtanut otsalles kylmät liinat
kaatanut viemäriin lonkut ja viinat
aivan turhaa sua on koittaa estää
puren hammasta ja koitan kestää

Lähtemisen sijasta puhuja auttaa puolisoaan tämän ollessa krapulassa, mutta koittaa samalla vaikuttaa juomiseen kaatamalla juomat viemäriin. Sillä ei kuitenkaan ole väliä, sillä puhuja toteaa estämisen olevan turhaa. Hän siis koittaa kestää tilanteen aina uudestaan ja uudestaan ja puree hammasta niin tehdessään. Puhuja luultavasti tietää, ettei rakkauden tai ainakaan tämän tilanteen tarvitse olla ikuista. Jostain syystä hän on kuitenkin jäänyt suhteeseen. Kumppanin juominen eskaloituu mahdollisesti perheväkivaltaan, tai ainakin kotona riehumiseen tai mölyämiseen asti:

naapureille selittää saan aina
suru on niin raskas ettei häpeä paina
näihin juhliin kutsu en vieraita
jostain syystä ei nyt skumppa maita

Kumppanin juominen menee siihen pisteeseen, että sitä pitää selitellä naapureillekin. Puhuja tuntee häpeää tilanteestaan, mutta suru menee senkin edelle. Ilmeisesti mölyä selitetään naapureille niin, että on järjestetty juhlat. Juhlat viittaavat kuitenkin kumppanin juomiseen, eikä oikeisiin juhliin, joihin voisi vieraita kutsuakin. Myös syy juoman maittamattomuuteen lienee selvä: tilanne ei ole iloinen, joten juhla juoma ei ole ajankohtainen. Kappaleen loppu sinetöi alun ironisen ajatuksen: kolmas juoma tilataan. Alun ajatus parista juomasta paljastuu viimeistään tässä kohtaa ironiseksi, kun kolmas juoma tilataan – tämä oli tarkoitus alun perinkin? Kappaleen loppu kerää yhteen jo aiemmin esitetyt säkeet:

taas on perjantai aiot vaan parit ottaa
velkavankia jo taas janottaa
aivan turha sua on koittaa estää

puren hammasta ja koitan kestää

Tämä kohta tiivistää koko kappaleen ajatuksen: kumppani juo joka viikonloppu velkojensa tuoman ahdistuksen takia. Puhujan on turha yrittää estää, joten hän kerta toisensa jälkeen koittaa kestää tilanteen, vaikka ei haluaisi. Toisto tuottaa ironisuutta tässäkin kappaleessa, kun samat asiat toistetaan uudestaan ja uudestaan. Ikävien asioiden toistaminen tuottaa myös ironialle tyyppillisen hyperbolan, kun asioita liioitellaan.

Kappale viittaa mielestäni perinteiseen suomalaiseen laulukulttuuriin, jossa alkoholia käytetään runsaasti ja siitä lauletaan reippaalla otteella. Monet alkoholinkäyttöä käsittelevät laulut ovat kuitenkin itse päätyneet juomalauluiksi, vaikka niissä ironisesti otettaisiinkin kantaa suomalaiseen periongelmaan. Toisaalta kappale onkin kovin karikatyyrimäinen. Siinä puhutaan niin juomisesta kuin parisuhteen ongelmistakin, lisäksi on ongelmia töissä ja kaiken kruununa velkaa pankille. Jopa äiti valvoo tuhkattuna lapsensa elämää. Maustetytöt ironisoikin tässä suomalaista iskelmäperinnettä, joka käsittelee usein miesten ongelmia. Perinnettä ikään kuin uudelleenkirjoitetaan naisten näkökulmasta. Näin kappaleen ironia kommentoi alkuperäistä merkitystä luoden kuitenkin samalla uuden merkityksen. Tätä kappaletta en kuitenkaan näkisi riehakkaana juhlintaan yhdistettynä yhteislauluna tai kaveriporukan iloisena karaoketulkintana mukavan illan päätteeksi. Samanaikaisesti kappale on omalla tavallaan aidon pateettinen, mutta myös ironinen. Kappale saattaakin toimia kaksoisrekisterissä. Kuten todettua, ironia syntyy kontekstissa ja erityisesti vastaanottajan ajatuksissa. Vastaanottaja onkin tulkitsija, joka päättää onko sanottu asia ironista vai ei, ja mitä sillä tarkoitetaan (Hutcheon 1995, 11). Oman parisuhteen ongelmassa tai alkoholiongelman parissa painiva voi löytää tästä kappaleesta ajatuksilleen vertaistukea, toinen taas löytää tästä ironisuutta. Heikki Salon (2006, 55) mielestä kuulija identifioituu laulajaan ja pyrkii ajattelemaan aihetta samasta lähtökohdasta. Jos kuulija löytää kappaleesta itsensä, se voi auttaa häntä käsittelemään omia tunteitaan. Onko kappale kuitenkaan täysin ironinen? Ehkä ei, mutta ironisia viitteitä siitä kuitenkin löytyy. Ainakin kappaleen teema yhdistettynä ironiseen albumin nimeen tuottaa yhdessä sen kanssa ironisuutta ajatukseen suomalaisten onnellisuudesta, ja omassa tulkintakehyksessäni näen kappaleen ironisena.

3.6 Äiti meni merille

Kappale kertoo siitä, kuinka raskaassa tilanteessa elävä äiti päättää jättää perheensä ja lapsensa ja lähteä pois, merille. Kappaleen alussa äiti pohtii, voisiko hänkin levähtää:

onko vihdoin tullut minunkin aika levähtää
 tää piiri pyörii ei pysähdy hetkeksikään
 tunteeni kirjeeseen vangiksi taitoin
 vaikei murheeni kiinnosta ketään
 lapsille ruoan jääkaappiin laitoin
 lukitsin oven ja lähdin vetään

Äiti nimittää elämänsä piiriksi, joka ei pysähdy. Samalla tämä viittaa tunnettuun lastenlauluun ”piiri pieni pyörii”, jossa lapset hyörivät. Lapset luultavasti hyörivät kappaleen äidinkin ympärillä, vaikka tämä onkin jo väsynyt kaikkeen. Iloinen lastenlaulu liitettyä äidin masennuksesta kertovaan lauluun aikaansaa ensimmäisen ironian vivahteen. Ero lastenlaulun ja äidin kohtalon välillä on niin räikeä ja liioitteleva, että se tuntuu suorastaan huvittavalta vertaukselta. Vaikka äiti painii murheidensa kanssa, ajattelee hän silti lapsiaan loppuun asti, tekemällä ruoankin valmiiksi. Kaikessa karmeudessaan sanoitukset ovat kuitenkin ironisia. Mielestäni tässä ironisoidaan perinteisiä suomalaisia surumielisiä lauluja, joissa useimmiten miehet seikkailevat murheellisten laulujen maassa. Tällä kertaa kokijana on kuitenkin nainen, jonka ajatuksia tuodaan esille. Toisaalta: jos todella olet jättämässä lapsesi ja puoliso, teetkö oikeasti ruoat valmiiksi kaappiin, vai lähdetkö vain? Laulu on myös intertekstuaalinen viittaus Leevi and the Leavingsin kappaleeseen ”Kerro terveiset lapsille” (1986). Totutusta poiketen jo tämäkin kappale käsitteli murheita ja perheen jättämistä naisen näkökulmasta. Leevi and the Leavingsin kappaleessakin kirjoitettiin kirje perheelle, ja äiti taisteli omantunnontuskien kanssa – mutta lähti kuitenkin. Merille lähtevä äitikin jättää terveiset lapsille, sillä pyytää isää halaamaan ja suukottamaan heitä puolestaan. Viittaus Leevien kappaleeseen ei itsessään ole mielestäni ironinen. Se voi olla enemmänkin kumarrus yhtyeen suuntaa, ja samalla Maustetytöt ikään kuin liittävätkin itsensä samaan genreen Leevi and the Leavingsin kanssa. Myös Leevi and the Leavings on käyttänyt ironiaa kappaleissaan, vaikka vakavamielisiäkin kappaleita heiltä löytyy.

Seuraava säkeistö ja kertosäkeistö kuitenkin kertovat, että äiti ei ehkä olekaan lähdössä merille, vaan hukuttautumassa:

umpimähkään painelin rannalle päin
 en katsonut minnekään silti liikaakin näin
 varpaat hiekassa mainingit laskin
 sitten kokeilin varoen vettä
 miten tän tehdä sinulle raskin
 miten sen selität lapsille että

äiti on lähtenyt pois eikä se palaa
 itke se nyt enää ei rannalla salaa
 meni kai merille vaikkei mennytkään kalaan
 muuttuiko merenneidoksi ui kitaan valaan

Säkeistöstä voi päätellä, että puhujan on kuormittunut, sillä hän kokee näkevänsä liikaa asioita, vaikka ei katsokaan minnekään. Merelle meneminen konkretisoituu, kun puhujan varpaat ovat hiekassa ja hän kokeilee vettä. Tämä antaa ymmärtää, että merelle ei olla menossa veneellä tai laivalla, vaan se viittaa hukuttautumiseen. Kuitenkin samalla puhuja kokee tunontuskia tekemisestään ja miettii, miten puoliso voi selittää asian lapsille. Sadunomainen ajatus merenneidoksi muuttumisesta ja valaan kitaan uimisesta kertoo siitä, että puhuja miettii mielessään keinoja pukea tilanne sanoiksi lapsille, niin että heidän ei tarvitsisi järkyttyä äitinsä kohtalosta. Kappaleessa viitataan myös vanhempaan iskelmään:

jos mun kyneleet kultaa ja silkkiä ois
 lapsemme pukea prinsessamekkoihin vois
 on tyynyliinalla vain ripsivärit
 pää esikoisella pelkkää takkua
 huomenna kuopuksemme synttärit
 en ole muistanut leipoa kakkua

Säkeistössä viitataan kappaleeseen ”Jos helmiä kyneleet ois”. Kappaleen on levyttänyt mm. Paula Koivuniemi 1960-luvulla. Kappaleessa todetaan, että jos kyneleet olisivat helmiä, olisi puhuja rikas. Tällä viitataan siihen, kuinka joku on saanut laulun puhujan kynelehtimään paljon. Sama ajatus itkevästä naisesta siirtyy tähänkin sanoitukseen, kun helmikyneleillä voisi lapset pukea prinsessamekkoihin. Intertekstuaalinen viittaus surumieliseen kappaleeseen vahvistaa ajatustani siitä, että kappale ironisoi suomalaisia surumielisiä lauluja. Kappaleen sävy ja tarina toistavat jo aiempia surkeita tekstejä, ja ironisuus syntyy myös tekstin sävystä,

eikä pelkästä tekstistä. Laulun loppuosa kertoo äidin olevan kotiäiti, joka kokee arjen kuormittavana: ”en ole töissä mut päivät on työn takana, on pyjamat puurossa rytyssä taas lakanat”. Äidin voikin olettaa kärsivän kenties synnytyksen jälkeisestä masennuksesta, jolloin oma äitiyskin voi tuntua vieraalta ja väärältä, kun oma jaksaminen ei riitä: ”ketä voin syyttää kenelle kosten, keneltä äidin vaistot ostaisin”. Edellä mainitut kohdat sisältävät paljon liioittelua, mikä voidaan nähdä ironian tehokeinona. Toisaalta kappale voidaan nähdä myös vakavasti otettava kertomuksena masentuneesta äidistä, joka ei löydä pakokeinoja arjen ahdistuksesta. Viitaukset muihin surumielisiin lauluihin liittyvät kappaleen kuitenkin osaksi melankolisen suomalaisen musiikin genreä tai ironisoivat sitä – tulkinnasta riippuen.

Miksi meillä sitten syntyy niin paljon surumielisiä lauluja, jos kerran olemme vielä maailman onnellisin kansa? Jos katsotaan asiaa mielenterveyden kannalta, on vastaus selkeä. Vaikka loistamme onnellisuustilastojen kärjessä, kärsimme samalla valtavasti mielenterveysongelmista. Osaltaan pohjoiset sääolosuhteet ja kaamosaika varmasti vaikuttavat sekä mielenterveyteen että laulujen aiheisiin. Kappaleista päätellen mielenterveysongelmien hoidossa ainakin on parantamisen varaa, ja näkeehän sen myös itsemurhatilastoista. Ironian tarkoitus voisikin olla kuulijoiden herättelemine käsillä olevaan tilanteeseen.

3.7 Takapajula

Albumin kappaleella *Takapajula* otetaan erityisesti kantaa siihen, miten Suomessa – metsien maassa – eletään ja miten luontoa kohdellaan. Kappaleen nimi viittaa suomalaiseen pieneen paikkakuntaan, sillä takapajulalla tarkoitetaan yleensä jollain tavalla syrjäistä paikkaa.

Kappaleen alussa todetaankin heti, ettei ”täällä takapajulassa kasva enää edes pajua, muistoksi jätetty on vain sellutehtaan hajua.” Tämä ottaa kantaa metsähakkuisiin, jolloin puut kaadetaan ja viedään sellutehtaalte tuotantomateriaaliksi. Ajatuksena pajuton takapajula on liioitellun ironinen – pelkkä Taka. Kun takapajulaa pidetään muutenkin syrjäisenä paikkana, josta ei löydy oikein mitään, tarkoittaa pajujen puuttuminen viimeistä niittiä – enää ei ole mitään jäljellä, jos kerran pajutkin on viety. Koko paikkakunta menettää pajujen poistuessa identiteettinsä. Paikkakunta on kuitenkin kelvannut hakkuisiin, vaikka ei muuta arvostusta saisikaan,

Tämä herättääkin ajatuksia siitä, kuinka paljon metsää hakataan ja mistä. Toisaalta myös tehtaiden sulkeminen on autioittanut paikkakuntia. Sellutehtaan haju voi olla vain muisto, joka on jäänyt jo suljetusta sellutehtaasta. Monet ovat muuttaneet työn perässä tehdaspaikkakunnalle, mutta tehtaan sulkeutuessa on lähtenyt samalla sekä työpaikka, että ainoa syy jäädä sinne.

Metsänhakkuu onkin aiheuttanut Takapajulassa muutoksia, joihin luonnonkin on sopeuduttava:

vaan tuuli säästäköön keuhkojaan
ei liikahda enää lehti
ja sade valukoon vain ojaan
kun piloille se jo ehti

Tuulen ei enää tarvitse tuulla, sillä sillä ei ole enää lehtiä, mitä liikuttaa. Säe viittaa virteen ”On kesän kirkas huomen”, jossa todetaan:

On kesän kirkas huomen
ja suvi sunnuntain
Ei liiku lehti tuomen
on lintunenkin vait

Erotuksena on, että virressä kerrotaan sunnuntaista, jolloin luontoonkin laskeutuu pyhä rauha niin, etteivät lehdetkään liiku. Kappaleessa viitataan myös Georg Otsin tunnetuksi tekemään kappaleeseen ”Unohtumaton ilta” (1958), jossa lauletaan:

Metsässä ei liikahda lehtikään
On kuin luonto kuollut jo ois.
Kuinka kaunis on illan hetki tää
rusko päivän kun haipuu pois.

Tässä kappaleessa lehden liikahtamattomuus viittaa kauniiseen hetkeen. Vaikka siinäkin viitataan luonnon kuolemiseen, ei sitä tarkoiteta sanatarkasti, vaan vertauskuvallisesti. Illan hetki on niin kaunis ja unohtumaton, että luontokin hiljenee sen edessä. Takapajulassa sen sijaan luonto on pilattu, eikä ole enää lehtiä, jotka liikkuisivat tuulessa. Pilalle mennyt sade voi valua ojaan, sillä ei ole puita, jotka tarvitsisivat vettä. Vaikka luontoa on kohdeltukin kaltoin, ovat ilmaisut melko liioiteltuja. Liioittelu onkin yksi perinteisistä ironian tekstuaalisista keinoista (Hutcheon 1995, 158).

Kappaleessa jatkuu luontoteema, jolloin tartutaan ihmisten kulutustottumuksiin ja luonnonvarojen tuhlaamiseen enemmänkin kertosaieistössä:

Sehän on vain kiva jos on kuuma
koskaan haihdu ei tän juhlan huuma
nopeammin voimakkaammin korkeammalle
ei ahneus mahdu tämän taivaan alle

Tässä sanapari kuuma ja huuma toimivat hyvin yhdessä, tulee juhlan huumassa usein kuuma. Kuumalla kuitenkin viitataan ilmastonmuutokseen ja maapallon ilmaston lämpenemiseen, jonka tieteellisesti tiedetään olevan huono asia. Juhlan voisi ajatella tarkoittavan nykyisin käytettyä termiä kulutusjuhla, joka tarkoittaa kulutusta yli varojen. Tällä voidaan viitata myös siihen, että ihmiset kuluttavat enemmän kuin mitä maapallomme kestää. Metsiä hakataan liikaa, sillä mielessä on vain tuotanto, ei kestävyys. Elämme koko ajan kuin tanssin huumassa: nopeammin ja voimakkaammin. Lopputuloksena jatkuvan kasvun tavoittelu ei mahdu taivaan alle. Juhlan huumassa kuumuus kuitenkin vain kuuluu asiaan, ja ummistamme silmämme ympäristön hädältä. Tosiasiassa tiedämme, että nykyisenkaltainen toiminta ei voi jatkua, jos haluamme, että ihmisrotu elää maapallolla jatkossakin. Tässä ironian tuottaa yhteisesti jaettu ajatus siitä, ettei ilmastonmuutoksen aiheuttaman maapallon kuumeneminen todellakaan ole *kiva* asia. Ajatus on ristiriidassa kappaleen kanssa, jossa kuumuus on kivaa. Hutcheonin (1995) mukaan ristiriitakin on yksi ironian tunnusmerkeistä. Kun tunnistamme ristiriidan, voimme tulkita tekstin ironiseksi ja täten myös kantaaottavaksi.

Kappale tuo esille myös ihmiset, jotka yrittävät auttaa luontoa:

en tiedä miksi hipit valittaa ne pilaa kaiken aina.
niin hyvin roska kyllä maahan mahtuu ei se paljon paina
ei mikään enää mene metsään tai kukaan koskaan nouse suosta
jo kaikki on mennyt nyt ottakaa rahat ja alkakaa juosta

Hippiliike on 1960-luvulla alkunsa saanut protestiliike, joka vastusti muun muassa sotaa ja puolusti vapaata rakkautta ja luontoa. Nykyään hipeistä puhuttaessa tarkoitetaan usein esimerkiksi luonnonsuojelijoita, ympäristöliikkeen kannattajia ja jollain tavalla ”vihreitä” ihmisiä. Kun todetaan, että hipit pilaavat kaiken, voi sen ajatella tarkoittavan esimerkiksi metsien kaatamisen estämistä, luonnonsuojelualueiden perustamista tai joillain muilla tavoin luonnon turmelemisen estämistä. Koska kappaleessa kerrotaan tämän olevan pilaamista, todetaan siinä samalla, että luonnonsuojelu ei kannata. Ihmiset voisivat vain edelleenkin rauhassa jatkaa nykyistä elämäntyyliään ja toivoa esimerkiksi kaupunkien laajentuvan entisestään – ilman hippien tuomia ongelmia. Nämä ongelmat kun ovat niitä luontoa varjelevia tekoja, jotka jollain tavalla vaikuttavat ikävästi vapaaseen kulutukseen tottuneeseen ihmiseen. Seuraavaksi todetaan roskan mahtuvan maahan hyvin, koska se ei paina paljon. Vähättely onkin yksi ironian piirteistä. Kun tarkastelemme tekstiä ironian kautta, voimme kääntää sen pääläelle. Hipit kuitenkin pyrkivät pelastamaan kaiken, sillä ilman luontoa meillä ei kohta ole mitään. Roskilla sen sijaan ei ole tilaa maassa, sillä mahdollisesta pienestä koostaan riippumatta ne täyttävät maapallomme ja saastuttavat luonnon. Säkeistön lopussa todetaan, ettei mikään enää mene metsään tai nouse suosta. Tämän voi nähdä tarkoittavan sitä, että Takapajulasta on jo kaikki luonnonvarat käytetty, eikä mitään ole enää jäljellä. Kun kaikki on mennyt, käy kehotus ottaa rahat ja juosta. Kaiken hyödyn saatuaan voikin siis siirtyä seuraavalle paikkakunnalle hyödyntämään sen varoja. Kaiken tuhon keskellä itsekäs ihminen tarttuu kuitenkin vielä rahoihinsa paetessaan.

Mielestäni kappale ottaa hyvin kantaa suomalaisten luontokäsitykseen ja luonnon kohtelemiseen. Sanotaan, että luonto ja metsä on suomalaisille tärkeää, mutta samaan aikaan avohakkuut lisääntyvät ja samalla vaikuttavat esimerkiksi lintujen pesimiseen. Miksi meitä mainostetaan luontokansana, jos emme kohtele luontoa arvostavasti? Kappale päättyykin mahtipontisen ironiseen ajatukseen:

miksi poistua takavasemmalta
 nöyrästi vähin äänin
 jos viedä voi jalkojensa alta
 ylpeesti koko läänin

Kohdassa jälleen kerran nojataan liioitteluun: ei ole syytä nöyristellä ja poistua hiljaa, kun voi mennessään tuhota enemmänkin ja olla vielä ylpeä siitä. Jalkojen alta läänin viemiseen viittaa maton vetämiseen omien jalkojensa alta. Maton vetäminen jonkun jalkojen alta tarkoittaa sitä, että viedään toisen tekemiseltä tai olemiselta ikään kuin pohja. Kun matto vedetään omien jalkojen alta, tehdään hallaa pelkästään itselle. Teko ei liene tämän kappaleen kohdalla tarkoitus, sillä tässä mennään vain oma etu edellä, ei siis nähdä omien toimien merkitystä edes itselle. Matto kuitenkin muuttuu vielä lääniksi, mikä korostaa ja liioittelee merkitystä vielä enemmän, tehden ilmauksesta ironisen.

Kappale keskittyy pääosin ironian perusajatukselle, jolloin sanotaan jotain, mutta tarkoitetaan muuta. Tuskin kukaan voi aidosti tulkita laulun puhujan haluavan heittää roskia luontoon tai tuhota sitä millään muullakaan keinolla. Myös omien arvojen vastaisuus näyttäytynee useimmille kappaleen kuulijoille: harva meistä haluaa tarkoituksella tuhota luontoa ja edistää ilmastomuutosta. Myös liioittelu näkyy kappaleessa: luonto on niin mennyttä, ettei tuulellakaan ole enää virkaa, eikä juhlan huumakaan katoa koskaan.

3.8 Ei niin kovin suuri city

Kappale kertoo mitä ilmeisimmin Helsingissä asumisesta, ja erityisesti niistä odotuksista, joita siellä asuminen on tuottanut. Maalta on muutettu kaupunkiin, jonka on ehkä ajateltu olevan suurempi kuin se onkaan, mutta edes baarista ei löytynytäkään runoilijaseuraa:

ei tää ollut sittenkään niin kovin suuri city
kotipizza, H&M ja muutama graffiti
baarista ei löytynyt runoilijaseuraa
joku luki korkeintaan Iltalehteä tai Seuraa
joka päivä odotin, et jotain tapahtuisi
ettei vilja turhaa taas tuopeissani uisi

Yleväksi nähtävä runoilijaseura yhdistetään riimin kautta roskalehdeksikin ajateltuun juoru-lehti Seuraan, mikä tuottaa heti ajatuksen ironiasta. Toisaalta seuraa on lähdettykin hakemaan nimenomaan baarista, eikä esimerkiksi kulttuuritapahtumista, joissa runoilijoita voisi kuvitella

tapaavansa. Kappaleen puhuja odottaakin jotain tapahtuvaksi, ettei oluella käyminen olisi turhaa. Oluella käymiseen viitataan viljan uimisella tuopissa. Ilmaisuu on lähes runollinen, mikä ei sinänsä mielestäni sovi Maustetyttöjen ilmaisuun. Tällainen pienikin rekisterin vaihdos saattaa olla merkki ironisuudesta.

Kappale tuottaa kovin surumielistä ja negatiivista kuvaa Helsingistä, ja edes puhtaan lumen sataminen ei tilannetta auta:

äskän kaunis valkoinen maa
 enää pelkkä muisto
 talviöinen Central Park
 vain märkä Karhupuisto

Central Parkiin liitetään usein ajatus erittäin kauniista puistosta, erityisesti jos sen näkee talvi-aikaan lumipuvussa. Sen sijaan Maustetyttöjen mukaan Helsingistä löytyvä Karhupuisto ei aja samaa asiaa, sillä valkoinen maa on vain muisto. Tämä viittaa myös Leevi and the Leavingsin kappaleeseen ”Jos Helsinki on kaunis” (1989). Kappaleessa sanotaan: ”jos Helsinki on hetkisen kaunis, kun on valkoinen maa, pian räntää sataa taas”. Lumen sataminen ja sen muuttuminen märäksi rännäksi yhdistää molempia kappaleita ja kertoo unelmien murskautumisesta. ”Jos Helsinki on kaunis” -kappaleessa kerrotaankin kavereista, jotka ovat aikanaan lähteneet maailmalle, mutta ovat nykyään juomassa siltojen alla. Heillekin Central park muuttui märäksi Karhupuistoksi. ”Ei niin kovin suuri city” -kappaleessa ei ehkä ole lähdetty maailmalle, vaan pieneltä paikkakunnalta isoon kaupunkiin, mutta sekin on tuottanut pettymyksen. Karhupuistoon on aiemmin yhdistetty asunnottomia, laitapuolen kulkijoita, prostituoituja ja päihteiden käyttäjiä (Kaakinen 2013, 19). Karhupuisto myös mainitaan useissa populaarimusiikin kappaleissa. Sir Elwoodin hiljaiset värit yhtyeen kappaleessa ”Kaduilla Kallion” (1995) sanotaan:

Karhupuistossa Turtiainen, kirjaston varjossa katselee
 Kun vanha nainen, puiston reunaa väsyneenä kävelee
 Ja musta silmä ja muovikassi täynnä tyhjiä pulloja
 Kun talonmiehen rouva kauppaan kulkee maanantaiaamuna

Tässäkin kappaleessa Karhupuistoon yhdistetään elämän varjopuolia väkivallan ja alkoholin myötä. Myös Aarne Tenkanen on tehnyt Karhupuistoa koskevan kappaleen, nimeltään ”Karhupuiston boogie woogie” (1996). Kappaleessa ehdotetaan suoraan: Hei huora, mul on suora, tuutsä bylsiin Karhupuistoon?” ja myöhemmin todetaan: ” Karhupuiston boogie woogiea kun jorattiin, mummo meitä tsiigaili alasti”. Molemmissa kappaleissa Karhupuistoon liitetään ikävähköä, jopa vulgääriä kuvastoa. Sittemmin Karhupuiston toiminta ja maine on kohonnut aiemmista ajoista huomattavasti. Koska Maustetyttöjen kappale viittaa Karhupuistoon ja samalla aiempaan Karhupuistoa käsitelleeseen tuotantoon, viittaako yhtye puiston vanhaan vai uuteen kuvaan? Koska olen useasti todennut Maustetyttöjen tekävän intertekstuaalisia viittauksia vanhempaan suomalaiseen musiikkiin, ajattelen myös tämän vertauksen mahdollisesti koskettavan juuri vanhaa Karhupuistoa maineineen ja ongelmineen. On kuitenkin mahdollista ajatella Karhupuisto vain nykyisenä kauniina puistona. Nykyisestä, hyvästä maineesta huolimatta helsinkiläinen puisto ei vedä vertoja valtavalle Central parkille, jota tullaan ihailemaan jopa ulkomailta saakka. Karhupuiston vertaaminen Central parkiin voidaankin siis nähdä ironisena, koska ne ovat niin erilaisia.

Kappale jatkaa erittäin negatiivisten asioiden kuvauksella kertosaikaisessa. Puhujan mielestä kaiken mittaa raha ja maine, joita ilman hän on jäänyt:

tääl kaiken mittaa raha ja maine
jäin niitä ilman, kai toiset sai ne
jäin pysäkille verenmaku suussa näppejä nuolemaan

Melankoliset kliseet kasautuvat virkkeeseen: ”Jäin pysäkille verenmaku suussa näppejä nuolemaan.” Pysäkille jääminen tarkoittaa jostain pois jäämistä. Kyseessä voi olla esimerkiksi kaiveriporukasta ulos jääminen tai työpaikan saamatta jääminen. Verenmaku suussa yhdistetään usein siihen, että jotain tehdään liian tosissaan tai väkisin, niin että suussa maistuu jo veri. Näppien nuoleminen sen sijaan tarkoittaa, että on jäänyt jotain ilman. Tällainen kliseisten ilmausten mauton rykelmä ei ole kuitenkaan yhdistettävissä vakavasti otettavaan lyriikkaan. Tällaista ilmausta ei voikaan nähdä tosissaan tarkoitettuna, vaan kielikuvat on otettava huumorilla. Mielestäni Maustetytöt ovatkin rakentaneet kertosaikaisesta mahdollisimman ei-taiteellisen, jonka vain ironia pelastaa, sillä tosissaan sitä ei voi ottaa. Kertosäe jatkuu vielä kurjuuden liioittelulla:

voin syödä ja juoda margariittaa
 voin itkeä tääl ei kukaan piittaa
 tää kaupunki tappoi minut, muttei itse suostunut kuolemaan

Alun olut on jo vaihtunut hieman hienostuneempaan margaritaan, jota voi tarpeen tullen sekä syödä, että juoda ja samalla vaikka itkeäkin. Kukaan ei kaupungissa sitä kuitenkaan huomaa, tai ainakaan välitä siitä, kun ei ihmisiin ole tutustuttu. Kaupungin todetaankin tappaneen puhujan, eikä suostuneen itse kuolemaan. Varsinaista tappamista ei tällä kuiteinkaan tarkoiteta, vaan kuolema tarkoittaa enemmänkin henkistä kuolemaa, jonka kaupungissa asuminen on aiheuttanut. Kohdalla viitataan myös kuolevan kylän käsitteeseen, jolla tarkoitetaan pieniä kyliä, joista pikkuhiljaa ihmiset ja palvelut lähtevät pois. Kappaleen puhuja kokee ehkä katkeruutta kaupunkia kohtaan, koska ei itse viihdy siellä. Koska kaupunki myös tuntuu liian pieneltä, voi puhuja toivoa senkin kuolevan, kuten pienen kylän. Kaupungissa asuminen on ollut kokemuksineen rankkaa:

kovan kuoren kasvatin ja sisimpäni suljin
 tuhoonhan se tuomittiin, jos jonkun kanssa kuljin
 jätin ja mut jätettiin ja sitten tuli uusi
 niinhän katu vastasi kuin itse sinne huusin

Kokemukset kasaantuvat jälleen ikävyyksien rykelmäksi. Ihmissuhteet ovat tuhoon tuomittuja, ja puhuja joko jättää tai tulee jätetyksi, kunnes tulee taas uusi. Puhuja ei ole saanut rakennettua itselleen mitään pysyvää, mikä liittyy myös kaupunkien jatkuvaan liikkeeseen ja muutokseen. Puhuja on alkanut elää kaupungin tavalla, ja toteaa kadun vastaavan niin kuin sinne itse huutaa. Vanha sanonta metsästä, joka vastaa niin kuin sinne huutaa, on saanut rinnalleen kaupunkilaisen verrokin. Maaseutuelämään liitetään usein pitkät parisuhteet ja avioliitot. Osittain tämä johtunee perinteestä ja tilan ylläpitämisestä ja jatkamisesta. Osin ehkä siitäkkin, että kaupungin vaikutteet ovat siirtyneet maaseudulle joskus melko hitaastikin. Kappaleessa kaupungissa ihmissuhteet kariutuvat siellä yksi toisensa jälkeen niin puhujalla, kuin muillakin:

käytävissä kaikui öisin
 riidat, huudot, nuhteet

eläköön rikkinäiset mut
syvät ihmissuhteet

Eläköön-huuto rikkinäisille ihmissuhteille antaa viittauksen ironiaan. Kenen mielestä sellaiset ovat elämisen arvoisia? Jälleen kerran Maustetyttöjen kappale ottaa ironisesti kantaa siihen, millaisissa olosuhteissa eletään. Riidat, huudot ja rikkinäiset suhteet voivat johtua mielenterveysongelmista, tai ainakin tuottaa niitä. Myös kaiken mittaaminen vain rahalla ja maineella sysää entistä enemmän ongelmia kohti. Kappale viittaa myös useisiin lauluihin, joita Suomessa on tehty maalta kaupunkiin ja taas takaisin maalle muuttamisesta. Yölinnun ”Liian suuri city” (2000) kertoo miehestä, joka on muuttanut kaupunkiin, mutta haikailee muutosta takaisin maalle. Tämänkin kappaleen alussa puhuja notkuu yksin baaritiskillä ja toteaa ettei täällä hänestä välitä kukaan. Asetelma on hyvin samankaltainen kuin Maustetyttöjen kappaleessa, mutta Maustetytöillä puhuja, jonka voisimme olettaa olevan nainen, ei puhu maalle muuttamisesta sanaakaan, vaan toteaa vielä lopussa kaupungin tappaneen hänet. Kappale ottaakin synkkyydessään jälleen kantaa suomalaiseen melankolisuuteen, ja samalla siitä tehtäviin lauluihin. Ironia rakentuu tässä mielestäni pääosin juuri kurjuuden maksimoimisella ja jopa liioittelulla. Kurjuuden kuvaukset eivät ole uutta suomalaisessa musiikissa, eivätkä olleet sitä edes 1970-luvulla. 1970-luvun lopun lama ja maaltamuuton aiheuttama juurettomuus jättivät oman sävynsä moneen suomalaiseen laulutekstiin. Lauuja voisi nimittää itsetilityskertomuksiksi ja niiden kertoja on lähes poikkeuksetta tavallinen suomalainen mies. Mies, joka haluaa tilittää omaa ahdistustaan ja arkisia ongelmiaan kuulijalle. (Jalkanen & Kurkela 2003, 604.) Suomalaisessa kirjallisuudessa vaikutti 1960-luvun lopulta 1970-luvun puoliväliin agraariepiikan aalto, jolloin julkaistiin lähes sata romaania, jotka käsittelivät 1960-luvun lopun suurta muuttoa, eli maalta kaupunkiin muuttamista. Osa teoksista oli sosiaalisen tilauksen kirjallisuutta, jota kutsuttiin ”pakettipeltorealismiksi”. (Mäkelä 1999, 227.) Maustetytöt ironisoikin itsetilitysiskelmää ja maaltamuuton kuvausta omalla versiollaan kaupunkiin muuttamisen ongelmallisuudesta liioitellen siellä esiintyneitä ongelmia.

4 Muut kappaleet – ironiaa vai ei?

Kuten aiemmin totesin, olin alun perin ajatellut selvää ironiaa löytyvän albumin viidestä kappaleesta, joita analysoin edellisessä luvussa. Koska luvussa kaksi päädyin tutkimukseni perusteella albumin kannen parateksteineen antavan mahdollisen ironisen lukutavan koko albumille, on myös jäljelle jääneitä kappaleita tutkittava ja pohdittava niiden mahdollista ironisuutta. Rahtu (2000, 238) toteaaakin, että ironiaa osataan usein odottaa ennen kuin se havaitaan. Maustetytöt yhtyeenä antaa tulkintani mukaan jo mahdollisuuden odottaa ironiaa kappaleissa. Seuraavaksi käyn viiden jäljelle jääneen kappaleen yksitellen läpi ja tutkin, löytyykö niistä ironian merkkejä suoraan tekstissä, tai intertekstuaalisuuden kautta.

4.1 Kiviä sukkiin

Kappale kertoo parisuhteesta, jossa toinen osapuoli on sairaalloisen mustasukkainen. Tämä mustasukkaisuus on kasvanut niin pahaksi, että kaikki toisen tekemä nähdään väärin tai aivan päinvastaisella tavalla. Vaikka ironian merkki on usein juuri päinvastaisuus, ei tämä kuitenkaan täytä ironian määritelmää selkeästi: kyse on ennemminkin siitä, että parisuhteen toinen puolisko ei käyttäydy normaaliksi koetulla tavalla. Normaalista poikkeaminen voi kuitenkin olla myös ironian tunnusmerkki. Kappaleessa puhuja kertookin kontrolloidusta elämästään, joka konkretisoituu juhliin, joista hän on palaamassa kotiin:

kotimatalla jään istumaan rappukäytävään
oli hauskaa nyt kyyneleet kaiken taas vesittää
olet kymmenen kertaa soittanut
päiväkirjaani löytää koittanut
tietenkin

Voisi ajatella, että useimmiten juhlista palataan kotiin iloisena. Puhuja toteaaakin hänellä olleen hauskaa, mutta jo kotimatalla kyyneleet vesittävät tunteen ja kokemuksen. Puhuja kertoo oletetun puolison soittaneen hänelle kymmenen kertaa ja yrittäneen jopa etsiä puhujan päiväkirjaa tämän ollessa poissa kotoa. Tämä on puhujalle oletettavasti tuttua toimintaa, sillä

hän toteaa toisen toimista vain ”tietenkin”, ikään kuin puolisollla ei muuta vaihtoehtoa olisi-
kaan. Ulkopuolisesta tämänkaltainen kontrollointi tuntuu mitä luultavammin erikoiselta, jopa
huolestuttavalta. Tilanne ei kappaleen edetessä kuitenkaan parane, sillä puhuja joutuu selit-
tämään illan kulkua puolisolleen tarkasti, vaikka ei enää oikein itsekään ymmärrä miksi:

niissä juhlissa juotiin ja syötiin ja tanssittiin
röökipaikalla lainasin sytkärin, muistelen niin
mutta tiedä en enää itsekään
mitä ihmettä yritän selittää
kuitenkin

Edellinen kohta osoittaa, kuinka puhuja yrittää selittää puolisolleen, että juhlissa tapahtuu ai-
van normaaleja asioita. Erikoisen selityksestä tekee se, että puhujan täytyy erikseen kertoa,
milloin hän on ottanut kontaktia toiseen henkilöön. Puhujan voi päätellä tottuneen selittä-
mään asioitaan ennenkin, sillä toiseen ihmiseen kontaktin ottaminen on kerrottu heti, ja vielä
selitetty miksi niin on jouduttu tekemään. Selityksen lopussa puhuja kuitenkin itsekin jo ky-
seenalaistaa, että miksi näin tekee. ”Mitä ihmettä yritän selittää” -lausahdus voi viitata siihen,
että puhuja ei ymmärrä miksi näitä asioita pitää selittää. Toisaalta se voi myös tarkoittaa sitä,
että puolisolle asioiden selittäminen on turhaa – näin on ehkä ennenkin ollut. Säkeistön lo-
pussa oleva sana ”kuitenkin” vie heti kertosaäkeistöön, jossa listataan puhujan puolison mie-
lestä selityksestä huolimatta kuitenkin pieleen menneitä asioita:

liian lyhyt hame ja aivan liian avara paita
kotibileissä seurassa vääränlainen seuralainen
tanssin silmät kiinni vaan silti katselinkin vieraita
laitoin kiviä sukkiin kun oon kevytkenkäinen nainen

Puolison mielestä siis puhujan vaatetus on liian paljastavaa, juhlissa on ollut väärää seuraa ja
vieraita on katsottu, vaikka puhuja kertoo silmiensä olleen kiinni. Kohdan kuvauksen voisi aja-
tella olevan ironiaan liitettyä hyperbolaa, eli liioittelua, mutta se kuvastaa kuitenkin myös erit-
täin mustasukkaisen ihmisen ajattelutapaa. Silloin ongelmia löydetään sieltäkin, missä niitä ei
ole. Kohta on myös intertekstuaalinen viittaus Sofi Oksasen *Liian lyhyt hame – kertomuksia
keittiöstä* -laululyriikkateokseen (2011), jossa käsitellään naisten elämää esimerkiksi haavei-
den, ongelmien ja perheväkivallan kautta. Vääränlainen vaatetus, väärin valittu seura ja väärä

käytös yhdistyy myös raiskauksiin liitettyyn puhetapaan, jossa uhria itseään syyllisestään teosta. Valokuvaaja Katherine Cambareri huomasi ongelman raiskauksen uhrien kohtelussa ja halusi tehdä valokuvanäyttelyn vaatteista, jotka ovat olleen uhrien päällä raiskauksen hetkellä⁶. Näyttely osoitti, että uhrin vaatetuksella ei ole ollut merkitystä, vaan raiskauksen uhriksi voi joutua vaikka verryttelyhousut jalassa. Puoliso on kuitenkin maininnut kappaleen puhujan olevan kevytkenkäinen nainen. Puhuja on kommenttinsa mukaan ottanut tämän kirjaimellisesti, sillä hän laittaa sukkiinsa kiviä painoksi. Tämänkaltainen liiallinen kirjaimellisuus voi toimia myös ironian signaalina. Linda Hutcheonin (1995, 157–157) mukaan liiallinen ja taitamaton kirjaimellisessa merkityksessä pitäytyminen voi johdattaa ironiseen tulkintaan. Tässä tapauksessa kappale ironisoi väkivaltaisia suhteita, joissa väkivallan kohde myötäilee tekijää. Kappaleen puhuja myös edelleen alistuu kohtaloonsa:

otan niskoille syyt vaikka vetää jo puoleensa maa
 enää en jälkipyykistä tahroja irti saa
 siinä ripustan juuri sukkiä
 kun sä tuot mulle kimpun kukkia
 mustia

Parisuhteen ongelmat ja paino kasvavat jo ääri rajoille, kun puhuja ottaa syyt niskoilleen kannettavaksi, vaikka maan vetovoima vetää jo muutenkin häntä puoleensa. Kuvailun mukaan puhujan olo on raskas, mutta siitä huolimatta hän alistuu kohtaloonsa. Likapyykki on kuvaannollinen termi, joka tarkoittaa keskinäisten epämiellyttävien asioiden selvittämistä.⁷ Tässä tapauksessa jälkipyykki tarkoittaa samaa asiaa, mutta viittaa puhujan juhlissa käynnin aiheuttamien ongelmien puimiseen jälkikäteen. ”Enää” viittaa siihen, että asioiden selvittäminen on vielä joskus ilmeisesti onnistunut, mutta ei enää, sillä tällä kertaa tahrat eivät lähde irti. Puoliso ei ilmeisesti itse osallistu jälkipyykin pesemiseen, vaan tuo puhujalle mustia kukkia tämän ripustaessa pyykkiä. Mustia kukkia on usein pidetty kuoleman symbolina, ja näiden antaminen puolisolle voidaan nähdä pelotteluna tai suoraan vihjeenä tulevasta. Pelottelu onkin yksi parisuhdeväkivallan muoto: toinen yritetään saada jäämään suhteeseen, mutta käyttäytymään halutulla tavalla. Vääränlaisesta käytöksestä seuraa rangaistus, johon mustat kukat viittaavat.

⁶ https://www.huffpost.com/entry/photographer-documents-what-women-wore-when-they-were-sexually-assaulted_n_5720e652e4b0f309baef5868

⁷ <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/likapyykki>

Jälkipyykin voi nähdä tarkoittavan myös konkreettista pyykkiä. Asioiden selvittely mustasukkaisessa suhteessa on saattanut johtaa väkivaltaan, ja puhuja kenties yrittääkin pestä vaatteistaan veritahroja -siinä onnistumatta. Lopulta mustasukkaisen puolison käytös johtaa siihen, että juhliin ei ole enää mitään asiaa ja ettei oikeastaan mikään normaali toiminta ole enää suotavaa:

viikonloppuisin ei enää mitään ohjelmaa
 jos vain puhelin soi siitä draamaa jo irti saa
 ja pelkkä kaupassa käyminen jännittää
 joskus tuntuu kuin en voisi hengittää

Puhujan kertomasta voi päätellä puolison kontrolloinnin olevan niin tiukkaa, ettei puhuja voi enää edes hengittää rauhassa. Tämän voi ajatella myös niin, että puolisollla on ikään kuin henkinen ote puhujan kurkusta. Viimeisen säkeistön jälkeen toistuu kertosäe kaksi kertaa, jolloin kuulijalle jankataan vääränlaisista vaatteista ja väärästä käytöksestä juhlissa yhä uudestaan ja uudestaan. Kertosäkeen toistamisen voisi ajatella olevan mustasukkaisen puolison puhetta, jota hän toistaa puhujalle kerta toisensa jälkeen, saaden tämän uskomaan kaiken.

”Kiviä sukkiin” ei ole havaintojeni mukaan tulkittavissa yksiselitteisesti ironiseksi kappaleeksi. Kappaleessa kerrotaan asioista, jotka ovat todellisuudessa päinvastaisia kuin kerrottu: puhuja on silmät kiinni, mutta katselee muita. Kyseessä on oksymoron, joka ei tietenkään ole mahdollista. En siis näe tätä tässä tapauksessa ironialle tyypilliseksi epäsananmukaisuudeksi. Kyse on mustasukkaisen puolison syyttelystä, jota toinen osapuoli pyrkii selittämään oman kokemuksensa mukaan. Kappaleessa käytetään kuitenkin liioittelua, mikä on myös ironialle tyypillistä. Heti kappaleen alkupuolella käytetään ironista ilmausta: ”kyyneleet kaiken vesittää”. Kyyneleitä on siis niin paljon, että ne peittävät ja pilaavat kaiken. Liioittelu näkyy myös taakan kasautumisella taakan päälle. Maa vetää puoleensa puhujaa, joka ottaa vielä uudetkin syyt kannettavakseen edellisenkin taakan lisäksi. Myös jälkipyykin peseminen kuvataan liioitellen. Parisuhteen ongelmista kertoisi jo pelkkä jälkipyykki, mutta kun senkin tahrat jäävät kiinni, on tilanne jo hyvin onneton – lähes ironinen. On kuitenkin mahdollista, että kappaletta ei nähdä ironisena. Lähisuhdeväkivalta, kontrollointi ja henkinen väkivalta ovat oikeita ongelmia parisuhteissa ja näiden kuvailuun Maustetytöt käyttävät tehokeinoina esimerkiksi liioittelua, niiden ainaisen vähättelyn sijaan. Kun kuitenkin katsomme kappaletta albumin nimeä vasten,

emme voi olla ajattelematta vastakkainasettelua. ”Kiviä sukkiin” kertoo yhden tarinan kansamme keskuudesta, mutta onnelliseksi sitä ei voi kuvailla. Kappaleen tarina on osa kokonaisuutta, albumia, jonka nimi on ironiseksi tulkittavissa. Saman tulkitsijan on siis hankala olla näkemättä ironisuutta myös kappaleessa. On kuitenkin mahdollista, että kappale toimii kaksoisrekisterissä. Albumeita ei kuunnella aina kokonaisuuksina ja yksittäinen kappale saattaa tulla kuunnelluksi ilman albumikontekstiaan. Tällöin on hyvinkin mahdollista, että kappale nähdään vain traagisena kuvauksena parisuhdeväkivallan eri muodoista.

4.2 Näkymätön Anna

Kappale kertoo tarinan Annasta, joka on omassa elämässään näkymätön, vaikka ei tahtoisi-kaan. Anna kertoo omasta kouluajastaan ja haaveistaan, jotka eivät tulleet toteen:

koulun pihalla kiviä potkin ja mietin niitä näitä
vaikka katselin erästä poikaa ei koskaan tullut häitä
koulumatkat yksin taitoin ostarin nistit väistelin
rahat säästöpossuun laitoin lienee ne siellä vieläkin

Toiminta koulun pihalla kuulostaa hieman yksinäiseltä tai tylsältä, mutta muuten melko normaalilta koululaisen toiminnalta. Kuvaus saa kuitenkin särön kohdassa, jossa Anna mainitsee väistelleensä koulumatkalla ostarin nistejä. Koulumatka yhdistettynä nisteihin liittyy yhteen kaksi toisiinsa sopimatonta asiaa. Näiden kahden asian välinen ero tuntuu niin räikeältä, että se tuo väkisinkin ironisen tuulahduksen tulkitsijan ajatuksiin. Kertosäkeistö kertoo Annan omat ajatukset oman elämänsä näkymättömyydestä ja toiveista olla näkyvä:

en tahdo olla enää näkymätön Anna lähden lentoon
ja jos mun siivet ei mua kannan, tartun sudenkorentoon
otan vauhtia katonharjalta
lennän pois näiden pilvien alta
näen taivaan ja kalat joissa
kun laskeudun maahan näkymätön Anna on poissa

Anna on kertomansa mukaan näkymätön. Näkymättömyys tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että toiset eivät huomioi hänen läsnäoloaan, eikä konkreettista ja fantastista näkymättömyyttä. Tästä näkymättömyydestä Anna haluaa pois ja haaveilee lentämisestä kaiken maallisen yllä. Lentoretkensä jälkeen Anna olisikin toiveidensa mukaan näkyvä. katoharjalta hyppääminen voidaan kuitenkin nähdä myös itsemurhana, jolloin kuolema on keino paeta omaa näkymättömyyttään. Näin Annan surullinen kohtalo yhtenä maailman onnellisimpana kansalaisena ironisoi ajatusta suomalaisten onnellisuudesta. Seuraavassa säkeistössä taustoitetaan enemmän Annan historiaa ja sitä, mikä hänestä on ehkä tehnyt näkymättömän:

aina äidiltä piilossa hiljaa silmästä pyyhin tippaa
 rikkaruohoja helteessä kitkin muut lapset leikki hippaa
 kun kerran tähdenlennon näin niin rukoilin äidin puolesta
 että kaikki kääntyisi parhain päin ja se päästäisi irti huolesta

Anna onkin kertomansa mukaan elänyt surun ja huolen varjostamaa elämää. Äiti on saattanut sairastaa masennusta, koska Anna toivoo hänen päästävän irti huolesta. Masennukseen viittaa myös se, että Anna ei ole uskaltanut itkeä äitinsä nähden ja on tehnyt kotitöitä muiden lasten leikkiessä. Anna on siis yrittänyt pitää perheen elämää kasassa, kun äiti ei ole siihen pystynyt. Tämän kustannuksella Anna on jäänyt pois ikäistensä leikeistä ja tullut muille näkymättömäksi.

Näkymätön Anna on myös intertekstuaalinen viittaus Tove Janssonin novelliin *Näkymätön lapsi*, joka kertoo lapsuudessaan näkymättömäksi muuttuneen Ninnin tarinan. Ninni on alun perin ollut aivan normaali tyttö, joka on kuitenkin häntä hoitaneen tätinsä käytöksen myötä muuttunut kaikille näkymättömäksi. Täti on kohdellut Ninniä tunnekylmästi, eikä tämä ole tuntenut oloaan toivotuksi. Ninnistä on kasvanut myös kuuliainen lapsi, sillä hän hoitaa askareensa kuten kuuluukin. Leikkiminen ei hänelle kuitenkaan ole tuttua, hän on vain kuullut siitä. Anna ei ole kappaleen mukaan kokenut kiusaamista, mutta äidin kokema suru ja huoli ovat ehkä vaikuttaneet heidän väliseen tunnesiteeseensä. Ninnin tavoin Anna on hoitanut velvoitteensa, mutta ei ole päässyt leikkimään. Huoli äidistä on kasvanut niin vahvaksi, että apua pyydetään rukouksessa jo tähdenlennolta. Joona Taipale (2016) on artikkelissaan *Tove Janssonin "Näkymätön lapsi" ja sosiaalinen peilaaminen* tutkinut nähdyksi tulemisen kokemusta ja sosiaalisen näkymättömyyden merkityksiä Janssonin novellissa. Taipale toteaa, että Ninni

on sekä fyysisesti että sosiaalisesti näkymätön, ennen kuin muuttuu lopussa näkyväksi. Anna sen sijaan on fyysisesti näkyvä, mutta hänen näkymättömyytensä voidaan olettaa tarkoittavan sosiaalista näkymättömyyttä – hänen toimintansa on muille näkymätöntä.

”Näkymätön Anna” ei sekään kenties suoraan tarjoile selviä ironisia merkkejä kuuntelijalle. Liiottelua on kuitenkin tästäkin löydettävissä: koulumatkan varrelta löytyy nistejä, ja koulun pihalla kiinnostuksen herättäneen pojan kanssa ei tanssittu häitä. Harvan lapsen koulumatkalla on huumeidenkäyttäjiä niin paljon, että niitä täytyy väistellä, ja harva alakouluihastus johtaa avioliittoon. Rikkaruohojen kitkemisen yhdistäminen lasten leikkeihin tuo myös esiin vahvan liioittelun tunteen: eikö Anna tosiaan koskaan päässyt leikkimään muiden lasten kanssa? Kappaleen lopussa toistuu kertosaikeistö kahteen kertaan ja näiden välissä kuuluu taustalaulajan laulamana ”Oi Anna, Anna, jos siivet ei kannan”. Tämä näyttäytyy ikään kuin vuoropuheluna Annan ja toisen puhujan välillä. Anna kertoo toistuvasti omasta haaveestaan, jota toinen kyseenalaistaa. Tämä vuoropuhelu voidaan nähdä toisen kannalta joko tarkoituksellisena kiusaamisena (siivet eivät tule kantamaan) tai huolena Annaa kohtaan (entä jos ne eivät kannakaan?). Vaikka mahdolliset ironian tekstuaaliset keinot ovat melko vähäiset, voidaan jälleen albumiin peilaten tämäkin kappale nähdä ironisena. Hiljaiset selviytyjät ja olosuhteiden uhrit haaveilevat tulevansa nähdyiksi. Annan näkymättömyys voidaan nähdä myös vertauskuvana toimimisesta yhteiskunnassa, jossa ei saa apua ja jää näkymättömäksi. Maailman onnellisimman kansan joukkoon mahtuu useita tällaisiakin kohtaloita.

4.3 Pidä hyvänä multasi kotimaa

Kappaleessa siirrytään Suomen maisemista Syyriaan, jossa on käynnissä sisällissota. Kappaleen puhuja on sodan jaloissa, mutta pyrkii sieltä pois parempaan paikkaan:

ääneti teltasta ulos hiivin
 en vain enää pystynyt nukkumaan
 unohdin pelastusliivin
 mutta enhän lähtenyt hukkumaan

Pelastusliivin unohtumisesta voi päätellä puhujan olevan lähdössä vesille, eli kappaleen kontekstissa merelle. Vahvistuksen ajatukselle saa seuraavassa säkeistössä:

mieleni tyyntä kuin myrskyn eellä
 lähdin avomerelle soutamaan
 en taivaaseen pääse veneellä
 rakkaitani mukaani noutamaan

Puhuja vertaa mielialaansa tyyneyteen ennen myrskyä, mistä voisi päätellä hänen osaavan odottaa jotain suurempaa ja ehkä ikävääkin tapahtuvan. Hän lähtee soutamaan, vaikka ei veneellä pääsekään noutamaan rakkaitaan taivaasta. Tästä voimme päätellä puhujan perheen lähteneen aiemmin pakomatkalta merelle, mutta ovat matkallaan valitettavasti hukkuneet. Puhuja päättää itsekin jättää kotimaansa, sillä ei aio jäädä siellä sotimaan kummallekaan puolelle:

pidä hyvänä multasi kotimaa
 olin väärän värinen ja väärää mieltä
 kanssa veljeni en suostu sotimaan
 samaa lihaa ja verta vaan ei yhteistä kieltä

Pitä hyvänä multasi kotimaa voidaan nähdä viittauksena Eppu Normaalin ”Murheellisten laulujen maa” -kappaleeseen, jossa: Keskeltä kumpujen, mullasta maan isät ylpeinä katsovat poikiaan.” Maan multa tarkoittaa isänmaata, johon jo edesmenneet isät on haudattu. Samalla kappale liittyy myös ”Sillanpään marssilauluun”, johon Eppu Normaalinkin kappale viittaa (Jarva 2017). ”Sillanpään marssilaulu” on isänmaallinen laulu, jolla rakennetaan kollektiivista yhteishenkeä sotilaille. Puhuja ei halua kuitenkaan samaa kohtaloa isiensä kanssa, vaan toivoo parempaa elämää. ”Sillanpään marssilaulussa” sotaan lähdetään vieressä olevan veikon kanssa reippaasti: ”ilomielin me riensimme sinne päin, missä yhteinen kutsu soi”. Tämän kappaleen puhuja toteaa, että oli kotimaassaan monin tavoin vääränlainen, mutta ettei suostu sotimaan veljensä kanssa. Veljellä tarkoitetaan saman maan asukasta, vaikka he eivät välttämättä yhteistä kieltä puhuisikaan. Tämä toteamus omasta tilanteesta on ironinen viittaus Suomessakin käytävään keskusteluun siitä, kuinka miehet eivät jää puolustamaan omaa maataan vaan lähtevät turvapaikanhakijoiksi muihin maihin. ”Sillanpään marssilaulun” kaltainen ilomielinen isänmaan puolustaja on edelleen ihannekuva. Puhuja yrittää selittää, ettei hänen tilanteessaan ole kyseessä oman maan puolustaminen, vaan sisällissota, jossa taistellaan omia veljiä vastaan. Seuraavaan säkeistöön on liitetty usea kliseinen lausahdus niin, että sitä on hankala ottaa vakavasti vakavasta aiheestaan huolimatta:

lähdinkö edemmäs merta kalaan
vihertääkö ruoho kun rantaudun
luodit mua nuolee jos palaan
isänmaahan maadun jos antaudun

Merelle lähtemistä pohditaan monien kliseiden kautta. Mietitään, onko lähdetty merta edemmäs kalaan, eli liian pitkälle. Toisaalta rannalla voisi olla ruohokin vihreämpää, eli sen saavuttaminen olisi kannattavaa. Kotiin palaaminen tarkoittaisi kuolemista luoteihin ja täten isänmaakin tarkoittaa maatumista. Säkeistössä kerrotaan puhujan ajatuksia ja hänen tilanteensa faktoja, mutta ne verhoillaan kliseisiin ja liioitteluun. Tämä on omiaan lisäämään ironian ajatusta kappaletta kohtaan. Seuraavassa säkeistössä kappale ottaakin ironisesti kantaa siihen, miten esimerkiksi Suomessa eräät moittivat miespuolisia pakolaisia:

rakkaani tähdistä jos sen luet
kerro mitä ihmisyyys tarkoittaa
vienköhän työt vaiko tuet
minne kodittoman voi karkoittaa

Puhuja pyytää taivaaseen mennyttä rakastaan kertomaan mitä ihmisyyys tarkoittaa. Puhuja pohtii hieman itseironisestikin, että vienköhän hän uudessa paikassa työn vai tuet, ironisoimalla samalla näin ajattelevat ihmiset. Suomessakin pakolaisista ja turvapaikanhakijoista keskusteltaessa nousee usein ajatus siitä, että he vievät epäreilusti tuet, koska eivät tule tänne työskentelemään. Toisaalta taas ollaan huolissaan siitä, että turvapaikanhakijat vievät työt, jotka kuuluvat suomalaisille. Tämä ajatus on paradoksaalinen, sillä kumpikaan vaihtoehto ei tunnu näin ajatteleville yksilöille kelpaavan. Maahanmuuttajien toivotaan usein myös lähtevän tai karkotettavan takaisin kotiinsa. Puhuja toteaaakin, ettei hänellä ole edes kotia, joten mihin hänet pitäisi karkottaa. Tämä säkeistö ironisoikin sellaista ajattelutapaa ja diskurssia, joka ei hyväksy pakolaisia tai turvapaikanhakijoita tekivät he sitten mitä hyvänsä. Puhujan kohtalo on kuitenkin kova: ”On välillämme synkkä välimeri, ja sen vesi on sakeampaa kuin veri”. Kahden ihmisen välillä olevan meren voi tässä tapauksessa nähdä tarkoittavan kahta asiaa. Toisaalta se voi olla puhetta meren toisella puolella olevaan maahan, jossa esimerkiksi perhe jo odottaa. Vesi, joka on verta sakeampaa voisi tässä tapauksessa tarkoittaa sitä, että sukulaisuussuhteet eivät enää välttämättä määrittele sitä, kuka pääsee turvapaikanhakijaksi ja kuka ei. Omalla

perheellä ei siis voi perustella omaa pääsyään tiettyyn maahan. Toisaalta voimme katsoa merta kappaleen puhujan tarinan mukaan. Meri on kahden ihmisen välillä myös vertikaalisesti: puhuja soutaa meren pinnalla, mutta rakas on hukkunut ja pohjassa. Silloinkin on vesi tullut kahden sukulaisen väliin. Sillanpään marssilaulun lopussa lohdutetaan äitejä ja morsiamia seuraavasti: ”niin kauan teillä on suojattu lies, kun on pystyssä yksikin mies”. Ironista kyllä, kappaleemme mies on jo menettänyt rakkaansa, kun tämä on joutunut pakenemaan sotaan. Muusta maasta kertova traaginen tarina on myös omiaan herätteleämään suomalaisia omaan tilanteeseemme. Kuten aiemmin totesin, vähättelemme me saamaamme maailman onnellisimman maan titteliä vuodesta toiseen. Kun joskus näkee, kuinka huonosti asiat voisivatkaan olla, voi omakin tilanne näyttäytyä edes hieman valoisampana.

4.4 Ylpeyden sopuhinta

Ylpeyden sopuhinta ei myöskään tuota kuulijalle valonpilkahduksia. Kappale kertoo edellisenkin kappaleen tapaan sodasta, kodin jättämisestä ja myös sovinnon tekemisen hinnasta.

ovat neuvottelut päättyneet
pelkkää tuhlausta kyyneleet
aseet selkään heitetään, kasvoilta pelko peitetään
pahvit ikkunoihin nostetaan
kenen virheet meille kostetaan
pienet kädet maksaa sen sopuhinnan ylpeyden

Kappaleen voisi sijoittaa edellisen tapaan esimerkiksi Syyriaan, mutta sen voidaan ajatella kertovan myös Suomen talvisodasta ja siihen johtaneista neuvotteluista. Neuvotteluissa Suomea painostettiin siirtämään itärajaa kauemmaksi Pietarista sen turvallisuuden parantamiseksi. Talvisota kuitenkin syttyi, miehet lähtivät sotaan ja sodan tuloksena Suomi joutui luovuttamaan alueita Neuvostoliitolle. Kappaleessa onkin mahdollista nähdä evakon näkökulma sotaan:

viekkää alta maa
viekkää tähdet ja taivaskin päältä
elämällemme hinnan mä nyt laskea koitan
mä voin kumartaa
ketä vaan tai voin lähtee täältä

tuokaa rakkaani takaisin vain silloin mä voitan

Tässä puhuja toteaa, että häneltä voidaan viedä mitä vaan, mutta rakkaansa hän toivoo palaavan takaisin. Tämä kohta antaa ymmärtää, että rakas on lähtenyt sotimaan. Elämän hinnan laskeminen voi viitata omien välttämättömien tavaroiden pakkaamiseen, mihin ei lähdön hetkellä annettu paljon aikaa. Puhujalle sodan lopputuloksella ei ole väliä, sillä hänelle ainoa voitto on oman rakkaan palaaminen takaisin. Sodan jatkuessa puhuja miettii, miten voisi selittää kaiken tapahtuvan lapsilleen:

miten lapsille voin opettaa
riidan saa vain heikot lopettaa
kunpa kertoo osaisin tuleeko isä takaisin

ja sen minkä vuoksi annetaan
omat pojat hautaan kannetaan
ne aarteet mulle näyttäkää ja yksi toive täyttäkää

Puhuja tuskailee, miten voi kertoa lapsilleen miksi maailmassa soditaan. Sota vertautuu riitaan, jonka vain heikko lopettaa. Usein lapsille kuitenkin opetetaan toisin, niin että viisaampi on se, joka lopettaa riidan. Viimeisessä säkeistössä puhuja pohtii, miten selittää lapsilleen sen, että sodan takia kotimaasta joudutaan antamaan jotain toiselle maalle, tässä tapauksessa oma ja monen muun kotipaikka. Sen lisäksi taistelevat miehet, joidenkin omat pojat kuolevat ja heidät haudataan. Loppu kertoo, että puhuja itsekin haluaisi tietää, mitä ovat ne aarteet, jonka takia tällaisia sotia käydään. Yksi täytettävä toive on edelleen se, että oma rakas tulisi takaisin, hinnalla millä hyvänsä.

Yhdistin tulkinnassani kappaleen suomalaiseen kontekstiin ja talvisotaan. Kappaleessa kuvattu tilanne voi kuitenkin kertoa mistä tahansa muustakin sodasta, eikä Maustetyttöjen suomalaisuus rajaa tätä mitenkään. Käsiteltiin aiemmassa kappaleessa Syyrian tilannettakin. Jos ajattelemme kappaleen kertovan juuri talvisodasta (tai jatkosodasta) on yhteys maailmaan onnellisimpaan kansaan selvä. Suomalaisessa selviytymiskurssissa elää edelleen ajatus vahvasta suomalaisesta sisusta, joka ajoi pienen kansan selviytymään sodassa suurta ja mahtavaa Neuvostoliittoa vastaan. Näin on käynytkin, mutta sen tuloksia ei ajatella kaikilta puolilta. Yhden ihmisen elämä on voinut romahtaa, kun puoliso on tullutkin kotiin sankarihautaan. Näitä

kohtaloita on ollut useita, ja osa selvinneistäkin sotilaista ovat haavoittuneet henkisesti loppuiäkseen.

Varsinaista suoraan näkyvää ironiaa ei tekstistä helposti löydy. Puhujan ajatukset siitä, että häneltä voidaan viedä jalkojen alta maa ja päältä taivas, kunhan hän saa pitää rakkaansa, voidaan nähdä mahdollisesti ironisena liioitteluna. Toisaalta, jos asettaa itsensä samaan asemaan sodan jalkoihin, voivat samankaltaiset ajatukset hiipiä omaankin mieleen. Ajattelen, että tämäkin kappale toimii kaksoisrekisterissä. Tämän kappaleen sanoitukset voivat olla nähtävissä sekä ironisina että vakavina. Liitettynä albumin nimeen luo tämäkin kappale ironista ajattelua siitä, miten me voimme olla maailman onnellisin kansa – kaiken kokemamme jälkeen? Kappale on myös toisenlainen näkökulma Suomen sisua hehkuttavaan puoleen: osan on vaikea nähdä sodan tulos voittona, vaikka itsenäisiä olemmekin.

4.5 Lyijyä ja puuta

Kappale tarttuu aiheeseen, jota käsiteltiin levyn ensimmäisessä kappaleessa ”Ei niin kovin suuri city”: maine. Jo mainitussa kappaleessa tuskailtiin, kun kaiken mittaa raha ja maine ja kaiken lisäksi on vielä itse jääty niitä ilman. Tässä tapauksessa kuitenkin niistä on saatu oma osa, mutta ei olla edelleenkään tyytyväisiä:

jostain syystä mun visio kuoli
valtaistuimesta tuli tuoli
kyllästytti kunnia ja maine

Kappaleessa puhuja on menettänyt otteensa työhönsä. Visio on kuollut ja korkealta valtaistuimelta on siirrytty istumaan tavalliselle tuolille. Vision kuolemiseen liittyy kunnia ja maine, joihin on kyllästytty. Jos ei ole mitään mitä kohti pyrkiä, on hankala motivoida työn tekoa itselleen. Puhuja ottaakin kantaa myös työn teon kulttuuriin, joka on raakaa:

bisnes on kovaa, kylmää ja luista
muut taisi poimia hedelmät puista
pelinhenki on vaan sen kaltainen että

Bisnes liitetään säkeistössä kaikkeen elottomaan puhumalla kovasta, kylmästä ja luisesta. Hedelmien kasvaminen vaatii kuitenkin ravintoa, lämpöä ja elämää, joten kovan bisneksen tekeminen ei tässä rinnastu kuitenkaan tulokseen. Seuraavassa säkeistössä voimme todeta puhujan olevan kenties luovassa työssä, sillä hän vertaa itseään esimerkiksi tähdenlentoon, sirkuspelleen ja diivaan. Taiteilijoiden elämä on usein muuttuvaa työn luonteesta johtuen, eikä vanha menestys takaa uutta. Puhuja on kuitenkin kokenut joskus hyviäkin hetkiä, sillä hän toteaa niitä seuraavan aina huonot hetket:

alamäki aina alkaa siitä mihin ylämäki johtaa
 tähdenlennon on määrä vain hetken hohtaa
 mä en jaksa enää olla sirkuspelle, taidan olla diiva
 takaportista pakoon ja viimeinen viiva

Alamäki ja ylämäki voivat viitata useampaankin suomalaiseen kappaleeseen, jossa käsitellään elämän kulkua muutoksineen. Harvan elämä on tasaista, mutta taiteilijoiden elämän ajatellaan olevan usein hyvinkin vaihtelevaa muun muassa elannon epävarmuudesta johtuen. Eppu Normaali laulaa kappaleessaan ”Vuonna ’85” (1985): ”ylöspäin ja alas ja ympäri hei, maailmanpyöräni vei”. Tällä tarkoitetaan oman elämän kulkua helppoine ja vaikeine hetkineen. Toinen tunnettu elämän vaihteluita kuvaava kappale on Leevi and the Leavingsin ”Elämänmeno” (1992), jossa lauletaan: ”ylämäki alamäki ylämäki alamäki yhdessä kulkien”. Näillä viittauksilla Maustetytöt liittävät itsensä suomalaisen rockmusiikin genreen, käsitellessään samoja aiheita. Kun puhuja toteaa, ettei enää halua olla sirkuspelle vaan taitaakin olla diiva, tarkoittaa hän sitä, ettei enää jaksa tempuilla muiden odotusten mukaan. Sirkuspellen odotetaan viihdyttävän yleisöä ja olevan aina hauska. Diiva sen sijaan saa olla millainen haluaa. Jos klovnin ajatellaan olevan kenties jopa nöyrä pelleilijä, diivan voi nähdä olevan jopa töykeä muita ihmisiä kohtaan. Ainakaan diiva ei kysele oikeutusta olemiselleen ja tekemiselleen. Tällä kohdalla viitataan Juice Leskisen ja Mikko Alatalon kappaleeseen ”Klovni heittää veivin” (1975). Juicen ja Alatalon kappaleen uskotaan kertovan Juicesta itsestään, ja kuinka klovnin kuolema on eräänlaisen roolihahmon tai identiteetin kuolema. Kuolemaan viitataan Maustetyttöjen kappaleessa puhumalla takaportista poistumisesta ja viimeisestä viivasta. Viimeinen viiva yhdistetään huumeidenkäyttöön ja se tarkoittaa viimeistä huumeannosta, johon käyttäjä lopulta kuolee. Molemmat kappaleet ottavat kantaa viihdeteollisuuden rankkaan maailmaan, jossa

voi olla hankala sekä menestyä että olla oma itsensä. Klovni nähdään aina hymyilevänä ja iloisena, mutta tämän maskin alle peittyä lopulta kaikki aidot tunteet.

Klovnin rooli saattaa Maustetyttöjen kappaleessa olla kuitenkin saatu, eikä toivottu rooli. Seuraava säkeistö antaa ymmärtää, että toiveena on ollut vakavasti otettava runoilijuus:

runoihin koitin tuskani huutaa
kansa kuuli vain laulun ei muuta
takahuoneessa keikan jälkeen itkin

Puhuja on siis vuodattanut sydänverensä runoihinsa, mutta yleisö ei ole päässyt teksteihin sisälle. Laulujen sanoma on siis jäänyt yleisöltä huomaamatta, koska he ovat keskittyneet enemmän kappaleen sointiin tai laulettavuuteen. Näin käy usein esimerkiksi ironisiksi tarkoitetuille kappaleille, jos yleisö ei näe niiden ironisuutta, vaan pitää niitä vain hauskoina. Yhtenä esimerkkinä toimii Eppu Normaalin ”Baarikärpänen” (1988), joka kertoo ironisella otteella suomalaisten reippaasta alkoholinkäytöstä. Kyseisen kappaleen kohdalla yleisö näkikin siinä hauskat puolet ja otti sen omakseen ryyppylauluna. Maustetyttöjen kappaleen kohdalla voi puhujan olettaa tarkoittavan vakavamielisiä runoja, sillä hän on yrittänyt vuodattaa niihin itse kokemansa tuskan. Lopputuloksena on keikan jälkeen takahuoneessa taiteilijalta purkautuva itku.

Kappaleen puhuja kaipaakin luultavasti tasapainoa elämäänsä, sillä hän ei voinut sietää harmaata arkea, eikä kultaista keskitietäkään löytynyt. Klovnin elämä on tasapainoilua muille näytettävän huvittavan ulkokuoren ja itsellä pidettävien sisäisten tunteiden välillä. Toimeentulo on tasapainottelua, sillä koskaan ei voi tietää miten tulevat levyt menestyvät ja kuinka keikkoja riittää. Myöskään lehtien kirjoittelusta ei voi koskaan olla etukäteen varma:

mä vain esitin ettei mua lainkaan haitanneet
juorulehtien viiltävän ilkeät valheet
eihän aseetta sodassa kannata huutaa
ei oo kynäni miekka vain lyijyä ja puuta

Kun puhuja esittää, ettei juorulehtien kirjoittelu häntä haittaa, laittaa hän klovnin maskin naamalleen eikä uskalla paljastaa todellisia tunteitaan. Hän toteaa, ettei kannata lähteä sotaan

näitä lehtiä vastaan, jos ei ole asetta. Aseena lehtien kirjoittelulla nähdäänkin kynä, jolla voi kirjoittaa. Vanhan sanonnan mukaan ”kynä on miekkaa mahtavampi”. Lauluntekijä kirjoittaa kuitenkin lauluja eikä oikaise juorulehtien kirjoituksia. Toisaalta juorulehdissä ei myöskään julkaista oikaisuja, kuten sanomalehdissä tehdään – sehän vähentäisi viihdearvoa. Sodassa juorulehtien kanssa ei siis vastustajalle voi mitään, koska ei voi itse kirjoittaa tekstejä samaan lehteen. Samalla puhuja kuitenkin alentaa itsensä ja väheksyy itseään kirjoittajana, koska kokee jo valmiiksi olevansa huono siinä.

Lopuksi kertosakeen kertaaminen jankuttaa puhujan asennetta siihen, kuinka aina lopulta tulee alamäki ja kaikki hyvä kestää vain hetken. Ongelmien ja kurjuuden toistaminen kappaleessa saa jo hieman ironisia piirteitä, sillä valonpilkahduksia ei tässä nähdä oikeastaan ollenkaan. Kappale ottaa kantaa rankkaan viihdebisnekseen, joka on armoton ja herkät sielut jäävät siellä usein tuotannon jalkoihin. Kun puhutaan maailman onnellisimman kansan yksilöiden kohtaloista, olisikin erikoista, jos yksikään niistä ei liittyisi itse artisteihin millään tavalla. Liitettyinä albumin kontekstiin kappale voidaan kuitenkin nähdä ironisena, kuten tässä luvussa aiemminkin tulkitut kappaleet. Viihdemaailma on armoton paikka, jota kaikki taiteilijat eivät kestä. Kuitenkin tavallisen ihmisen silmissä esiintyvä taiteilija on jotain erityisen hienoa ja tavoittelemisen arvoinen status. Totuus on usein kuitenkin karumpaa, ja viihdemaailman glamour näyttäytyykin oman itsensä peittelynä ja muille esiintymisenä ja esittämisenä. Kappale viittaa samalla myös moniin taiteilijakohtaloihin, joita Suomessa on nähty. Useat taiteilijat, kuten Juice, Olavi Virta ja Badding ovat kuolleet alkoholiongelmansa takia. Taiteilijuudella on usein kääntöpuolensa, joka ei aina näy katsojille ja kuulijoille, jotka kuulevat vain laulun, eikä sanomaa sen takana. Ironisen viitteen kappale saa myös siitä, että Maustetytöt laulavat viihdeteollisuuden kyllästymisestä, viihdetäiteilijän ylä- ja alamäistä sekä kuuluisuudesta tähdenlennona. Yhtye on kuitenkin ollut tunnettu Suomen viihdekentällä verrattain lyhyen ajan, joten tähdenlennosta puhuminen saa aikaan ironisen tunnelman. Tämänkaltaista vuodatusta voisi odottaa koko ikänsä alalla viettäneeltä taiteilijalta, joka on nähnyt matkallaan kaikki mäet ja mutkat. Kappale voidaankin nähdä roolirunona, jolloin puhuja esittää ajatuksiaan jossain roolihahmossa.

4.6 Ironiaa vai ei?

Albumin loppuja kappaleita analysoidessani olen löytänyt niistä jonkin verran ironisia piirteitä. Yleisin niistä lienee liioittelu, jota on käytetty jokaisessa kappaleessa esimerkiksi kurjuudesta kerrottaessa. Samaan kerrontaan on lisätty myös paljon toistoa, mikä selittyy useimmiten kertosaäkeellä. Toisto on yleistä laululyriikassa, sillä kertosaäkeen on nimensä mukaisesti tarkoitus toistua useaan kertaan. Kuitenkin esimerkiksi albumin nimikkokappaleessa ”Maailman onnellisin kansa” toistetaan laulun nimeä lopussa kuin mantraa, mikä ohjaa erittäin vahvasti ironiseen tulkintaan koko kappaleesta.

Osa kappaleista tasapainoilee näkemykseni mukaan vakavasti otettavan ja ironisen tulkinnan välillä. Suomalaisessa musiikissa esitetty kurjuus on usein niin liioiteltua, että kaikki eivät osaa tunnistaa enää ironista liioittelua. Tämän kaltaiset kappaleet toimivatkin mielestäni kaksoisrekisterissä, jolloin ne voidaan nähdä joko vakavina tai ironisina. Karikatyyrimäinen kurjuus näkyy omassa tulkinnassani ironisena, mutta liitettynä esimerkiksi perinteiseen iskelmämusiikkiin ei tulkinta ole enää yhtä yksioikoista. Byclingin (2006, 135) mukaan ironia onkin riskialtista, sillä tulkitsijan, tekijän ja tekstin vuorovaikutus ironian tapahtumisessa on hyvin monimutkaista. Tämän ansiosta yhteisymmärrys ironiasta ja sen kohteesta voidaan nähdä oikeastaan ihmeenä. Bycling (2006, 139) toteaa, että aina on niitä, joiden mielestä kyse on ironiasta ja niitä, joiden mielestä kyse ei ole ironiasta. Lisäksi on myös niitä, joiden mielestä kyseessä on vain epäsoviva tapa käsitellä arkoja aiheita.

Matti Huhdan (2008, 184) mukaan Suomessa masennus on kansanterveysongelma, eikä voida olla varmoja onko melankolinen musiikkiperintemme tämän syy vai seuraus. Huhta kertoo, että lauluteksteissä alakuloa ja masennusta kuvataan usein vertauskuvoin. Maustetytöt tekevät myös näin esimerkiksi köyden rasvaamisella tai valkoisen maan muistolla. Toisaalta kappaleissa puhutaan myös suoraan esimerkiksi koulun räjäyttämisestä. Maustetytöt ottaakin ironian kautta kantaa melankolisen iskelmän perinteeseen, viemällä sanoituksensa liioittelun avulla yli perinteisen iskelmän rajan. Huhdan (2008, 116) mukaan iskelmäparodia on kuitenkin mahdotonta, sillä niin riipaisevan tunteellista tekstiä ei ole mahdollista sanoittaa, että se ylittäisi niin sanotussa vakavassa iskelmässä jo käytetyt tehokeinot.

Kirjallisuudessa verbaalinen ironia on ironiaa, jossa ironisoituu yksi tai muutama paikallinen tekstin ilmaus. Rakenteellinen ironia on ironiaa koko tekstin tasolla (Salin 2003, 191). Yksittäiset ilmaisut ovat mielestäni ironisoituja useammassakin kappaleessa. Kun kuitenkin tulkitsen kappaleita albumin kontekstia vasten, voi koko albumin nähdä rakenteelliseksi ironiaksi. Tällöin ironia on nähtävä koko tekstissä. Samaa periaatetta noudattaa toinen jaottelu, jossa ironia jaetaan trooppiin eli kielikuvaan tai skeemaan eli pitkitettyyn ironiatrooppiin. Pitkitetty ironiatrooppi voi lopulta synnyttää ironiaskeemaan. Pitkitetty metafora voi myös luoda allegorian. Allegorian ja ironian yhtäläisyys onkin siinä, että molemmissa sanotaan toista kuin tarkoitetaan. (Salin 2003, 186.) Ironinen kerronta on siis väistämättä epäluotettavaa. Kun tulkitsen albumin ironiseksi, en voi olettaa syyrialaisen pakolaisen tarinan olevan onnellisen ihmisen tarina. Tämän myötä yksikään kappale ei näyttäydy todellisena kuvana maailman onnellisimmasta kansasta, vaan tuottaa juuri tällä vastakkainasettelulla ironisen tulkinnan.

5 Johtopäätökset

Yksi tutkimukseni tavoitteista oli selvittää, miten Maustetyttöjen brändi ja albumi parateksteineen tuottavat ironisen lukutavan. Tutkimuksessani totesin, että Maustetyttöjen imago ja mainonta korostavat ironista suhtautumista esimerkiksi onnellisuuteen ja iloisuuteen. Albumin kansikuva ja nimi yhdistivät nälänhätään maailman onnellisimman kansa konseptin, mikä antoi ymmärtää, ettei albumi mahdollisesti käsittelekään erityisen onnellisia kohtaloita. Albumissa käytetyt kuvat, albumin nimi ja Maustetyttöjen julkisuuskuva omaa nimeään myöten yhdessä tuottivat tulkintani mukaan koko albumille mahdolliseksi ironisen lukutavan, jota itsekäin käytin analyysini edetessä.

Toisena tavoitteenani oli selvittää, miten ironia rakentuu Maustetyttöjen albumin kappaleiden sanoituksissa. Yleisimmiksi keinoiksi löysin liioittelun, toiston, vähättelyn, epäsanankäytön ja vastakkaisten arvojen käyttämisen. Ironia paljastuikin usein oikean ja vääränlaisen toiminnan ristiriidasta. Tavoitteeni oli myös tutkia, ovatko kaikki kappaleet ironisia. Tulkintani mukaan osa kappaleista on selvästi ironisempia, kuin toiset. On kuitenkin huomattava, että ironia saattaa rakentua pitkälti kontekstin eli albumin varaan. Albumin nimi *Maailman onnellisin kansa* yhdistettynä kurjina kuvattuihin kohtaloihin antaa kappaleille ironisen tulkintakehyksen. Osa kappaleista toimii kuitenkin mielestäni kaksoisrekisterissä eli on nähtävänä sekä ironisena että vakavastikin otettavana kappaleena.

Kolmas tavoitteeni oli selvittää mitä intertekstuaalisia viittauksia kappaleista löytyy ja miten ne rakentavat ironiaa, Tutkimukseni aikana selvisikin, että useista kappaleista löytyi intertekstuaalisia viittauksia muihin kappaleisiin. Tulkitsinkin, että yhtenä tekijän keinona tuottaa ironista viestiä oli käyttää nimenomaan intertekstuaalisuutta. Intertekstuaalisuuden avulla kappaleet ironisoivat perinteistä melankolista musiikkiperinnettä, tai liittivät itsensä osaksi ironisoivaa musiikkia. Intertekstuaalisuus oli usein monilähteistä, sillä yksi kappale saattoi viitata samalla kertaa useaan eri kappaleeseen.

Käsiteltyinä teemoina on albumin kappaleista löytynyt kaupunkiin kuulumattomuutta, haaveisiin pettymistä, pakolaisuutta, sodan uhriksi joutumista ja yhteiskunnan keskeisiä kipupisteitä. Tämä albumi jatkaa edellisten albumien teemaa käsittelemällä samaa huonosti menemisen kaavaa: niin on mennyt ennenkin ja tulee menemään tulevaisuudessakin. Katse on kuitenkin käännetty omasta navasta erilaisiin ihmisiin ja myös Suomen ulkopuolelle. Ympäröivään maailmaan otetaan kantaa, ja tämä auttaa ehkä kuuntelijoitakin kääntämään katseensa itsestä muihin. Ikävistä asioista kerrotaan ironisen liioitellusti, mutta samalla se saa ajattelemaan maailman onnellisimman kansan todellista luonnetta. Intertekstuaaliset viittaukset liittävät Maustetytöt osaksi suomalaista rock- ja musiikkigenreä, jossa ironisoidaan esimerkiksi suomalaista käsitystä sodan käymisestä ja elämästä yleensäkin. Toisaalta intertekstuaalisuuden avulla ironisoidaan perinteistä suomalaista iskelmämusiikkia. Ehkä Maustetyttöjen esittämät kappaleet olisivatkin pesunkestävän iskelmäyhtyeen esittäminä nähtävissä vakavasti otettava iskelmänä? Kuitenkin tietojeni ja odotusteni varassa, sekä tutkimassani kontekstissa albumi on luettavissa ironiseksi, vaikka sen sisältämät ihmiskohtalot kuvaisivatkin osittain todellisia kohtaloita. Loppupeleissä maailman onnellisimman kansan riveihin mahtuu kohtaloita laidasta laitaan, jopa laitapuolen kulkijoihinkin.

Koska tulkintani perusteella albumi *Maailman onnellisin kansa* on tulkittavissa ironiseksi, olisi mielenkiintoista jatkaa ironian tutkimusta myös Maustetyttöjen aiempien albumeiden suuntaan. Oletukseni mukaan kahdesta ensimmäisestäkin albumista on löydettävissä sekä ironiaa, että intertekstuaalisuutta, ja olisi mielenkiintoista tutkia albumien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia molempien käytössä. Voisi olla mielekäästä laajentaa tutkimusta koskemaan myös lyriikoiden ja esimerkiksi kappaleiden puhujien muutoksia albumeiden välillä. Vaikka Maustetytöt on julkaissut vasta kolme albumia, löytyy niistä paljon tutkittavaa kirjallisuustieteen saralla.

Lähteet

Kohdeteos:

Maustetytöt 2023. Maailman onnellisin kansa. Hailuoto: Is this art!

Booth, Wayne C. 1974. *A Rhetoric of Irony*, The University of Chicago Press. Chicago and London.

Byckling, Anna 2006. "Törkyä vai terävää ironiaa? Eminem räppää tulkinnan rajamailla" Teoksessa *Ääniä äänien takaa: tulkintoja rock-lyriikasta*, 123–145. Tampere: Tampere University Press.

Fairclough, Norman 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Haapala, Vesa 2013. "Lyriikka" teoksessa *Johdatus kirjallisuusanalyysiin* (toim. Aino Mäkikalli & Liisa Steinby). Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki. S. 157–246.

Hosiaislouma, Yrjö 2016. *Kirjallisuusoppi. Aapisesta äänirunoon*. Helsinki: Avain.

Huhta, Matti 2008. *Aamunkoista tähtivyöhön: laululyriikan fraasikirja*. Helsinki: Ajatus

Hutcheon, Linda 1995. *Irony's edge: the theory and politics of irony*. London; New York: Routledge.

Jalkanen, Pekka & Kurkela, Vesa 2003. *Suomen musiikin historia. Populaarimusiikki*. Helsinki: WSOY.

Jarva, Vesa 2017. "Intertekstuaalisuus Eppu Normaalin kappaleessa Murheellisten laulujen maa." Teoksessa *Suomalaisen kirjallisuuden ABC: tutkimus, kääntäminen ja opetus ulkomaisissa yliopistoissa*. Varsova.

Laakso, Maria 2018. "Työttömän tarina. Tapaus Ossi Nyman ja kertomuskamppailu oikeasta ja väärästä työttömyydestä" *Avain* 1/2018

Lahtinen, Toni & Lehtimäki, Markku 2006. "Rock, lyriikka, tulkinta" teoksessa *Ääniä äänien takaa: tulkintoja rock-lyriikasta*, 17–37. Tampere: Tampere University Press.

Lyytikäinen, Pirjo 1991. "Palimpsestit ja kynnystekstit. Tekstien välisiä suhteita Gérard Genetten mukaan ja Ahon *Papin rouvan* intertekstuaalisuus." Teoksessa *Intertekstuaalisuus – suuntia ja sovelluksia*. Toim. Auli Viikari. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Makkonen, Anna 1991. "Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa?". Teoksessa *Intertekstuaalisuus – suuntia ja sovelluksia*. Toim. Auli Viikari. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Müller Wolfgang G. 1991. "Interfiguralität. A Study on the Interdependence of Literary Figures." 101-121. Teoksessa *Intertextuality*. Edited by Heinrich F. Plett. Berlin & New York: Walter de Gruyter.

Mäkelä, Matti 1999. "Suuren muuton kuvaukset" teoksessa *Suomen kirjallisuushistoria 3: Rintamakirjeistä tietoverkkoihin*. Toim. Pertti Lassila. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Nummi, Jyrki 1985. "Parodian poetiikkaa" *Kirjallisuudentutkijain Seuran Vuosikirja 38*. Toim. Anna Makkonen & Touko Siltala. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nuopponen, Aki 2023. *Haikea kolmas levy*. Soundi 3/2023.

Oksanen, Atte 2007. "Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena". Teoksessa Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*, s. 159–178. Tampere: Vastapaino

Rahtu, Toini 2000. "Ironiaa vai ei? Tekstin merkityksestä ja sen tutkimuksesta". *Virittäjä* 2/2000, s. 222–245.

Rahtu, Toini 2006. *Sekä että*. Ironia koherenssina ja inkoherenssina. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Romu, Leena 2014. "Tämännäköisiä naisia ja ironisia ääniä: Kerronnan jännitteet Kati Kovácsin sarjakuvissa Karu selli ja Kuka pelkää Nenian Ahnavia?" Teoksessa M. Höglund (Ed.), *Word and Image: Theoretical and Methodological Approaches*, 127-147. Tampere: University of Tampere

Salin, Sari 2003. "Vaarallinen trooppi. Ironian kaksijakoinen historia". Teoksessa Vesa Haapala (toim.) Kuvien kehässä. Tutkielmia kirjallisuudesta, poetiikasta ja retoriikasta. Tietolipas 191. s. 183–215. Helsinki: SKS.

Salo, Heikki 2006. Kahlekuningaslaji: laululyriikan käsikirja. Helsinki: Like.

Steinby, Liisa 2013. "Kirjallisuus ja kirjallisuudentutkimus" teoksessa Johdatus kirjallisuusanalyysiin (toim. Aino Mäkikalli & Liisa Steinby). Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki. S. 15–56.

Taipale, Joonas 2016. Tove Janssonin "Näkymätön lapsi" ja sosiaalinen peilaaminen. Psykoterapia (2016), 35(1)

Tammi, Pekka 1991. Tekstistä, subtekstistä ja intertekstuaalisista kytkennöistä. Johdatusta Kiril Taranovskin analyysimetodiin. Teoksessa Intertekstuaalisuus: suuntia ja sovelluksia. Toim. Auli Viikari. Helsinki: SKS.

Verkkolähteet

Frank, Priscilla 2016. Photographer Documents What Students Wore When They Were Sexually Assaulted: Photographer Katherine Cambareri challenges the ease with which people resort to victim blaming. The Huffington Post.

https://www.huffpost.com/entry/photographer-documents-what-women-wore-when-they-were-sexually-assaulted_n_5720e652e4b0f309baef5868 (11.3.2024)

Kaakinen, Inka 2013. Julkijuominen, julkisten tilojen sääntely ja Karhupuiston käytökukat. Alue ja ympäristö 42:2.

https://www.ays.fi/alue-ja-ymparisto-lehti/arkisto/pdf/aluejayymp_2013_2_s17-29.pdf (10.3.2024)

Saari, Lars 2017. Kuvataide-essae: Riiston kuvaus vai oodi katoavalle kaskikulttuurille? Turun Sanomat.

<https://www.ts.fi/kulttuuri/3541615> (12.2.2024)

Salaterä, Jalmari 2024. Suomi seitsemättä vuotta perättäin maailman onnellisin maa – länsimaiden sijoitusta laski nuorten tyytymättömyys. YLE.

<https://yle.fi/a/74-20079973> (26.3.2024)

Sammalisto, Jukka 2023. Maustetyttöjen musiikki kuulostaa yhä voimaannuttavan todelta – ja soi yhä enemmän kuin marjametsään eksynyt Pet Shop Boys, jolle on syötetty maksalaatikkoa. Demokraatti.

<https://demokraatti.fi/maustetyttojen-musikki-kuulostaa-yha-voimaannuttavan-todelta-ja-soi-yha-enemman-kuin-marjametsaan-eksynyt-pet-shop-boys-jolle-on-syotetty-maksalaatikkoa> (21.2.2024)

Sandström, Tuukka 2019. Maustetyttöjen jälkikoloniaalinen kertosaie. Särö. <https://verkko.saro.net/maustetyttojen-jalkikoloniaalinen-kertosae/> (13.2.2024)

Tuominen, Petra 2023. Asiantuntija: Suomessa on mielenterveyskriisi, joka maksaa meille miljardeja – "Kestämätön tilanne". MTV.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/asiantuntija-suomessa-on-mielenterveyskriisi-joka-maksaa-meille-miljardeja-kestamaton-tilanne/8662816#gs.6w62xf> (20.2.2024)

Vanhala-Harmanen, Minna 2023. Lottokansan sukupolvenvaihdos olisi tervetullut. Helsinki: Perheyriyksen liitto.

<https://perheyriyksen.fi/uutishuone/blogit/lottokansan-sukupolvenvaihdos-olisi-tervetullut--> (14.3.2024)

Zuckerman, Esther 2023. Can a Rom-Com Make Sense in Dark Times? Yes, When It's From This Master.

<https://www.nytimes.com/2023/11/26/movies/fallen-leaves-rom-com-aki-kaurismaki.html> (21.2.2024)

Liitteet

Liite 1: *Maailman onnellisin kansa* -albumin kansikuva

Liite 2: Eero Järnefelt: *Raatajat rahanalaiset / Kaski*

Liite 3: Maustetyttöjen kuva albumin sisällä

Liite 4: Lapinkuningas-facebookin meemi.

